

CARING

PREVENIREA VIOLENȚEI DE GEN PRIN COMBATEREA NORMELOR SOCIALE ȘI DE GEN

**CARING - Contestarea normelor sociale și de gen
pentru a reduce violența împotriva copiilor în școală**

Octombrie 2023

Proiectul CARING este cofinanțat de Uniunea Europeană. Perspectivele și opiniile exprimate aparțin însă doar autorilor și nu reflectă neapărat perspectivele și opiniile Uniunii Europene sau ale Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană și nici autoritatea care acordă finanțarea nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

CUPRINS

1. PREAMBUL	5
1.1. DESCRIEREA PROIECTULUI	6
1.2. CONTEXTUL NAȚIONAL	6
1.3. PROTECȚIA ȘI GARANTAREA SIGURANȚEI COPILULUI (CHILD SAFEGUARDING)	10
2. Definiții	13
3. ABORDĂRI DE FORMARE	14
4. STRATEGII DE ÎNVĂȚARE	16
5. MANUAL PENTRU PERSONALUL EDUCAȚIONAL	20
5.1. Modulul 1: MODIFICAREA NORMELOR PRIVIND VIOLENȚA ÎN SCOLI	20
5.2. Modulul 2: DEZVOLTAREA UNUI MEDIU ȘCOLAR PROTECTOR ȘI SIGUR	30
5.3. Modulul 3: suport colegial pentru profesori și pentru administrația școlii	37
6. Manual PENTRU ELEVI	47
6.1. Modulul: 1 DEZVOLTAREA UNUI MEDIU ȘCOLAR PROTECTOR ȘI SIGUR	47
6.2. Modulul 2: NORME SOCIALE ȘI DE GEN	60
6.3. Modulul 3: PAȘI PENTRU ORGANIZAREA UNEI ACTIVITĂȚI DE TINERET	71
7. Anexe	81
7.1. Chestionar DE FEEDBACK PENTRU elevi	81
7.2. UN MIC GHID PENTRU COACHING (MENTORAT) la locul de muncă	87

Attribution-NonCommercial-ShareAlike - CC BY-NC-SA

Această licență le permite altora să editeze, să adapteze și să elaboreze alte materiale pornind de la această lucrare, cu condiția ca acele materiale să menționeze sursa și să nu fie comercializate, ci puse la dispoziția publicului în aceleași condiții ca prezenta lucrare.

Listă de abrevieri

ACTIV – proiectul *ACȚionează Împotriva Violenței*

CAB - Comitetul Consultativ al Copiilor (Child Advisory Board)

CARING – proiectul *Contestarea normelor sociale și de gen pentru a reduce violența împotriva copiilor în școală*

CFS – Școli prietenoase pentru copii

VBG - Violența de gen

PAR - Cercetare pentru acțiune participativă

REVIS – proiectul *Răspuns la violența împotriva copiilor în școli și în mediile din jurul acestora*

SRVBG - Violența de gen din școală

Tdh - Terre des hommes

ToT - Formare a formatorilor

1. PREAMBUL

Acest Curriculum este elaborat de echipa Asociației "Zona Family" Bulgaria: Diana Ruseva și dr. Natalia Hristova-Mihaylova, în cadrul proiectului intitulat "[CARING - Contestarea normelor sociale și de gen pentru a reduce violența împotriva copiilor în școală](#)", cofinanțat de Uniunea Europeană. Proiectul este implementat de Fundația Terre des hommes (Tdh) România, Terre des hommes Ungaria, Terre des hommes Grecia, Brave Phone Croația, SAPI Bulgaria și Asociația Roditeli Bulgaria între 1 mai 2023 și 30 aprilie 2025 în Bulgaria, Croația, Grecia și România și este coordonat de Tdh România.

Acest curriculum a fost reajustat pornind de la metodologiile pilotate de Tdh: metodologia YouCreate¹, metodologia proiectului REVIS privind schimbarea normelor privind violența în școli² și metodologia ACTIV de formare pentru profesori cu privire la VBG³.

Acest curriculum este un material elaborat pentru adulți - formatori, facilitatori, profesori sau personal educațional - care lucrează cu copiii și cu tinerii și abordează dimensiunea de gen a violenței împotriva copiilor, printr-o mai bună înțelegere a manifestărilor acestora și prin împuternicirea copiilor și tinerilor de a deveni capabili să transforme relațiile de putere inegale și dăunătoare (de gen). Curriculum-ul se adresează, de asemenea, copiilor și tinerilor din școli, care vor fi formați să devină lideri de tineret și să promoveze comportamente pozitive. Programul va fi utilizat în diferite activități din cadrul proiectului CARING, după cum urmează:

- Formare de 3 zile a formatorilor din fiecare țară parteneră privind schimbarea normelor sociale și de gen (formare adresată facilitatorilor din școli);
- Formare de 2 zile în fiecare școală parteneră, formare susținută de facilitatorii din școli pentru colegi - cel puțin 10 cadre didactice și de conducere;
- Sesiuni practice de 3 zile în fiecare școală pentru cel puțin 8 tineri cu vârste cuprinse între 13 și 18 ani (asigurând echilibrul de gen) susținute de facilitatorii școlari.

Acest curriculum urmărește creșterea capacității copiilor și tinerilor cu vârsta cuprinsă între 13-18 ani și a adulților de a face față violenței bazate pe gen la școală, concentrându-se pe prevenire, prin dezvoltarea unui mediu sigur și prietenos care să asigure participarea copiilor, transformând statutul copiilor din receptori pasivi în agenți activi ai schimbării.

Principala caracteristică a abordării metodologice utilizate în reajustarea curriculum-ului este legată de participarea partenerilor de proiect. Această implicare are loc în fiecare etapă a procesului, de la elaborarea notei conceptuale până la proiectarea livrabilelor finale și transmiterea către formatorii naționali. Perspectiva și feedback-ul părților interesate sunt căutate în procesul de consultare. Implicarea părților interesate face ca acestea să simtă că sunt parte din proces și le dă sentimentul de proprietate asupra materialelor produse și un angajament mai mare față de soluțiile recomandate.

Acest curriculum are două niveluri diferite de utilizare: pentru personalul educațional și pentru tineri. Fiecare manual cuprinde trei module:

- **Manualul pentru profesioniștii din școli:** Modulul 1: Schimbarea normelor privind violența în școli; Modulul 2: Dezvoltarea unui mediu școlar protector și sigur și Modulul 3: Sprijin acordat între colegi.

¹ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/youcreate-toolkit-participatory-arts-based-action-research-well>

² <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

³ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

- **Manualul pentru elevi:** Modulul 1: Dezvoltarea unui mediu protector și sigur în școală; Modulul 2: Norme sociale și de gen și Modulul 3: Pași pentru organizarea unei activități pentru tineret.

1.1. DESCRIEREA PROIECTULUI

Proiectul își propune să abordeze violența școlară prin contestarea normelor sociale și de gen în școli. La nivelul Uniunii Europene, violența în școli este una dintre cele mai vizibile și mai răspândite forme de violență împotriva copiilor. Violența în școli poate lua mai multe forme, de la violență fizică la violență psihologică. Este adesea exprimată prin acte de agresiune, intimidare și represiune. Violența în școli creează insecuritate și teamă, care dăunează climatului școlar general și încalcă dreptul elevilor de a învăța într-un mediu sigur, lipsit de amenințări. Școlile nu își pot îndeplini rolul ca unități de învățare și de socializare în situația în care copiii nu se află într-un mediu lipsit de violență.

Scopul proiectului este de a contesta normele sociale și de gen care aduc prejudicii și de a sprijini schimbarea de atitudini și comportamente ale personalului educațional și ale tinerilor pentru a deveni „agenți ai schimbării” pentru a îmbunătăți practicile și echitatea de gen în comunitățile lor. Proiectul adoptă o abordare integrată și holistică pentru a încerca să soluționeze SRVBG (violența bazată pe gen în școli), lucrând în același timp **cu tinerii** - consolidându-le cunoștințele și conștientizarea cu privire la VSB (violență bazată pe gen), la normele sociale și de gen și împuternicindu-i pe aceștia să ia măsuri pentru prevenirea violenței în școli -, **cu școlile**, pentru a-și consolida măsurile de prevenire, **cu personalul educațional** pentru a-și dezvolta capacitatea de a schimba comportamentele și pentru a susține atitudini pozitive, **cu părinții/îngrijitorii**, pentru a comunica mai bine cu copiii lor și pentru a-i sprijini în creșterea nivelului de conștientizare asupra problemelor SRVBG în comunitate, precum și **cu instituțiile publice relevante**, pentru a îmbunătăți cooperarea cu școlile în domeniul prevenirii violenței.

Este un proiect ambițios, care vizează reducerea violenței bazate pe gen (VBG) în cele 32 de școli participante prin echiparea a aproximativ 1200 de facilitatori, personal educațional și de management, părinți, precum și tineri, cu o conștientizare sporită asupra normelor și comportamentelor sociale și de gen dăunătoare, precum și cu cunoștințe despre cum să conteste aceste comportamente dăunătoare și să le promoveze pe cele pozitive.

Proiectul are următoarele obiective specifice:

- Evaluarea normelor sociale și de gen specifice care promovează și mențin VBG în cele 32 de școli selectate din 4 țări;
- Creșterea capacităților personalului educațional și ale managementului școlii (estimat la 320 de persoane) de a adopta o comunicare și un comportament tolerant, inclusiv și non-violent și de a promova practici pozitive legate de echitatea de gen în școli;
- Îmbunătățirea conștientizării și cunoștințelor a cel puțin 250 de tineri, cu vârste între 13 și 18 ani, cu privire la stereotipurile de gen și egalitatea de gen, cu accent pe împuternicirea acestora să devină agenți ai schimbării și să promoveze un comportament non-violent și o comunicare non-violentă;
- Consolidarea cooperării între agenții la nivel local/județean în țările partenere în timpul proiectului și ulterior, pentru a promova o abordare sensibilă la gen, în eforturile lor de a adresa prevenirea violenței în școli și în comunități.

1.2. CONTEXTUL NAȚIONAL

Evaluarea rapidă realizată în cadrul proiectului a avut ca scop măsurarea violenței de gen în școală în 32 de școli din cele 4 țări de implementare a Proiectului CARING (Bulgaria, Croația, Grecia și România) în rândul copiilor, tinerilor și personalului educațional, precum și la nivelul conducerii școlii.

Principalele obiective ale evaluării rapide sunt:

- Înțelegerea, cunoașterea și percepția: stereotipuri, norme, prejudecăți privind genul în școli în rândul copiilor, tinerilor și personalului.
- Înțelegerea atuurilor și barierelor personalului educațional și copiilor, tinerilor față de reducerea violenței de gen în școli.
- Precizarea acțiunilor, acordarea de sprijin pentru reducerea VBG în rândul copiilor, tinerilor și personalului educațional.
- Identificarea câtorva obiective ne va ajuta să identificăm activitățile noastre de evaluare a nevoilor, inclusiv de la cine să colectăm date, ce instrumente să folosim și ce întrebări să punem.

Abordarea cuprinde metode mixte, care includ atât colectarea de date cantitative, cât și calitative, cu scopul de a evalua și a înțelege cunoștințele comune, percepțiile comune, experiențele, normele și comportamentul față de o anumită temă și manifestări mai discrete ale violenței de gen din școli și din mediul școlar.

Rezultatele evaluării rapide pot fi grupate în cinci categorii principale: **percepția rolurilor de gen și așteptările societale în funcție de gen, percepția climatului școlar, practicile disciplinare ale personalului școlar, apariția violenței în mediul școlar și capacitatea elevilor și a personalului de a gestiona cazuri de VBG.**

Percepția rolurilor de gen și a așteptărilor societale bazate pe gen

În **Bulgaria**, percepțiile elevilor și profesorilor cu privire la rolul de gen sunt legate de nevoia fetelor de a fi protejate. Stereotipurile băieților și fetelor au rădăcini clare în percepțiile tradiționale ale ambelor genuri, fetele fiind presupuse a fi mai feminine și având mai multă nevoie de protecție. A avea mai mulți iubiți nu face ca o fată să arate neapărat ca o „fată rea”. Profesorii au avut o părere similară, nici elevii și nici profesorii nu consideră că acesta este un motiv pentru ca o fată să fie etichetată drept „fată rea”. Definirea fetelor drept „sexul slab” poate fi un motiv pentru a provoca acte de violență împotriva acestora. O posibilă ipoteză este că, dacă o fată se percepe ca parte a „sexului slab”, ea poate, intenționat sau nu, să se pună în postura de victimă. Există o ruptură în stereotipul tradițional al băieților în ceea ce privește manifestarea emoțiilor – un total de ¾ dintre elevi (75%, inclusiv 45% „complet dezacord”) cred că faptul că un băiat plânge nu îl face pe acesta mai slab.

În **Croația**, nimeni sau doar foarte puțini elevi și membri ai personalului cred că este mai important pentru băieți decât pentru fete să aibă rezultate bune la școală și că este acceptabil ca un băiat să-și lovească iubita, într-o oarecare măsură există percepția că băieții care plâng sunt slabi, că băieții ar trebui să se apere mereu, chiar dacă aceasta înseamnă să se lupte și că fetele au nevoie de mai multă protecție decât băieții. De asemenea, deși nu în mare măsură, există o părere că fetele ar trebui să aibă părul lung și să se îmbrace „ca o doamnă” și că fetele care au mai mulți iubiți sunt „rele”.

Unele stereotipuri și credințe din **România** sunt contestate la scară largă, în timp ce altele continuă să persiste în diferite grade. Majoritatea elevilor nu sunt de acord că băieții care plâng sunt considerați slabi. Există un grup mare de respondenți care rămân neutri față de faptul că fetele ar trebui să aibă părul lung și să se îmbrace „ca niște doamne”. Aceeași tendință se observă și în ceea ce privește credința că băieții ar trebui să se apere întotdeauna chiar dacă înseamnă luptă. Majoritatea elevilor nu sunt de acord cu afirmația că băieții și bărbații nu ar trebui să facă niciodată treburile casnice, cum ar fi curățenie în casă și gătit.

Practicile disciplinare ale personalului școlii

Când vine vorba de **proceduri disciplinare**, profesorii **bulgari** explică faptul că, în cazul incidentelor, discută mai întâi motivele cu elevii, iar doar ¼ dintre aceștia implică și părinții. Evaluarea rapidă din

Croația arată că personalul are mai multe modalități pentru a pedepsi elevii decât pentru a-i recompensa. Cele mai frecvent utilizate forme de pedeapsă sunt discuțiile cu elevii și cu părinții elevilor. Deși este rar, se întâmplă ca personalul să țipe și să strige la elevi când fac ceva greșit sau să le dea sarcini suplimentare la școală. Personalul școlar din școlile gimnaziale din Grecia nu este nici pregătit și nici nu se simte sprijinit să se ocupe de cazurile de VBG. Când se confruntă cu forme vizibile și explicite de incidente de VBG, profesorii folosesc măsurile disciplinare pe care le folosesc în toate celelalte incidente care implică violență. În **școlile din România** există o gamă largă de abordări disciplinare, cu un accent puternic pe comunicarea deschisă, pe implicarea părinților și pe laude drept recompense. În timp ce majoritatea acțiunilor disciplinare implică strategii non-punitive, există o recunoaștere a importanței menținerii disciplinei în mediul școlar.

Percepția asupra climatului școlar

În ceea ce privește percepția asupra **climatului școlar**, personalul educațional din toate țările este mai pozitiv decât elevii. Profesorii **bulgari** par să nu fie conștienți de tensiunea și de conflictele dintre elevi. Când elevii au nevoie de sprijin, ei caută ajutor la un psiholog școlar și la părinți mai degrabă decât la personalul educațional. În **Croația**, personalul evaluează climatul școlar mai pozitiv decât elevii. Mai des, în comparație cu elevii, cred că elevii se tratează reciproc cu respect, observă mai rar că personalul tratează diferit fetele față de băieți și consideră că personalul este mai deschis să asculte problemele elevilor. În plus, un procent mai mic de elevi consideră că elevii se simt întotdeauna sau adesea în siguranță la școală. Elevii afirmă că amenințările și insultele în rândul elevilor apar mai des decât recunosc profesorii și cred că elevii raportează cazuri de violență mai rar decât profesorii. Majoritatea elevilor din **România** se simt în siguranță la școală, cu un procent semnificativ simțindu-se în siguranță mereu sau des și cred că profesorii îi ascultă atunci când au probleme și că profesorii iau măsuri atunci când sunt semnalate acte de violență.

Existența violenței în mediul școlar

Cea mai răspândită formă de violență la școală în cele patru țări este violența verbală. Potrivit elevilor **bulgari**, 71% dintre ei au observat că au primit nume (porecle) abuziv, precum și cuvinte sau expresii urâte, iar 67% au fost martori la violență în mai multe cazuri sau de mai multe ori. În **Croația**, 13 % dintre elevi împărtășesc faptul că se țipă la alți colegi de clasă în public, făcându-i pe aceștia să se simtă jenați, aceste fapte având loc de multe ori, iar peste 40 % dintre elevi spun că li s-a întâmplat de câteva ori. Peste 60% dintre elevi își spun lucruri neplăcute și își pun porecle jignitoare unii altora – este un lucru care se întâmplă de multe ori. Violența între colegi, inclusiv violența bazată pe gen, este prezentată în școlile gimnaziale din **Grecia** în două categorii principale: expresii directe, deschise și explicite ale actelor și incidentelor violente (cum ar fi atacurile violente direcționate către persoane sau grupuri), care pot implica diverse tipuri de violență (fizică, verbală, psihologică etc.) și violență structurală, adesea exprimată în forme ascunse și greu de identificat. Toți elevii respondenți din **România** au indicat că cel mai frecvent întâlnit tip de violență este cel verbal, realizat prin insulte, înjurături și/sau ironii adresate unei anumite persoane, pentru a o face pe acea persoană să se simtă inferioară în fața semenilor săi. Elevii îi amenință pe alți elevi și le adresează nume ofensatoare - este o realitate care are loc **uneori** în viziunea a 29% dintre elevii chestionați, 25% dintre ei spun că acest lucru are loc **des**, iar 21% apreciază această realitate ca fiind un lucru **rar** întâlnit.

Capacitatea elevilor și a personalului de a gestiona cazurile de VBG

Capacitatea elevilor de a gestiona cazurile de VBG în **Bulgaria** este o provocare atunci când trebuie să răspundă la tipuri de abuz, precum hărțuirea online, abuzul și hărțuirea sexuală. Ei încearcă să rezolve lucrurile ei înșiși, apoi, în cele din urmă, caută un părinte, un profesor sau un consilier educațional/psiholog. Majoritatea profesorilor caută oportunități pentru conversații confidențiale și apoi lucrează cu psihologii și cu familia. În situațiile de violență sexuală, cum ar fi încercări de persuasiune pentru a trimite fotografii nud, elevii din Croația sunt de acord că nu o vor face și că le-ar spune altora să nu o facă. Ei se simt mai pregătiți cu privire la modul în care să reacționeze în cazul în

care sunt martori la fenomene de bullying (hărțuire) în clasă, dar preferă să nu discute cu profesorii. În schimb, în cazurile de violență fizică, ei s-ar adresa mai degrabă adulților, dar în primul rând părinților lor și abia apoi cuiva de la școală. Profesorii împărtășesc faptul că intervențiile în școală nu sunt suficiente pentru a proteja copiii. De asemenea, ei afirmă că mulți elevi și personalul școlii nu știu ce trebuie și ce este recomandat să se facă într-o situație în care persoanele experimentează sau sunt martori ai violenței. Școlile din **România** au implementat proceduri, mecanisme de raportare și măsuri preventive, dar încă au nevoie de îmbunătățirea documentației oficiale, colaborarea interinstituțională și rolul mediatorilor care sprijină victimele violenței. Personalul școlar din școlile gimnaziale din **Grecia** spune că nu este nici pregătit și nici nu se simte sprijinit să se ocupe de cazurile de VBG.

Câteva recomandări din evaluarea rapidă realizată în Bulgaria:

- *Este posibil ca profesorii să nu fie conștienți de tensiunile și conflictele dintre elevi.*
- *Profesorii presupun adesea că fetele sunt „mai ascultătoare” și le favorizează.*
- *Este nevoie de intervenții care vizează construirea încrederii între elevi, profesori și părinți pe teme cheie, precum raportarea incidentelor de violență, în special a violenței online și a hărțuirii și a violenței sexuale.*
- *Având în vedere efectul puternic al grupului ca instrument de schimbare: cunoștințele și observațiile despre grupurile de copii din școală trebuie dezvoltate și completate. Trebuie luate în considerare intervențiile care vizează martorii la violențe, mai degrabă decât victimele sau autorii.*
- *Căutarea oportunităților de a discuta cu profesorii și cu părinții despre subiecte legate de sex. Acest lucru ar putea fi sub forma unui mic proiect, condus de un adult de încredere pentru elevi sau de un profesionist din afară, în care elevii îi „educă” pe părinți și pe profesori cu privire la sex și le arată importanța discuțiilor cu copiii despre acest aspect, inclusiv despre ceea ce este abuzul sexual și cum se pot proteja de el.*

Câteva recomandări din evaluarea rapidă realizată în Croația:

- *Este necesar să fie educați atât elevii, cât și personalul, cu privire la gen, la normele de gen și la stereotipurile de gen și este necesară conștientizarea diferitelor norme care sunt prezente în rândul copiilor și care pot fi asociate cu diferite forme de violență, fie prin a susține violența, fie prin a preveni răspunsul la violență cu violență.*
- *Pe lângă identificarea și creșterea gradului de conștientizare a normelor sociale negative, este importantă concentrarea pe normele pozitive și promovarea acestora. O astfel de abordare poate consolida intervențiile ulterioare care vizează reducerea violenței împotriva copiilor.*
- *Ar trebui organizate ateliere de lucru pentru elevi, pentru personal și pentru părinți, precum și evenimente în care elevii să se familiarizeze cu diversitatea care îi înconjoară.*

Câteva recomandări din evaluarea rapidă realizată în Grecia:

- *Organizarea și desfășurarea de activități care vizează sensibilizarea cu privire la identificarea formelor ascunse de VBG.*
- *Înțelegerea în continuare a rolului rețelelor sociale și utilizarea acestora de către copii și de către grupul de părinți.*
- *Promovarea discuțiilor deschise cu privire la normele de gen în etapele anterioare învățământului gimnazial.*
- *Oferirea de claritate și sprijin semnificativ cu privire la rolurile și responsabilitățile profesorilor și a ceea ce aceștia pot/nu pot comunica elevilor, inclusiv când vine vorba de chestiuni dificile din punct de vedere social, în ciuda potențialelor reacții sociale.*

- *Investirea în cercetare calitativă și contextuală pentru a surprinde în esență modul în care inegalitățile se intersectează și afectează oamenii în diferite contexte.*

- *Alocarea de resurse pentru suport psihologic suficient în școli.*

Câteva recomandări din evaluarea rapidă realizată în România:

- *Abordarea și contestarea stereotipurilor și convingerilor de gen în mediile educaționale, pentru a promova egalitatea de gen și pentru a preveni atitudini și comportamente dăunătoare bazate pe gen.*

- *Menținerea și îmbunătățirea unui mediu școlar sigur și respectuos.*

- *Abordarea problemelor legate de violența verbală și asigurarea unor mecanisme consecvente de raportare a incidentelor de violență.*

- *Educație, intervenție și promovarea relațiilor sociale pozitive pentru abordarea VBG și pentru crearea unui mediu școlar mai sigur și mai incluziv.*

- *Abordarea factorilor care contribuie la comportamentul violent necesită o abordare holistică care să implice școli, familii, comunități și contexte societale mai largi pentru a crea un mediu mai incluziv și mai favorabil pentru elevi.*

- *Educarea elevilor cu privire la intervenția observatorilor și la importanța raportării incidentelor de VBG este esențială pentru crearea unui mediu școlar mai sigur.*

- *Promovarea discuțiilor deschise despre VBG, despre consimțământ și despre relații sănătoase poate ajuta elevii să dezvolte strategii de adaptare și răspunsuri mai bune la astfel de scenarii.*

Analiza constatărilor și recomandărilor din cele patru țări arată că există încă nevoia de a se oferi copiilor și cadrelor didactice instruire cu privire la **gen, la normele de gen și la stereotipurile de gen** și există încă nevoia de a se crește gradul de conștientizare cu privire la diferitele norme care sunt prezente în rândul copiilor și care pot fi asociate cu diferite forme de violență sau cu **prevenirea răspunsului la violență**.

Pentru unele dintre țări, este mai important să se desfășoare activități de prevenire în fazele anterioare învățământului gimnazial și, de asemenea, să se realizeze astfel o legătură cu **crearea unui mediu școlar mai sigur și mai incluziv**. Abordarea factorilor cu mai multe fațete care contribuie la comportamentul violent necesită o abordare holistică care să implice școli, familii, comunități și contexte societale mai largi **pentru a crea un mediu mai incluziv și mai favorabil pentru elevi**. Aceasta înseamnă că este esențial să ne concentrăm pe promovarea normelor pozitive și pe promovarea relațiilor sociale pozitive, să promovăm egalitatea de gen și să prevenim atitudinile și comportamentele dăunătoare bazate pe gen.

În plus, majoritatea recomandărilor subliniază nevoile de implementare a **activităților cu copiii**, precum ateliere în care elevii se pot familiariza cu diversitatea care îi înconjoară și cu promovarea discuțiilor deschise despre VBG și despre relații sănătoase, astfel încât acest lucru să-i ajute pe elevi să dezvolte strategii și răspunsuri mai bune.

Unele dintre constatările subliniază necesitatea de a aborda problemele legate de violență și de a asigura **mecanisme consecvente de raportare a incidentelor de violență**, precum și educarea elevilor cu privire la **intervenția martorilor la incidente de violență**, cu o importanță deosebită a raportării incidentelor de violență, aceasta fiind esențială pentru crearea unui mediu școlar mai sigur.

1.3. PROTECȚIA ȘI GARANTAREA SIGURANȚEI COPILULUI (CHILD SAFEGUARDING)

Toți copiii au dreptul de a fi protejați de violență, abuz și neglijare (UNCRC, 1989). Aceasta înseamnă că adulții sunt responsabili pentru protejarea copiilor și tinerilor de vătămări. Copiii au, de asemenea,

responsabilitatea de a recunoaște drepturile celorlalți copii, inclusiv prin a nu le face în mod intenționat rău și prin a nu fi violenți cu aceștia.⁴

Garantarea siguranței copiilor se referă la un set de politici, proceduri și practici utilizate pentru a face ca o activitate să fie sigură pentru toți copiii care participă la aceasta. Protecția copilului înseamnă a face lumea sigură pentru copii. Se referă la acțiunile întreprinse pentru a proteja anumiți copii de situații de risc sau de vătămări.⁵ Scopul protecției copilului este de a promova, proteja și asigura drepturile copiilor la protecție împotriva abuzului, neglijării, exploatării și violenței, așa cum sunt definite ele în Convenția ONU privind drepturile copilului.⁶

Toți copiii au dreptul egal la protecție și la promovarea bunăstării lor. Ei trebuie să aibă șansa de a participa activ în societate – indiferent de originea lor etnică, de mediul social din care provin, de vârstă, de sex, de culoarea pielii, de eventualele dizabilități, de orientarea sexuală, de religie, de casta din care face parte sau de credințele sale.⁷

Toate organizațiile și instituțiile publice care lucrează cu copii ar trebui să aibă politici și proceduri de protecție pentru a se asigura că fiecare copil, indiferent de vârstă, dizabilitate, gen, rasă, religie sau convingeri, sex sau orientare sexuală, are dreptul la protecție egală față de elemente dăunătoare. Principiile care stau la baza politicii de safeguarding a organizațiilor ar trebui să includă acțiunile și responsabilitatea tuturor adulților față de garantarea siguranței copiilor.

Toate acțiunile privind protecția copilului trebuie întreprinse în interesul superior al copilului. Aceasta include angajamentul ca drepturile copiilor să fie respectate în toate programele și activitățile noastre și programele noastre să nu provoace prejudicii nimănui. În plus, politicile de safeguarding subliniază că fiecare are o responsabilitate și că asumarea acestora este obligatorie pentru toți cei care lucrează în organizații. Unul dintre principiile safeguarding-ului este participarea copiilor.

Politica de safeguarding a copilului a Fundației Terre des hommes se bazează pe mai multe principii și convingeri, inclusiv ⁸:

- Toată lumea are **responsabilitatea** de a garanta siguranța copiilor.
- Se lucrează într-un **mod transparent și deschis**, în care garantarea siguranței copiilor devine o prioritate, având în vedere faptul că situațiile de abuz și vătămare se înmulțesc atunci când personalul, voluntarii, partenerii, copiii, familiile și membrii comunității nu se simt în măsură să se exprime atunci când o situație îi preocupă.
- Toate rapoartele de incident privind **siguranța și protecția unui copil** vor fi luate în serios. Acolo unde este necesar, se vor lua măsuri adecvate pentru a se proteja copilul și a se lua măsuri împotriva presupusului făptuitor.
- Păstrarea **confidențialității** și nedevăluirea detaliilor personale ale celor implicați în incidentele de safeguarding.
- **Creșterea gradului de conștientizare** cu privire la importanța protejării copiilor, folosindu-se politici și proceduri ca mod atât de a evidenția angajamentul nostru, cât și de a ne expune valorile.
- Lucrul se realizează în **cadrul legilor și politicilor internaționale și naționale** privind protecția.

⁴ https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

⁵ <https://www.savethechildren.org/us/what-we-do/safeguarding-children#:~:text=Child%20safeguarding%20refers%20to%20a,all%20children%20they%20work%20with.&text=Child%20protection%20is%20>

⁶ <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/save-childrens-definition-child-protection/>

⁷ Tdh, Politica de Salvagardare, https://www.tdh.de/fileadmin/user_upload/inhalte/02_wir_ueber_uns/Kindesschutz/tdh_Child-Safeguarding-Policy_web.pdf

⁸ <https://tdh.rokka.io/dynamic/noop/fb322718d77865703defcf68f5674b4acfc4ce68/955ede1a-c959-4e91-914e-5aa7fb944b28-r-pse-d-pol-en-original.pdf>

Politica de Safeguarding a Copiilor pe care o are organizația Salvați Copiii⁹ se bazează pe o serie de principii, precum:

- **Conștientizare și formare:** Toți reprezentanții primesc o formare inițială și sprijin contextualizat pentru a preveni, pentru a raporta și pentru a răspunde incidentele de safeguarding.
- **Prevenire:** Prin creșterea gradului de conștientizare, prin punerea în aplicare a procedurilor și a bunelor practici, reprezentanții organizației demonstrează o înțelegere a riscurilor la adresa copiilor în cadrul programelor și a operațiunilor și pun în aplicare strategii eficiente pentru a atenua orice prejudiciu, abuz sau exploatare.
- **Raportare:** Toți reprezentanții Salvați Copiii știu cum să raporteze și pe cine să contacteze atunci când apare orice motiv de îngrijorare, indiferent cât de mică sau de banală ar fi.
- **Răspuns:** Angajați-vă în acțiuni care sprijină și protejează copiii, având o abordare centrată pe copil pentru a rezolva situațiile care produc îngrijorare în ceea ce privește sănătatea și bunăstarea copiilor.

Aceste principii ar trebui să fie luate în considerare în toate activitățile cu copii, inclusiv în activitățile de formare și, în caz de dezvăluire de situații sensibile de neglijare și/sau de abuz, să se asigure protecția potențialelor victime ale vătămării și abuzului.

Curriculum-ul pentru copii nu include per se activități și discuții sensibile. Toate activitățile și discuțiile sunt adaptate și ajustate caracteristicilor de vârstă ale copiilor și nu au ca scop provocarea și forțarea dezvăluirii în mod intenționat sau expunerea acestora la potențiale daune. Cu toate acestea, în cazul în care există întrebări și exerciții care ar putea determina copilul să dezvăluie informații referitoare la abuz, violență, neglijare sau evenimente similare sau dacă copilul decide să dezvăluie el însuși astfel de informații, formatorii vor urma pașii necesari, conform la Codul de conduită național/organizațional (dacă există). Formatorii trebuie să cunoască calea de referire stabilită/sugerată care există în fiecare context, pentru a urma pașii specifici tratării unei probleme de protecție/safeguarding a copilului.

Indiferent însă de context, pașii generali sunt următorii:

- Dacă un copil arată într-un fel (gesturi ale feței, fel de a vorbi, înroșire etc.) că simte disconfort atunci când se discută pe o anumită temă sau demonstrează reticență de a participa la o activitate, formatorul poate opri exercițiul sau poate evita orice alte întrebări despre subiectul respectiv.
- În caz de dezvăluire, formatorii trebuie să oprească activitatea și să elimine persoana din grup. Apoi, trebuie să obțină informații relevante și să procedeze în conformitate cu procedurile școlare/organizaționale.
- Dacă un copil dezvăluie informații cu privire la abuz, violență, neglijare sau evenimente similare, intră în aplicare limita confidențialității, ceea ce înseamnă că situația poate și trebuie raportată, în funcție de ceea ce a fost dezvăluit, conform legislației naționale și/sau internaționale.
- Dacă o astfel de raportare este necesară, numele copilului și alte date personale pot fi dezvăluite, dar copilul va fi informat înainte de aceasta.
- În plus, formatorul va informa copilul despre locul de unde se poate adresa pentru a primi ajutor de la autoritățile și serviciile competente.

⁹ <https://www.savethechildren.org/content/dam/usa/reports/2023-scus-%20external-csg-policy.pdf>

În plus, este important ca formatorii să fie pregătiți să lucreze cu tinerii pe subiecte sensibile (**Working with Young People on Sensitive Subjects** (adaptat după International Institute for Child Rights and Development & Films for All , 2020).¹⁰

Acest proiect explorează normele sociale și de gen legate de violența împotriva tinerilor și îi implică pe aceștia activ în contestarea și modificarea normelor dăunătoare și în implementarea de noi norme, pozitive. Nu vrem ca tinerii să simtă că le punem întrebări incomode despre viața lor sau că le cerem să împărtășească ceva cu care nu se simt confortabil.

- Puneți întrebări cu situații ipotetice, care explorează înțelegerea, de către tineri a experiențelor comune din școlile sau din comunitățile lor. De exemplu, "ce fel de comportament online îi face pe tinerii pe care îi cunoști să se simtă confortabil și ce îi face să se simtă inconfortabil"? Rețineți că nu folosim „tu” sau „prieteni tăi”, ci mai degrabă menținem aspectul general și, prin urmare, menținem nivelul de siguranță.
- Urmăriți indiciile non-verbale ale tinerilor și opriți discuția atunci când constatați că un participant resimte disconfort.
- Stați de vorbă cu cei care arată disconfort și ascultați cu atenție și compasiune.
- Rugați co-formatorul să urmărească un copil/tânăr participant care dă semne de disconfort în timpul unei activități.
- Nu uitați să conectați tinerii cu persoane de sprijin suplimentare, cum ar fi consilierii sau alte tipuri de personal ce poate oferi suport psihosocial. Lăsați numele și datele de contact ale persoanelor care pot oferi asistență suplimentară pe flipchart (sau în caseta de chat a platformei dumneavoastră de întâlnire online) în cazul în care tinerii doresc să apeleze la aceștia din inițiativă proprie, sau poate fi necesar să contactați dvs această persoană și să o puneți în legătură cu un tânăr care apreciază că ar avea nevoie.
- Discutați cu co-formatorul dumneavoastră, pentru a vă asigura că ați citit și ați înțeles *Politica de safeguarding a copilului* a Fundației Terre des hommes și că ați înțeles responsabilitățile pe care le aveți în a menține tinerii în siguranță.

2. DEFINIȚII

Scopul curriculum-ului este de a ajuta la înțelegerea conceptelor de bază, pentru a contribui la schimbarea normelor în jurul violenței din școală. În acest sens, este important ca formatorii și participanții să împărtășească înțelegerea comună a definițiilor legate de subiecte.

În ceea ce privește grupul țintă al curriculum-ului, este important să se definească grupurile de:

- **Copii:** Orice ființă umană sub vârsta de optsprezece ani, cu excepția cazului în care, conform legii aplicabile copilului, majoratul este atins mai devreme.¹¹
- **Tineret:** Organizația Națiunilor Unite, în scopuri statistice, definește „tineretul” drept acele persoane cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani, fără a aduce atingere altor definiții ale statelor membre. Secretarul General s-a referit pentru prima dată la definiția actuală a tineretului în 1981 în raportul său către Adunarea Generală privind Anul Internațional al Tineretului (A/36/215, paragraf 8 din anexă) și a aprobat-o în rapoartele ulterioare (A/40/ 256, alin. 19 din anexă). Cu toate acestea, în ambele rapoarte, secretarul general a recunoscut, de asemenea, că, în afară de această definiție statistică, semnificația termenului „tineret” variază în diferitele societăți din lume. Când Adunarea Generală, prin rezoluția sa 50/81 din 1995, a adoptat Programul Mondial de Acțiune pentru Tineret

¹⁰ https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

¹¹ Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului. <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/child>

până în anul 2000 și ulterior, a reiterat că Națiunile Unite defineau tineretul ca fiind grupa de vârstă 15-24 de ani.¹²

- **Personal educațional:** Termen larg care acoperă trei categorii: 1 - Personalul didactic (vezi Personalul didactic); 2 - Alt personal pedagogic și administrativ (vezi Alt personal pedagogic și administrativ); 3 - Personal de asistență (vezi Personal de asistență).¹³
- **Facilitatori:** Nu există o definiție universală a rolului facilitatorului. În ceea ce privește proiectul CARING, facilitatorul este cineva care sprijină și face mai ușor pentru un grup de oameni să lucreze către un obiectiv comun.

Conceptele și abordările de bază, precum și definițiile de lucru sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Concepte și abordări de bază	Definiții de lucru
Normele sociale	Normele sociale sunt regulile percepute informale, în mare parte nescrise, care definesc acțiuni acceptabile și adecvate în cadrul unui anumit grup sau comunitate, ghidând astfel comportamentul uman. ¹⁴
Norme de gen	Normele de gen sunt idei despre cum ar trebui să fie și să acționeze femeile și bărbații. Internalizate la începutul vieții, normele de gen stabilesc patternuri de socializare și stereotipuri de gen care durează toată viața. ¹⁵
Violența de gen legată de școală	VGS poate fi definită ca amenințări sau ca acte de violență sexuală, fizică sau psihologică care au loc în școli și în preajma acestora, săvârșite ca urmare a normelor și stereotipurilor de gen și impuse de dinamica inegală a puterii. În fiecare țară și regiune a lumii în care a fost studiată VSBG, au fost raportate incidente, dar datele rămân limitate atât în ceea ce privește acoperirea, cât și domeniul de aplicare. Alături de lipsa de înțelegere din jurul acestui concept și natura delicată a problemelor, acest lucru împiedică eforturile de a obține un răspuns adecvat. ¹⁶
Cercetare-acțiune participativă	Cercetarea pentru acțiunea participativă se concentrează pe schimbarea socială care promovează democrația și contestă inegalitatea; este specifică contextului, deseori fiind centrată pe nevoile unui anumit grup; reprezintă un ciclu iterativ de cercetare, acțiune și reflecție și deseori încearcă să „elibereze” participanții, pentru ca aceștia să conștientizeze mai bine situația în care se află, pentru a lua măsuri. Aceasta implică cercetători și participanți care lucrează împreună pentru a înțelege o situație problematică și pentru a o schimba în bine. Există multe definiții ale abordării, care împărtășesc unele elemente comune. ¹⁷
Participarea copiilor	Conform Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (articolele 2 și 12), toți copiii, indiferent de sex, rasă, culoare, limbă, origine națională, vârstă, clasă, religie sau convingeri politice, au dreptul la să participe la deciziile care le afectează viața (Națiunile Unite, 1989). ¹⁸

3. ABORDĂRI DE FORMARE

Abordările de formare utilizate în acest curriculum sunt legate de obiectivele principale ale proiectului și, în același timp, implementarea lor depinde de participanți, de vârsta lor, de experiența, de modul de învățare etc. În general, principalele abordări sunt axate pe principii de învățare activă, deoarece

¹² UN definition of youth, <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>

¹³ UNESCO definitions, <https://uis.unesco.org/en/glossary-term/educational-personnel>

¹⁴ UNICEF (2021) Defining social norms and related concept, <https://www.unicef.org/media/111061/file/Social-norms-definitions-2021.pdf>

¹⁵ European Institute for Gender Equality, https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1288?language_content_entity=en

¹⁶ UNICEF (2016) Global guidance addressing school-related gender-based violence <https://www.unicef.org/media/66506/file/Global-Guidance-SRVBG.pdf>

¹⁷ <https://www.participatorymethods.org/glossary/participatory-action-research>

¹⁸ https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

scopul instruirii nu este doar acela de a oferi cunoștințe, ci mai degrabă de a crește nivelul de înțelegere și de a dezvolta abilități pentru implementare.

Abordări de formare	Definiții de lucru
<i>Principii de învățare a adulților</i>	Adulții au un sentiment mai mare de autodirecție și motivație. Adulții își folosesc experiența de viață pentru a facilita învățarea. Adulții sunt concentrați pe atingerea obiectivelor. Adulții trebuie să știe cât de relevante sunt informațiile. Adulții sunt practici. Adulții caută ajutor și mentorat. Adulții sunt deschiși către modalitățile moderne de învățare. Adulții doresc să își aleagă modul în care învață. ¹⁹
<i>Învățare activă</i>	Învățarea activă este orice abordare în care toți participanții sunt rugați să se implice în procesul de învățare. Învățarea activă este în contrast cu modurile „tradiționale” de instruire, în care elevii sunt destinatari pasivi ai cunoștințelor prezentate de un expert. ²⁰
<i>Abordare interactivă</i>	O abordare interactivă este o tehnică de predare sau de învățare care implică participarea și implicarea activă între profesor și cursant. Se bazează pe ideea că învățarea este cea mai eficientă atunci când elevii sunt implicați activ în procesul de învățare și când li se oferă oportunități de a aplica ceea ce au învățat în situații din viața reală. ²¹
<i>Srijin între colegi</i>	Srijinul între colegi poate fi definit ca srijinul acordat de o persoană care aparține aceluiași grup sau care împărtășește aceeași experiență (Mead, 2003). Spre deosebire de mentorat, în care ajutorul este oferit de un expert, în cazul srijinului între colegi, toți colegii sunt la fel de calificați să se ajute reciproc. Este important ca srijinul de la egal la egal să se bazeze pe încrederea comună între indivizi, permițându-le să-și exprime probleme care sunt dificil de exprimat în mentoratul clasic. ²²

Caracteristicile cursanților adulți

Atunci când se pregătește și se asigură formarea profesioniștilor, este necesar să se aibă în vedere principiile cheie ale învățării adulților. Strategiile de învățare pentru adulți îl ajută pe formator să se concentreze asupra modului în care adulții învață și să ofere calea de urmat în formare. Atunci când adulților li se cere să învețe ceva nou pentru muncă, este foarte important să se creeze un mediu în care se pot simți confortabil, pozitivi și împuterniciți. Când formatorii fac parte din echipa școlii, scopul lor ar trebui să fie identificarea de modalități de a-și face treaba mai bine împreună. În practică, acest lucru înseamnă că trainerul trebuie să ofere feedback, concentrându-se pe schimbările pozitive care trebuie făcute, în loc să punteze ceea ce a fost greșit într-o acțiune sau într-un comportament.

Caracteristicile copiilor care învață

Atributele unice ale copiilor care învață îi deosebesc de omologii lor adulți. Aceste caracteristici sunt modelate de stadiul lor de dezvoltare și sunt esențiale pentru modul în care asimilează informațiile. Dependența de adulți: copiii care învață se bazează foarte mult pe părinții, profesorii sau tutorele lor pentru a-și ghida parcursul de învățare. Au nevoie de un adult care să le structureze mediul de învățare și să le ofere resurse educaționale adecvate.

¹⁹ <https://www.valamis.com/hub/adult-learning-principles>

²⁰ <https://cei.umn.edu/teaching-resources/active-learning>

²¹ <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/advanceversions/crc-c-gc-12.pdf>

²² <https://www.eurodoc.net/news/2020/peer-to-peer-support-as-an-effective-tool-to-combat-mental-health-issues-in-academia#:~:text=Peer-to-peer%20support,qualified%20to%20help%20each>

4. STRATEGII DE ÎNVĂȚARE

Strategiile de învățare activă integrate în curriculum sunt definite de obiectivele și activitățile proiectului. Acestea trebuie să asigure participarea activă la formare și pregătirea aplicării cunoștințelor și abilităților profesorilor și elevilor pentru a aborda cu succes violența de gen în școli. De exemplu, există anumite particularități ale nevoilor adulților care învață, care conturează câteva strategii sau sfaturi pentru formatori.

Nevoile elevului adult ²³	Câteva sfaturi pentru formatori cum să răspundă nevoilor participanților
Adultul trebuie să știe de ce învață ceva	Spuneți participanților în ce mod le va fi utilă această formare, împărtășiți scopul, obiectivele și agenda, clar definite pentru formare. Explicați obiectivele proiectului și rezultatele așteptate. Faceți o legătură cu problemele de violență la școală și experiența lor cu aceasta.
Adultul trebuie să învețe conform stilului lor de învățare	Folosiți diferite stiluri de învățare pentru a furniza informații: vizual (<i>folosiți fișe, grafice, diagrame, ilustrații și scrisul pe tablă albă</i>), auditiv (<i>folosind povești, exemple, studii de caz, dispozitive pentru a-i ajuta să-și amintească informații, discuții</i>) și kinestezic (<i>jocuri de rol, jocuri de simulare</i>).
Adultul are nevoie să se simtă respectat și încurajat	Oferiți un climat de învățare productiv, arătând respect pentru individualitatea și experiențele participanților și fiind sensibil la limbajul pe care îl folosiți, astfel încât să nu ofensați, din neatenție, vreun participant.
Adultul se folosește, în învățare, de experiențele de viață anterioare	Recunoașteți experiențele de viață și cunoștințele cu care vin participanții, cerând acestora să împărtășească povești, folosind studii de caz și exerciții de rezolvare a problemelor. Încurajați participarea activă la activități în timpul sesiunii prin discuții în grupuri mici, experimente, jocuri de rol, scris sau desen – prin activități nemijlocite de orice fel.
Adultul preferă interacțiunea socială	Folosiți exerciții pentru a vă cunoaște, pentru a comunica și pentru a vă distra.
Adultul are dorința de a-și folosi experiența de viață în grup	Cereți exemple din experiența lor profesională și personală și faceți conexiuni cu subiectul.

Câteva sfaturi pentru formatori:

Sugestii: Păstrați sesiunile relevante pentru context. Transmiteți informațiile în calupuri mici pentru a evita o supraîncărcare cognitivă. Implicați-i pe toți. Păstrați-i implicați. Concentrați-vă pe experiențele de viață ale participanților. Fiți atenți la diferitele stiluri de învățare ale participanților. Faceți-vă materialul stimulant vizual. Lăsați-i să exploreze singuri. Încurajați întrebările și discuțiile. Oferiți feedback. Oferiți încurajare. Fiți flexibil. Puneți pasiune în ceea ce faceți.

Atunci când participanții la curs sunt copii, adulții trebuie să țină cont de faptul că învățarea copiilor depinde de diverși factori, precum:²⁴

- Condiții socio-economice: mediul socio-economic al unui copil poate avea un impact semnificativ asupra oportunităților de învățare și rezultatelor educaționale.

²³ <https://pce.sandiego.edu/15-top-strategies-for-teaching-adult-learners-faqs/>

²⁴ <https://thepeakperformancecenter.com/wp-content/uploads/2014/01/How-Children-and-Adults-Learn.jpg>

- Implicarea părinților: Participarea activă a părinților la educația copilului are ca rezultat adesea rezultate mai bune ale învățării.
- Abilități sau dizabilități înnăscute: Unii copii se pot confrunta cu provocări de învățare din cauza dizabilităților fizice sau cognitive.
- Învățarea activă încurajează elevii să își asume un rol central în propria lor învățare.

Nevoile copiilor	Câteva sfaturi pentru formatori pentru a răspunde nevoilor participanților copii
Copiii care învață se bazează foarte mult pe părinții și pe profesorii lor pentru a le ghida călătoria de învățare.	Oferiți structură și resurse educaționale adecvate. Dați instrucțiuni clare.
Curiozitate și explorare:	Folosiți strategii care stimulează curiozitatea și care promovează explorarea activă. Ele pot fi implementate prin activități artistice. Încurajați participarea copiilor.
Absența experienței anterioare, pe care o pot lega de noi învățări	Mai mult sprijin contextual pentru a înțelege concepte noi atunci când explicați definițiile. Ajutoare vizuale: utilizarea diagramelor, a videoclipurilor sau a modelelor fizice îi poate ajuta pe copii să înțeleagă concepte complexe și/sau abstracte. Dați mai multe exemple când explicați conceptul. Faceți conexiuni cu viața lor viitoare.
Motivație din exterior	Copiii trebuie să fie inspirați din idei/teme. Ei sunt conduși în principal de emoții și de aspirația de a deveni mai buni. Pentru copii, motivația provine adesea din factori externi, precum competiția, presiunea colegilor sau consecințele eșecului. Folosiți laudele pentru a motiva copiii.
Gândire concretă	Aveți grijă să nu folosiți generalizări, mai ales în fața adolescenților mai tineri, sau jargon profesional. Folosiți ajutoare vizuale: utilizarea diagramelor, a videoclipurilor sau a modelelor fizice îi poate ajuta să înțeleagă concepte complexe.

O altă problemă importantă este legată de **dinamica grupului**. Formatorul trebuie să fie conștient de dinamica grupului și de modul în care aceasta influențează sesiunea de învățare. Acest lucru necesită ca formatorul să fie echipat cu unele tehnici pentru a gestiona diferitele tipuri de personalitate, așteptări și nevoi ale participanților.

Formatorul trebuie să monitorizeze dinamica grupului și progresul de învățare al participanților pe parcursul cursului. Acest lucru se poate realiza prin observarea performanței participanților și prin propunerea oricăror modificări ale programului în funcție de nivelul grupului. De obicei, în echipa de doi formatori, unul dintre ei are sarcina de a observa grupul și de a propune ajustări, dacă apar conflicte sau dacă grupul se îndepărtează de obiectivul de învățare. De asemenea, este bine ca formatorii să ceară feedback de la participanți, încercând să înțeleagă dacă sunt satisfăcuți cu modul în care decurge formarea, să le înțeleagă interesele și dificultățile. Pe baza observațiilor și a feedback-ului participanților, formatorii adaptează conținutul și metodele pentru a răspunde în mod corespunzător nevoilor și așteptărilor participanților.

Etapele evoluției unui grup ²⁵	
Etapa	Comportamentul participanților
Etapa de formare	Dacă membrii grupului nu se cunosc deja, acesta este de obicei momentul în care sunt extrem de politicoși și chiar precauți unul față de celălalt. Majoritatea se gândesc, de obicei, „Ce se așteaptă de la noi?” sau "Cum este această persoană?"
Etapa de criză	În această fază în care valorile și principiile personale sunt contestate, rolurile și responsabilitățile sunt preluate și/sau respinse, iar obiectivele și modalitățile de lucru împreună ale grupului sunt definite. În această etapă, participanții sunt în proces de a învăța cum să lucreze împreună. Pe măsură ce încep să colaboreze, pot apărea conflicte, fie că sunt cauzate de conflicte între personalități, fie că sunt între opinii cu privire la modul în care ar trebui să progreseze un proiect.
Etapa de normare	Grupul s-a stabilit și și-a dezvoltat o identitate clară. Membrii au început să-și înțeleagă rolurile unul în raport cu celălalt și să stabilească o viziune sau un scop comun. Oamenii se cunosc mai bine, au acceptat regulile și probabil au dezvoltat mici subgrupuri.
Etapa de performanță	Odată ce aceste norme au fost stabilite, grupul va fi gata să se concentreze asupra rezultatelor și va intra în faza de performanță. În această fază vor lucra cel mai eficient ca echipă. Nivelul de încredere al echipei va fi atins punctul în care sunt dispuși să-și asume riscuri semnificative și să încerce singuri idei noi.

Un alt subiect în ceea ce privește implementarea formării este **gestionarea participanților dificili**.²⁶ Orice formator are parte de cursanți cu comportamente dificile. Comportamentul dificil nu este un motiv pentru a exclude pe cineva dintr-un grup. Rolul formatorului este de a-l gestiona și de a conduce întregul grup prin subiecte într-un mod constructiv și respectuos. Aveți mai jos o listă cu cele mai frecvente tipuri de participanți dificili și câteva sfaturi pentru a face față comportamentului lor:

Vorbărețul - Este un participant care are întotdeauna un răspuns și o părere de împărtășit sau un participant care vorbește prea mult.

- Încercați să rezumați ceea ce spune vorbitorul pentru a opri comportamentul. *„Mulțumesc, sună interesant. Pot rezuma ceea ce spui, ca să ne asigurăm că am înțeles cu toții la fel.”*
- Întoarceți-vă corpul și întrerupeți contactul vizual sau arătați-i participantului că este timpul să nu mai vorbească.
- Acordați acestei persoane un rol special care să încurajeze ascultarea celorlalți, de exemplu să ia notițe pe flipchart în timpul discuției de grup.

Cel tăcut - Este un participant timid sau se simte inconfortabil într-un cadru de grup.

- Fiți blând și încurajator - *„Știu că aveți ceva experiență în acest domeniu, ne-am dori foarte mult să auzim ce părere aveți.”*
- Asigurați-vă că limba nu este o barieră pentru acest participant.
- Participanții tăcuți fac față bine mai ales la lucrul în grupuri mici.
- Încercați să înțelegeți într-o conversație privată cu participantul tăcut dacă există vreun motiv specific pentru un astfel de comportament și încercați să-l ajutați.

Contestatarul – Este un participant într-un continuu dezacord sau care contrazice tot ceea ce spuneți.

²⁵ <https://asana.com/resources/stages-of-team-development>; <https://langevin.com/using-the-5-stages-of-group-development-to-manage-group-dynamics/>

²⁶ <https://www.targettraining.eu/train-the-trainer-dealing-with-difficult-participants-part-2/>

- Recunoașteți dreptul participanților de a avea o opinie și amintiți-le de ce sunt aici, de ex. „Nu am nevoie să fiți de acord cu tot ce spun. Dorința mea este să împărtășesc câteva informații și dumneavoastră veți decide ce v-ar putea fi de folos”.
- Propuneți grupului să reflecteze asupra argumentului, întrebând ce cred alții; de multe ori presiunea venită din partea grupului îl va calma pe contestatar.
- Puneți întrebări pentru a încuraja contestatarul să reflecteze singur asupra a ceea ce spune, de ex. „Este o perspectivă interesantă, spune-mi mai multe” sau „Poți să-mi spui de ce crezi asta?”

Participantul Știe-tot – Este un participant care pretinde că știe mult mai multe decât formatorul și chiar dă impresia că el sau ea ar trebui să conducă formarea!

- Nu lăsați astfel de participanți să conducă prea mult timp.
- Faceți-i să „învețe” grupul și să pună grupului întrebări sau încurajați grupul să-i pună întrebări dificile, care ar putea arăta lacune în cunoștințele lor.

Clovnul – Este un participant căruia îi place să spună glume, care ia în derâdere problemele serioase și distrage atenția celorlalți participanți.

- Folosiți-vă limbajul corpului și contactul vizual pentru a arăta că comportamentul lor trebuie să înceteze.
- Invitați astfel de participanți să-i energizeze pe ceilalți atunci când au o astfel de nevoie, de exemplu după o sarcină dificilă.
- Implicați-i într-un rol care îi ține ocupați și concentrați pe activitate.

Pesimistul – Este un participant care pare să aibă o părere negativă despre toată lumea și despre orice.

- Întrebați un astfel de participant - „Spuneți-mi de ce credeți că nu se poate face” sau „Deci, dacă nu va funcționa, ce altceva am putea încerca?”
- Vorbiți în privat cu astfel de participanți și oferiți-le feedback despre negativitate pentru ca aceștia să devină mai conștienți de comportamentul lor.

Scepticul – Este un participant care crede că „Totul este bine, dar nu va funcționa niciodată aici”.

- Întrebați-l „Deci, nu crezi că asta ar funcționa aici. La ce altceva ne putem gândi, care ar funcționa?”
- Folosiți exemple din practică ce demonstrează că obstacolul poate fi depășit.

5. MANUAL PENTRU PERSONALUL EDUCAȚIONAL

Manualul pentru personalul educațional cuprinde 3 module:

- Schimbarea normelor privind violența în școli;
- Dezvoltarea unui mediu școlar protector și sigur;
- Sprijin între colegi.

Fiecare modul are un rezumat care explică logica temelor, obiectivelor și rezultatelor așteptate. O descriere a modulelor oferă informații despre itinerar, despre temele celor 2 sau 3 sesiuni (un total de 8 sesiuni, 12 ore), despre durata lor și despre materiale. Sesiunile includ un set de activități sugerate pentru formatori, sfaturi, fișe de resurse și informații suplimentare. În Modulul 1 este sugerată o Sesiune suplimentară cu tema expresiei de gen neconforme.

Formatorii ar putea folosi activitățile sau ar putea alege altele care sunt mai potrivite pentru grup și ar putea folosi elemente suplimentare care sparg gheața, pentru a ajuta oamenii să se cunoască, elemente energizante, pentru a crește energia și motivația participanților și exerciții care îi ajută pe oameni să se gândească la probleme și care pot ajuta la rezolvarea problemelor. În plus, se pot dezvolta diapozitive Power Point și se pot pregăti fișe pentru a permite implementarea strategiilor de învățare.

5.1. MODULUL 1: MODIFICAREA NORMELOR PRIVIND VIOLENȚA ÎN ȘCOLI

Rezumatul modului: Modulul pune formarea în contextul proiectului și prezintă întregul program și întreaga abordare. Oferă informații de bază pentru formare, introduce ideile cheie și oferă participanților posibilitatea de a le explora împreună. Acest modul se concentrează atât pe legarea grupului, cât și pe furnizarea unei înțelegeri a conceptelor principale. În acest sens, este de o importanță esențială să oferim participanților posibilitatea de a înțelege că acesta este un proces care pleacă de la cunoașterea normelor sociale și de gen, iar ulterior presupune explorarea condițiilor și a mediului școlar, identificarea violenței, a formelor și a motivelor acesteia. Înțelegerea normelor sociale și de gen este o precondiție de bază în procesul de schimbare.

Modulul este adaptat din metodologia de formare a ACTIV pentru profesori cu privire la VBG²⁷ și Manualul proiectului REVIS privind schimbarea normelor în jurul violenței în școli.²⁸

Obiectiv: Furnizarea informațiilor despre normele sociale și de gen în școli și creșterea gradului de conștientizare pentru schimbarea normelor sociale și de gen dăunătoare.

Rezultate așteptate: La sfârșitul acestui modul, participanții vor avea cunoștințe și abilități pentru:

- Explorarea condițiilor și mediului școlar.
- Auto-reflecție către identificarea violenței, a formelor și a motivelor acesteia.
- Înțelegerea normelor sociale și de gen.
- Conștientizarea nevoii de schimbare și modificare a normelor sociale și de gen dăunătoare.

Ce include Modulul 1: Schimbarea normelor privind violența în școli	Durata
Sesiunea 1: Norme sociale și de gen	90 min
Activitatea 1: Introducere	10 min
Activitatea 2: Exercițiul de cunoaștere și tolba cu așteptări	10 min

²⁷ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

²⁸ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

Activitatea 3: Input-reflecție asupra a ceea ce sunt normele sociale și de gen	20 min
Activitatea 4: Forme de violență	20 min
Activitatea 5: Arborele violenței de gen	30 min
Sesiunea 2: Explorarea contextului	90min
Activitatea 1: Inegalitatea de gen – mersul puterii	30 min
Activitatea 2: Norme, violență, școală – studiu de caz	60 min
Sesiunea 3: Exprimarea de gen neconformă (opțional)	60 min
Activitatea 1: Exprimarea de gen neconformă – definiții	30 min
Activitatea 2: Sprijinirea copiilor și tinerilor	30 min

Materiale: Videoproiector, diapozitive Power Point, note post-it (sau insigne), flipchart, markere

SESIUNE 1: NORME SOCIALE ȘI DE GEN

Activitatea 1: Introducere

Bun venit, detalii administrative, aspecte generale despre proiect

Sugestii: Prezentați formatorul și urați bun venit participanților. Oferiți un context pentru formare și explicați obiectivele principale. În timp ce explicați contextul, vă puteți referi la violența din școli și la consecințele acesteia. Violența în școli creează insecuritate și teamă, care dăunează climatului școlar general și încalcă dreptul elevilor de a învăța într-un mediu sigur, lipsit de amenințări. Școlile nu își pot îndeplini rolul de locuri de învățare și de socializare când copiii nu se află într-un mediu lipsit de violență.

Activitatea 2: Exercițiu de cunoaștere și tolba cu așteptări

Prezentați-vă și conectați-vă unul cu celălalt. Vă propunem aici câteva metode utile: Numele și semnul personal; Numele și mingea; Numele și o calitate care începe cu prima literă a numelui; Nume repetate; Desenul inimii: O inimă împărțită în patru casete: numele meu, ce îmi place să fac, la ce mă pricep cel mai bine, motto-ul meu personal; Mă numesc Sunt și Nu sunt.....; Numele și fotografia;” Verificare” – alinierea participanților în ordinea alfabetică a primei litere a numelui lor.

Sugestii: Utilizați unul dintre exercițiile prezentate, care este mai potrivit pentru grup. Asigurați-vă că fiecare participant are posibilitatea de a se prezenta și de a împărtăși informațiile necesare.

Tolba cu așteptări: Împărtășiți așteptările într-un mod interesant

Sugestii: Notele post-it sunt distribuite participanților, iar participanților li se cere să formuleze așteptări pentru curs. Pe flipchart (pe toată foaia) se desenează o tolba, în interiorul căreia vor fi lipite post-it-urile cu așteptările cursanților. Se citesc așteptările și se dă un răspuns - dacă există un loc sau un sens pentru ca acea așteptare să fie îndeplinită în cadrul seminarului.

Activitatea 3: Input-reflecție asupra a ceea ce sunt normele sociale

Prezent: Ce sunt normele sociale?

Fișa de resurse: Norme sociale

Normele sociale sunt regulile de acțiune urmate de oamenii dintr-un grup. Ei definesc ceea ce este normal sau care este un comportament acceptabil pentru membrii grupului. Normele ne modelează atitudinile, ne influențează comportamentul și definesc cine suntem – la bine și la rău. Trăim în structurile sociale pe care le modelăm și care sunt modelate de noi. Normele sociale care influențează

comportamentul în cadrul acestor structuri sociale influențează foarte mult comportamentul individual. Aceste comportamente și norme sunt adaptative. Ne putem raporta la norme sociale precum așteptările pe care ceilalți le au de la noi sau așteptările pe care credem că le au de la noi. Normele sociale se referă la regulile nerostite din grupuri sau din comunitatea noastră, pe care oamenii le consideră acceptabile sau inacceptabile. Normele sociale se referă la ceea ce este „normal”.

De exemplu, atunci când o persoană strănută, norma socială te face să răspunzi într-un anumit fel: spunând „Sănătate!”. Modul în care reacționezi este influențat de norma socială din grupul sau din comunitatea din care faci parte.

Pentru mai multe informații: https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzlG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY;

<https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

Reflecție și exercițiu legat de normele sociale

Sugestii: După prezentarea în grupuri de 4-6 persoane, reflectați puțin la ceea ce credeți că sunt normele sociale comune în țara sau în comunitatea dumneavoastră. Notați ideile pe o foaie de flipchart. După ce ați enumerat mai multe norme sociale funcționale, încercați să le împărțiți în norme sociale pozitive, care contribuie la o mai bună funcționare a societății, norme sociale neutre (lucruri pe care comunitatea sau grupul vostru le face, fără a avea un impact pozitiv sau negativ pe termen lung) și normele sociale potențial dăunătoare. Continuați până când grupul a dat exemple din fiecare categorie.

Activitatea 4: Forme de violență

Fișă de resurse: Forme de violență împotriva copiilor

Cea mai mare parte a violenței împotriva copiilor implică cel puțin unul dintre cele șase tipuri principale de violență interpersonală care tind să apară în diferite etape ale dezvoltării copilului.

- *Maltratarea (inclusiv pedeapsa violentă) implică violență fizică, sexuală și psihologică/emoțională, neglijarea sugarilor, copiii și adolescenților de către părinți, de către îngrijitori și de către alte figuri de autoritate, cel mai adesea în casă, dar și în alte medii cum ar fi școlile și orfelinatele.*
- *Bullying-ul (inclusiv cyber-bullying) este un comportament agresiv nedorit al unui alt copil sau al unui grup de copii care nu sunt nici frați, nici într-o relație romantică cu victima. El implică vătămări fizice, psihologice sau sociale repetate și are loc adesea în școli și în alte locuri în care copiii se adună, precum și online.*
- *Violența în rândul tinerilor este concentrată în rândul copiilor și adulților tineri cu vârsta cuprinsă între 10 și 29 de ani, apare cel mai adesea în cadrul comunității între cunoscuți și străini, include hărțuirea și agresiunea fizică cu sau fără arme (precum pistoale și cuțite) și poate implica violență în bande.*
- *Violența partenerului intim (sau violența domestică) implică violența fizică, sexuală și emoțională din partea unui partener intim sau a fostului partener. Deși bărbații pot fi, de asemenea, victime, violența partenerului intim afectează în mod disproporționat femeile. Apare de obicei împotriva fetelor în cadrul căsătoriilor între copii și în cazul căsătoriilor timpurii/forțate. Printre adolescenții implicați romantic, dar necăsătoriți, este uneori numită „violență în relații amoroase”.*
- *Violența sexuală include contactul sexual complet sau tentativ fără consimțământ și acte de natură sexuală care nu implică contact (cum ar fi voyeurismul sau hărțuirea sexuală); acte de trafic sexual comise împotriva unei persoane care nu poate să consimtă sau să refuze; exploatarea online.*

- *Violența emoțională sau psihologică include restricționarea mișcărilor copilului, denigrarea, ridiculizarea, amenințările și intimidarea, discriminarea, respingerea și alte forme non-fizice de tratament ostil.*

Atunci când sunt îndreptate împotriva fetelor sau băieților din cauza sexului lor biologic sau a identității de gen, oricare dintre aceste tipuri de violență poate constitui, de asemenea, violență bazată pe gen.

Pentru mai multe informații: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children>

Activitatea 5: Arborele violenței de gen

Identificarea normelor de gen în școală care duc la violență. Prezentați și discutați despre normele de gen.

Fișă de resurse: Ce sunt normele de gen?

Convingerile, atitudinile și valorile noastre ne spun adesea cum ar trebui să ne comportăm. Felul în care ne comportăm este influențat de credințele, valorile și atitudinile noastre, dar este influențat și de modul în care se comportă semenii noștri și de modul în care credem că ei cred că ar trebui să ne comportăm. Suntem ființe sociale și tendința noastră de a ne conforma normelor sociale este adesea mai puternică decât convingerile și atitudinile noastre. Ele constituie, de asemenea, un comportament dobândit. Acest lucru se aplică și normelor, credințelor și atitudinilor noastre de gen.

Ce este genul?

***Sexul** Caracteristici biologice și fiziologice care definesc oamenii drept femei sau bărbați.*

***Genul** Atributele și oportunitățile sociale asociate cu a fi femeie și a fi bărbat, cu relațiile dintre femei și bărbați (sau fete și băieți), precum și cu relațiile dintre femei și cele dintre bărbați.*

Pentru mai multe informații: <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1046>

Arborele violenței de gen

***Sugestii:** La început, cereți participanților să discute pe scurt despre diferența dintre gen și sex. Vă rugăm să luați în considerare dacă limba are cuvinte diferite pentru gen și sex.*

Apoi împărțiți grupul de lucru în trei și distribuiți post-it-uri de diferite culori. Primul grup va trebui să scrie, pe fiecare post-it, câte o cauză care duce la violența de gen. Al doilea grup va trebui să scrie, pe fiecare post-it separat, o acțiune/inacțiune din partea noastră (grupul, comunitatea etc.) care duce la perpetuarea violenței de gen. Al treilea grup va trebui să scrie, pe fiecare post-it separat, forme de violență de gen.

Apoi desenați un copac pe o foaie mare de flipchart.

După ce grupurile au terminat de scris, lipiți post-it-urile grupului 1 (cauze) la rădăcina copacului, post-it-urile grupului 2 (violență bazată pe gen) pe trunchi și post-it-urile grupului 3 (forme) pe coroana copacului.

Este o metodă vizuală și intuitivă prin care participanții văd legătura dintre cele trei. Este o metodă de conștientizare a faptului că fructele acestui pom (violența de gen) vor crește doar în măsura în care pomul este hrănit, pe de o parte, din cauze, pe de altă parte, de atitudine și de lipsa intervenției grupurilor de referință.

Resurse adiționale:

1. UNICEF. (2018). *INSPIRE Indicator Guidance and Results Framework Ending Violence Against Children: How to define and measure change. Un ghid cofinanțat prin Programul Drepturi,*

Egalitate și Cetățenie al Uniunii Europene (2014-2020)
<https://www.unicef.org/media/66896/file/INSPIRE-IndicatorGuidance-ResultsFramework.pdf>

2. *Community-based Norms Focused Interventions: Definition & Attributes (Intervenții centrate pe norme comunitare: definiție și atribute. (n.d.).*
https://www.alignplatform.org/sites/default/files/2019-11/lc_nsi_attributes_brief_final_08262019_eng.pdf
3. *Dacă sunteți interesat să aflați mai multe despre tipurile de norme de gen care apar în diferite țări, acest ghid oferă o prezentare generală bună: Muñoz Boudet, A. M., Petesch, P., & Turk, C. (2013). **On Norms and Agency**. Banca Mondială. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-9862-3>. Document al Băncii Mondiale.*
4. *Includerea persoanelor LGBT în mediile educaționale este de o importanță capitală pentru a nu trece pe nimeni cu vederea. Resurse disponibile la <https://www.ohchr.org/en/statements/2019/10/inclusion-lgbt-people-education-settings-paramount-importance-leaving-no-one>*

SESIUNEA 2: EXPLORAREA CONTEXTULUI: VIOLENȚA PE BAZĂ DE GEN LA ȘCOALĂ

Activitatea 1: Inegalitatea de gen

Identificarea inegalităților care decurg din normele sociale și de gen și din propria noastră atitudine față de normele sociale și de gen dăunătoare.

Sugestii: Explicați grupului că veți face un exercițiu pentru a explora cât de departe poate ajunge un om în contextul societății actuale. Dați fiecărui participant o foaie de hârtie cu unul dintre personajele prezentate mai jos. Cereți-i să nu spună nimănui ce este scris pe biletul lui. Pentru a evidenția cât mai bine diferențele de gen, plasați personajele pereche una lângă alta. Personajele sunt:

- copil singur la părinți, băiat cu părinți dintr-o familie înstărită;
- copil singur la părinți, fată cu părinți dintr-o familie înstărită;
- cel mai mare băiat dintr-o familie săracă cu mulți copii;
- cea mai mare fată dintr-o familie săracă cu mulți copii;
- băiat dintr-o comunitate tradițională de romi;
- fată dintr-o comunitate tradițională de romi;
- băiat dintr-un sat izolat;
- fată dintr-un sat izolat etc.

Așezați personajele într-un rând (ca la start) și spuneți-le că veți citi o serie de afirmații. Dacă personajul lor poate face asta cu ușurință, spuneți-le să facă doi pași înainte. Dacă personajul lor poate face acel lucru, dar mai greu, cereți-le să facă un singur pas înainte, iar dacă personajul lor nu poate face acel lucru, cereți-le să stea pe loc.

Apoi începeți cursa citind cu voce tare următoarele afirmații:

1. Pot pleca acasă în siguranță noaptea.
2. Am acces la educație de calitate, până la nivel universitar.
3. Am acces la servicii medicale dacă am nevoie de ele.
4. Nu risc să fiu abuzat(ă) sau exploatat(ă) sexual.
5. Eu decid pe ce se cheltuiesc banii în gospodărie.

6. Liderul comunității mele ascultă ce am de spus.
7. Sunt tratat bine dacă trebuie să merg la poliție sau la administrația publică.
8. Știu să citesc și să scriu.
9. Dacă vreau, pot călători fără restricții.
10. Pot decide cu cine vreau să mă căsătoresc (sau, dacă vreau, să rămân celibatar).
11. Dacă soțul meu (iubitul/iubita) m-ar face rău, aș ști unde să mă adresez pentru ajutor.
12. Dacă mi-aș pierde locul de muncă, există un sistem de asigurări sociale care m-ar ajuta.
13. Dacă aș cere ajutor unei persoane de pe stradă, m-ar ajuta.

După ce toate declarațiile au fost citite sau după ce grupul s-a separat semnificativ, cereți participanților să stea nemîșcați și să se uite în jur la colegii lor din cursă.

Acum voluntarii își pot dezvălui personajul. Inițiază o discuție cu întregul grup, nu doar cu voluntarii, despre locul personajului lor în „cursa vieții”.

- Dezvăluți personajele grupului - cine erau ei?
- Explicați unde a terminat personajul lor în cursă și cum se simt.
- Ce i-a împiedicat să avanseze?
- Cum s-a simțit ca persoana care este mereu înaintea celorlalți?
- Cum s-au simțit când nu au putut avansa?
- S-au simțit incluși în societate/comunitate?

Debriefing: Rugați grupul să se gândească de ce le-ați cerut să facă acest exercițiu. Care sunt rezultatele acestei „cursă” în societate? Explicați că afirmațiile au fost alese intenționat pentru a descrie, în special, lucrurile pe care le putem face/nu putem face din cauza stereotipurilor de gen și a celor culturale, în special, și nu din cauza caracteristicilor fizice și fiziologice care ne deosebesc.

Activitatea 2: Norme, violență, școală

Explorați consecințele violenței și schimbați atitudinile

Sugestii: Invitați participanții să se înscrie în două grupuri. Explicați că vrem să învățăm despre ce sunt normele pozitive și dăunătoare și despre cum acestea sunt legate de violența în școli. Distribuți o copie pe hârtie (sau citiți) cele două cazuri.

Cazurile alese trebuie să fie relevante pentru contextul național și școlar și cele mai răspândite cazuri de violență în rândul copiilor (de gen, LGBT+, etnie, dizabilități etc.).

Lăsați cele două grupuri să lucreze în perechi. Invitați grupul să deseneze o schiță a cazurilor (cum ar fi hărțile corporale ale personajelor). Cereți fiecărei persoane să deseneze pe harta corpului lucruri care simbolizează unele dintre normele pozitive care ar putea proteja sau susține personajele. Lăsați-i să-și folosească imaginația pentru a descrie modul în care percep ei viața copiilor în relație cu viața tinerilor pe care îi cunosc în școala/comunitatea lor.

Cereți fiecărui grup să deseneze pe harta corpului lucruri care simbolizează norme dăunătoare care ar putea afecta inima, mintea, corpul sau sufletul copiilor.

Invitați fiecare grup să scrie un mesaj pozitiv în partea de jos a hărții corporale, comunicând ceva ce ar dori să spună personajelor din cazurile date.

După ce fiecare grup și-a terminat desenul, invitați-i să-și împărtășească gândurile cu grupul. Invitați participanții să împărtășească mesajul lor pozitiv altora.

Începeți o discuție cu grupul, folosind următoarele întrebări ca ghid:

- Care ar fi unele norme sociale care creează contextul pentru ca tinerii să se simtă în siguranță sau să se simtă protejați de violență în școala dumneavoastră, dacă ar trăi o situație similară cu cea pe care au trăit-o personajele din cazurile date?
- Care sunt unele dintre principalele norme sociale dăunătoare legate de violența împotriva tinerilor din școala dumneavoastră, dacă aceștia ar experimenta o situație similară cu cea pe care au experimentat-o personajele din cazurile date? (De exemplu, adulții care lovesc tinerii când nu ascultă.)
- De ce credeți că există aceste reguli? Ce le cauzează sau le menține?
- Cum credeți că am putea coopera pentru a începe să întărim unele dintre normele pozitive și să le schimbăm pe unele dintre cele dăunătoare?

Reflecție cu privire la contracararea violenței împotriva tinerilor, în special în școli

Fișă de resurse: Cum putem schimba violența împotriva tinerilor, în special în școli?

Schimbarea comportamentului poate fi o provocare, este nevoie de timp și de răbdare și pot exista reacții adverse. Schimbarea normelor sociale care promovează violența împotriva tinerilor ar trebui să se facă, alături de sprijinirea victimelor, prin schimbarea politicilor și prin schimbarea atitudinilor față de violență. Amintiți-vă, „**normele sociale sunt reguli informale care structurează comportamentul în moduri care permit indivizilor să obțină beneficiile acțiunii colective**” (Ensminger & Knight, 1997). Gândiți-vă la cum să schimbați acțiunea colectivă, deoarece intervențiile sunt cele mai eficiente atunci când se face acest lucru și când se răspunde la valorile, credințele, comportamentele și normele din cadrul comunității. Cercetătorii dintr-o serie de discipline au evidențiat câteva domenii importante de acoperit atunci când lucrează pentru schimbarea normelor sociale. Ei includ:

- **Înțelegeți contextul local**, inclusiv normele, comportamentele, credințele și atitudinile față de violență, față de gen și față de tineri. Cu cât este mai specific, cu atât mai bine, de exemplu, harta comportamentelor și normelor care apar în anumite locații și înțelegerea a cine este cel mai afectat.
- **Înțelegeți ce cred oamenii că reprezintă fapte de violență împotriva tinerilor** și contestați-le dacă sunt incorecte.
- **Identificați normele specifice pe care doriți să le schimbați**, de exemplu că tinerii nu raportează experiențe de violență sau că băieții trebuie să demonstreze putere asupra celorlalți; sau să acționeze ca și cum violența ar fi normală și inevitabilă.
- **Distribuiți informații despre impactul violenței**. Uneori, împărtășirea poveștilor despre felul în care oamenii sunt răniți de anumite comportamente poate determina un comportament diferit.
- **Recunoașteți că există o problemă**. Înainte ca un grup de oameni să poată schimba normele în jurul unei probleme, trebuie să știe mai multe despre motivul pentru care continuarea comportamentului este dăunătoare. De exemplu, acum mai puțini oameni fumează în restaurante pentru că nu mai este norma socială să facă acest lucru.
- În timp ce încercați să schimbați normele sociale, **încercați să schimbați și convingerile despre violența împotriva copiilor**. Acestea sunt două procese diferite și ele nu se vor schimba în același ritm, dar încercarea de a le schimba pe ambele va face ca ambele să se schimbe mai mult.
- **Înțelegeți care sunt atitudinile actuale** față de diferitele aspecte ale violenței și verbalizați ceea ce ați dori să vedeți. De exemplu, mulți oameni pot considera că raportarea violenței este un semn de slăbiciune; sugerați-le faptul că raportarea violenței arată că ne pasă.
- **Creșteți gradul de conștientizare și mențineți mesajele simple**.

- **Cereți oamenilor să facă exerciții de modificare a perspectivei**, în care să încerce să-și imagineze cum ar fi să fie în pielea altcuiva.

Pentru mai multe informații:

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Resurse adiționale:

1. ODI (2015). *Normele sociale, normele de gen și fetele adolescente: scurt ghid* (Nota de cercetare și practică face parte din seria de resurse Knowledge to Action 2015). <https://odi.org/en/publications/social-norms-gender-norms-and-adolescent-girls-a-brief-guide/>
2. Institutul pentru Sănătatea Reprodusei. (2020). *Instrument de explorare a normelor sociale*. <https://www.irh.org/social-norms-exploration/>
3. Petit, V., & Zalk, T. N. (2019). *Everybody Wants to Belong: A Practical Guide to Tackling and Leveraging Social Norms in Behaviour Change Programming - Toți avem nevoie de apartenență: un ghid practic pentru abordarea și valorificarea normelor sociale în programarea schimbării comportamentului*. UNICEF. <https://www.unicef.org/mena/media/4716/file/MENA-C4DReport-May2019.pdf.pdf>
4. UNICEF (2016) *Global guidance on addressing school-related gender-based violence - Ghid pentru abordarea violenței de gen în școli* <https://www.unicef.org/documents/global-guidance-addressing-school-related-gender-based-violence> at <https://www.unicef.org/media/66506/file/Global-Guidance-SRVBG.pdf>

SESIUNEA 3 (OPTIONAL): EXPRESIA DE GEN NECONFORMĂ

Activitatea 1: Expresia de gen neconformă

Prezentare și reflecție

Fișa de resurse: Definiții

Tinerii transgender și cei care nu se conformează normelor de gen pot folosi cuvinte diferite pentru a-și descrie viața și experiențele de gen. Terminologia și limbajul pot diferi în funcție de regiune, limbă, rasă sau etnie, vârstă, cultură și mulți alți factori. Câteva exemple de termeni folosiți de unii tineri includ trans, fată trans, băiat trans, non-binar, genderqueer, gen fluid și spirit binar. Acești termeni înseamnă adesea lucruri diferite sau se referă la experiențe diferite de gen. Personalul educațional și educatorii ar trebui să folosească termenii pe care elevii îi folosesc pentru a se descrie și să evite termenii care îi fac pe acești elevi să se simtă incomod.

EXPRESIA DE GEN: Modul în care o persoană reprezintă sau exprimă genul altora, adesea prin comportament, îmbrăcăminte, coafură, activități, voce sau manierisme.

IDENTITATE DE GEN: cunoașterea profundă a unei persoane despre propriul gen, care poate include a fi femeie, bărbat, alt gen sau fără gen. Identitatea de gen este o parte înnăscută și în mare parte inflexibilă a identității unei persoane. Identitatea de gen a unei persoane poate fi aceeași sau diferită de sexul atribuit la naștere. Responsabilitatea de a determina identitatea de gen a unui individ revine individului. Copiii încep de obicei să-și înțeleagă propria identitate de gen la vârsta de patru ani, deși vârsta la care indivizii ajung să înțeleagă și să-și exprime identitatea de gen poate varia în funcție de dezvoltarea socială și familială a fiecărei persoane.

NECONFORM CU NORMELE DE GEN: Un termen folosit uneori pentru a descrie persoanele a căror expresie de gen diferă de așteptările stereotipe, cum ar fi băieții „feminini”, fete „masculine” și persoane care sunt percepute ca androgine într-un fel. Majoritatea persoanelor care nu se

conformează normelor de gen nu sunt transgender. De exemplu, o fată non-transgender care are părul scurt și îi place sportul ar putea fi considerată o persoană care nu se conformează normelor de gen. Termenul „neconform cu normele de gen” este uneori folosit pentru a se referi la persoane a căror identitate de gen nu este masculină sau feminină.

NONBINAR/GENDERQUEER: Acești termeni sunt adesea folosiți pentru a descrie persoanele al căror gen nu este exclusiv masculin sau feminin, inclusiv persoanele care se identifică cu un alt gen decât masculin sau feminin, sau ca fiind mai mult de un gen, sau fără gen.

ORIENTARE SEXUALĂ: atracția romantică și/sau fizică a unei persoane față de persoane de același sex și/sau de alt gen, cum ar fi a fi heterosexuale, gay, bisexuală sau asexuată. Persoanele transgender și neconforme cu normele de gen pot avea orice orientare sexuală.

TRANSGENDER: Un adjectiv care descrie o persoană a cărei identitate de gen este diferită de cea asociată în mod tradițional cu genul în care se credea că este atunci când s-a născut. O fată transgender este o fată despre care se credea că este bărbat când s-a născut. Un băiat transgender este un băiat despre care se credea că este fată când s-a născut. Unele persoane transgender au un gen care nu este nici masculin, nici feminin și pot folosi termeni ca non-binar pentru a-și descrie genul.

TRANZIȚIE: Procesul în care o persoană începe să trăiască în funcție de identitatea sa de gen, mai degrabă decât de genul pe care credea că îl are la naștere. Tranziția este un proces care este diferit pentru fiecare și poate implica sau nu schimbări sociale, juridice sau fizice. Nu există un singur pas sau un set de pași pe care trebuie să-l parcurgă un individ pentru ca identitatea sa de gen să fie afirmată și respectată.

LGBTQI – Acesta este un termen umbrelă pentru persoanele lesbiene, gay, bisexuale, transgender și queer. L, G și B se referă la orientarea sexuală, de care o persoană se simte atrasă romantic și/sau sexual. T se referă la identitatea și expresia de gen. I se referă la intersexualitate.

Pentru mai multe informații: Politica standard a districtului școlar privind elevii transgender și elevii neconformi cu normele de gen, revizuită în Sep. 2018 Model de limbaj, Comentarii, & Resurse, https://transequality.org/sites/default/files/images/resources/trans_school_district_model_policy_FINAL.pdf

Activitatea 2: Sprijinirea copiilor și tinerilor

Explorarea cunoștințelor și atitudinilor

Sugestii: Mit/Fapt

Citiți declarația „Mit” și încurajați participanții să-și împărtășească opiniile. Apoi furnizați informații și discutați.

MIT: „Oamenii aleg să fie homosexuali, bisexuali sau transsexuali.”

REALITATE: Oamenii nu își aleg orientarea sexuală sau identitatea de gen. Potrivit cercetărilor, orientarea sexuală și identitatea de gen apar devreme în viață și nu depind de factori precum viața de acasă. Oamenii aleg modul în care se exprimă, dar orientarea lor sexuală și identitatea de gen subiacente nu sunt auto-selectate și nu sunt alegeri de tip „stil de viață”.

MIT: „A fi homosexual sau bisexual este o disfuncție care poate fi vindecată.”

REALITATE: În 2009, Asociația Americană de Psihologie a adoptat o rezoluție care afirmă că „profesioniștii în domeniul sănătății mintale ar trebui să evite să spună clienților că își pot schimba orientarea sexuală prin terapie sau prin alte tratamente”. Identificarea ca LGBTQI nu este o stare de sănătate mintală sau o boală mintală. Identificarea ca LGBTQI nu poate fi vindecată prin psihoterapie sau alte mijloace. Cu toate acestea, provocările întâmpinate privind sănătatea mintală pot fi provocate de victimizare, respingere, izolare și lupte interne cu autoacceptarea.

MIT: „Oamenii homosexuali și bisexuali care își păstrează orientarea sexuală pentru ei înșiși se încadrează mai bine în societate.”

REALITATE: Tinerii care sunt LGBTQI și a căror identitate a fost acceptată și afirmată în mod deschis de către prieteni, de către membrii familiei și de către comunitatea lor au șanse mai mari să fie sănătoși, fericiți și de succes.

Dacă sunt disponibile studii și rapoarte care prezintă situația națională, atitudinile și practicile în mediul școlar legate de LGBTQI, puteți împărtăși informațiile/faptele și puteți discuta cu participanții.

Sfaturi pentru formatori:

Dacă atitudinile participanților nu sunt discriminatorii, atunci gândiți-vă și discutați cum se poate schimba mediul școlar.

Dacă atitudinile sunt discriminatorii, ar trebui să propuneți realizarea de pregătire suplimentară.

Prezentare și reflecție

Fișă de resurse: Sfaturi pentru sprijinirea copiilor și tinerilor

- *Evaluați și reflectați asupra conștientizării, atitudinilor, convingerilor și comportamentelor dumneavoastră față de tinerii care sunt LGBTQI*
- *Încurajați și promovați factorii de protecție pentru tinerii care sunt LGBTQI, învățând și lucrând pentru implementarea standardelor de îngrijire pentru aceștia.*
- *Creați un mediu sigur și primitiv, fără părtinire și discriminare.*
- *Abordați direct atitudinile și comportamentele negative și interveniți atunci când acestea apar.*
- *Conectați tinerii cu colegii în aceste condiții de sprijin.*
- *Căutați oportunități de dezvoltare profesională pentru a vă dezvolta cunoștințele și înțelegerea despre experiențele tinerilor care sunt LGBTQI, inclusiv nevoile, punctele forte și rezistența acestora.*
- *Exprimați sprijinul și comunicați așteptările dumneavoastră. Anunțați tinerii care sunt LGBTQI că îi susțineți și ce informații puteți și veți păstra cu încredere. Asigurați-i de sprijinul dumneavoastră prin cuvintele și prin comportamentele dumneavoastră.*
- *Lăsați-vă ghidați de tineri și respectați procesul lor de comunicare publică a identității lor. Sprijiniți tinerii care sunt LGBTQI în luarea deciziilor cu privire la comunicarea publică și auto-dezvăluirea identității lor. Respectați procesul și durata de timp cea mai potrivită pentru ei. Respectați punctul la care se află în acest proces și nevoia lor de a se simți în siguranță. Lăsați-i să aleagă când să comunice identitatea lor și cui. Amintiți-vă că poate fi periculos pentru tineri să facă astfel de dezvăluiri în situații nesigure.*
- *Nu dezvăluiți identitatea tinerilor care sunt LGBTQI fără permisiunea lor. Dezvăluirea inadecvată poate duce la respingere sau la violență împotriva lor, precum și la stres traumatic.*
- *Folosiți un limbaj adecvat și incluziv. Respectați și recunoașteți identitatea tinerilor care sunt LGBTQI prin utilizarea unui limbaj acceptabil și incluziv în documente și discuții. De exemplu, întreabă „te vezi cu cineva?” mai degrabă decât „ai un iubit/iubită?” Întrebați „cu ce nume preferați să fiți apelat?” și „care este pronumele tău de gen preferat?” Folosiți limbajul pe care îl folosesc ei pentru a-și descrie identitatea sexuală și de gen.*
- *Recunoașteți că prejudecățile experimentate de tinerii care sunt LGBTQI pot contribui la anxietate, la depresie, la alte provocări de sănătate mintală și/sau la consumul de substanțe. Sprijiniți tinerii să găsească servicii de tratament și servicii de sprijin colegial în concordanță cu competențele lor culturale*

și lingvistice și imparțial. Ajutați-i să știe că vor fi sprijiniți în procesul de recuperare. Lucrați cu copiii și cu tinerii pentru a sublinia acceptarea de sine. Fiți curajoși provocând comportamentul de agresiune și abordând în mod deschis limbajul părtinitor (de exemplu, „e gay-uț”) și umorul ofensator.

Pentru mai multe informații: Un ghid pentru înțelegerea, sprijinirea și afirmarea copiilor, tinerilor și familiilor LGBTQI2-S,

https://www.air.org/sites/default/files/A_Guide_for_Understanding_Supporting_and_Affirming_LGBTQI2-S_Children_Youth_and_Families.pdf

Dacă sunt disponibile studii și rapoarte care prezintă situația națională, atitudinile și practicile în mediul școlar legate de LGBTQI, puteți împărtăși informațiile/faptele și puteți discuta cu participanții.

Atitudini față de elevii LGBTI din liceele bulgare, https://singlestep.bg/wp-content/uploads/LGBTI_students_survey.pdf

Un drum lung de parcurs pentru a obține egalitatea LGBTI, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/eu-lgbti-survey-results#TabPubMethodologyQ&A>

5.2. MODULUL 2: DEZVOLTAREA UNUI MEDIU ȘCOLAR PROTECTOR ȘI SIGUR

Rezumatul modului: Modulul oferă cunoștințe despre drepturile copilului, conceptul de școală sigură și participarea copilului. Se concentrează pe dezvoltarea unui mediu sigur și protector ca o condiție pentru a asigura prevenirea oricărei forme de violență în școli. Accentul se pune pe crearea unui mediu menit să aducă toți copiii la școală, garantând în același timp atât calitatea oportunităților de învățare, cât și protecția drepturilor copiilor. În plus, participarea copiilor implică un transfer de putere de la adulți către copii, care transformă statutul copiilor din destinatari pasivi în agenți activi, capabili să influențeze deciziile. Într-un astfel de mediu, diferențele sunt bine acceptate și respectate. Abordarea școlară sigură garantează că mediul școlar este protector și prietenos pentru toți copiii. În acest fel, sistemul educațional poate aborda cu succes violența în școli.

Modulul este adaptat din metodologia de formare pentru profesori din proiectul ACTIV cu privire la VBG²⁹ și din metodologia YouCreate.³⁰

Obiectiv: Îmbunătățirea gradului de conștientizare a personalului educațional cu privire la importanța drepturilor copiilor și a rolului activ pe care trebuie să-l joace adulții în respectarea acestora.

Rezultate așteptate: La sfârșitul acestui modul, participanții vor avea cunoștințe și abilități pentru:

- Înțelegerea și respectarea drepturilor copiilor;
- Aprecierea necesității de a lua în considerare drepturile copiilor în munca lor;
- Implementarea abordării școlilor prietenoase și sigure pentru copii;
- Asigurarea participării copiilor și abilitarea copiilor.

Ce cuprinde Modulul 2: Dezvoltarea unui mediu școlar protector și sigur	Durata
Sesiunea 1: Drepturile copilului	90 min
Activitatea 1: Exercițiu de conștientizare: Rucsacul cu drepturi	60 min

²⁹ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

³⁰ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/youcreate-toolkit-participatory-arts-based-action-research-well>

Activitatea 2: Istoria dezvoltării drepturilor copilului	30 min
Sesiunea 2: Școală prietenoasă și sigură pentru copii	90 min
Activitatea 1: Identificarea unei școli prietenoase	60 min
Activitatea 2: Școala prietenoasă cu copiii – conceptul	30 min
Sesiunea 3: Participarea copiilor	90 min
Activitatea 1: Ce este participarea copiilor	30 min
Activitatea 2: Nivelul și formele de participare	30 min
Activitatea 3: Cum se asigură spațiu pentru participare	30 min

Materiale: Videoproiector, diapozitive Power Point, note post-it (sau insigne), flipchart, markere

SESIUNEA 1: DREPTURILE COPILULUI

Activitatea 1: Exercițiu de conștientizare: Rucsacul cu drepturi

Creșterea gradului de conștientizare cu privire la universalitatea drepturilor copilului

Sugestii: Rucsacul cu drepturi

Grupul este împărțit în grupuri mici. Participanților li se spune o poveste: că grupul lor va pleca într-o expediție de descoperire. Pentru aceasta, fiecare va primi un rucsac cu tot ce are nevoie pe drum.

Fiecare grupă primește câte o pungă în care sunt scrise drepturile copilului, fiecare pe o foaie de hârtie. După ce aceste drepturi sunt citite de către grupuri, participanților li se spune că, din păcate, barca pe care urmau să se îmbarce nu poate căra atât de multă greutate și că li se cere să dezbată și să renunțe la cinci bilete din valiză (cinci drepturi). Expediția își urmează cursul, excursia cu barca se încheie, iar de acolo trebuie să urce un munte mare înzăpezit. Din păcate, când ajung în vârful muntelui, vor trebui să renunțe la alte șapte dintre bilete. Din vârful muntelui, aceștia sunt preluați de elicoptere, așa că vor renunța la încă șapte bilete.

Discutați cu participanții despre bilețelele (drepturile) cu care au rămas - acestea sunt lucrurile pe care le consideră cele mai importante. Discuția se va desfășura în cerc, participanții ținând biletele rămase și argumentând de ce le-au ales pe acestea. După ce are loc discuția, formatorul, mergând printre ei, va lua aleatoriu bilețele din mâinile unor participanți, le va mototoli și le va arunca.

Discuția continuă despre cum s-au simțit atunci când au avut de ales la ce drepturi să renunțe și cum s-au simțit atunci când drepturile le-au fost luate de un terț fără drept de apel.

Activitatea 2: Istoria dezvoltării drepturilor copilului

Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului și principiile sale fondatoare; Contextul național. Prezentare și reflecție

Fișă de resurse: Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului și principiile sale fondatoare

Mișcarea de promovare a drepturilor copilului a început în 1924, odată cu adoptarea de către Liga Națiunilor Unite a Declarației Drepturilor Copilului, întocmită de Eglantyne Jebb, fondatoarea mișcării Salvați Copiii din Marea Britanie. Ulterior, Declarația de la Geneva cu privire la Drepturile Copilului (1924) și Declarația Drepturilor Copilului, adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 au fost recunoscute în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în cadrul internațional, în Pactul privind drepturile civile și politice, în Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și în statutele și instrumentele aplicabile ale instituțiilor specializate și organizațiilor internaționale care se ocupă de starea de bine a copilului.

La 20.11.1989, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat Convenția cu privire la drepturile copilului - prima convenție internațională obligatorie din punct de vedere juridic pentru promovarea drepturilor omului pentru toți copiii. Convenția cu privire la drepturile copilului <https://www.unicef.org/bulgaria/en/child-rights>

Bulgaria: Republica Bulgaria a ratificat-o prin rezoluția Marii Adunări Naționale la 04.11.1991, iar din iunie 1991 Convenția este în vigoare în țară ca parte a dreptului intern. Legea privind protecția copilului este principalul act de specialitate din sistemul legislativ bulgar care reglementează politica de stat privind copiii aflați în situații de risc. Ea reglementează drepturile, principiile și măsurile de protecție a copilului, organele responsabile și interacțiunea acestora în exercitarea activităților de protecție a copilului. <https://www.mlsp.government.bg/eng/child-protection>

Croația: Republica Croația este parte la Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului din 1991. Prin acceptarea Convenției, Croația s-a angajat să garanteze fiecărui copil drepturile prevăzute de Convenție. <https://gov.hr/en/children-s-rights/710>

Grecia: Nu există o legislație specifică care să fie diferită de Convenția privind drepturile copilului, care a fost semnată de Grecia în 1990 și ratificată prin legea N. 2101/1992.

România: În România au fost introduse în ultimii ani o serie de legi, politici și strategii pentru promovarea drepturilor copiilor și protejarea acestora împotriva diferitelor forme de violență: LEGEA nr. 18 din 27 septembrie 1990 pentru ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului; LEGEA nr. 272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. http://www.dreptonline.ro/legislatie/leaga_protectiei_copilului.php

Resurse adiționale:

1. Convenția cu privire la drepturile copilului, versiunea prietenoasă copiilor, <https://www.unicef.org/romania/documents/convention-rights-child>
2. Drepturile copilului în Grecia <https://www.unicef.org/greece/en/children-in-greece>
3. STRATEGIA CONSILIULUI EUROPEI PENTRU DREPTURILE COPILULUI (2022-2027) <https://rm.coe.int/council-of-europe-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-child/1680a5ef27>
4. Manual pentru implementarea Convenției cu privire la drepturile copilului ediția revizuită, 2004, lucrare elaborată pentru UNICEF de: Rachel Hodgkin și Peter Newell, <https://digitallibrary.un.org/record/620060?ln=en>

SESIUNEA 2: ȘCOALA PRIETENOASĂ ȘI SIGURĂ PENTRU COPIL

Activitatea 1: Identificați elementele unei școli prietenoase

Condiții pentru o școală prietenoasă

Sugestii: Selectați 3-4 imagini care să reflecte elementele unei școli prietenoase cu elevii. Aceste imagini ar trebui să prezinte mediul școlar, copiii și profesorii, jocul și învățarea etc. Formatorii au flexibilitatea de a alege imaginile. Aceste imagini pot fi proiectate sau oferite în format hârtie. Cereți participanților să analizeze pentru câteva minute (2-3 min.) imaginea oferită și să identifice elementele unei școli prietenoase.

Sfaturi pentru formatori:

- Imaginile pentru analiză sunt oferite pe rând.
- Dacă numărul de participanți este mai mare, atunci formați echipe de câte 3-4 persoane care vor primi aceeași imagine pentru analiză. Timp de 5 minute imaginea este analizată în grupuri mici, apoi se inițiază discuții în grup mare.

Inițiați discuții încurajând participanții să-și exprime opiniile, emoțiile, percepțiile despre școala prietenoasă reflectată în imagine.

Reflecții:

- *Ce observați în această poză?*
- *Cum vă simțiți când vedeți imaginea?*
- *Ce elemente ale unei școli prietenoase sunt ilustrate?*
- *Ce asigură o școală prietenoasă?*
- *Ce elemente lipsesc din această imagine?*
- *Ce elemente sunt de prisos în imagine?*

Sfaturi pentru formatori:

Dacă aveți timp și participanții au acces la diferite imagini (Internet, reviste etc.) puteți continua activitatea încurajând participanții să propună o imagine care se referă la o școală prietenoasă cu elevii.

Debriefing al activității:

- *Cum a fost identificarea elementelor unei școli prietenoase?*
- *Ce ați observat în timpul exercițiului?*
- *Ce v-a ajutat?*
- *Ce obstacole ați întâmpinat?*
- *Care este funcția/rolul unei școli prietenoase cu elevii?*
- *Ce lucruri pozitive se întâmplă deja în școală?*
- *Ce lucruri ar putea fi îmbunătățite în școală?*

Activitatea 2: Școală prietenoasă copiilor – pentru a înțelege conceptul

Prezentare și reflecții

Fișa de resurse: „Școlile prietenoase cu copiii (CFS) sunt un transpunerea în practică a conceptului de drepturi ale copilului la clasă și în managementul școlii. O școală prietenoasă copiilor are următoarele cinci dimensiuni:

- *Este incluzivă în mod proactiv, căutând și permițând participarea tuturor copiilor, în special a celor care sunt diferiți din punct de vedere etnic, cultural, lingvistic, socio-economic și din punct de vedere al abilităților.*
- *Este eficientă din punct de vedere academic și relevantă pentru nevoile cognitive și de abilități de viață ale copiilor.*
- *Este sănătoasă și sigură pentru bunăstarea emoțională, psihologică și fizică a copiilor și protectoare față de aceasta.*
- *Prezintă sensibilitate de gen în crearea de medii și capacități care încurajează egalitatea.*
- *Este angajată activ în stimularea participării elevilor, familiei și comunității și permite implicarea acestora în toate aspectele politicii școlare, managementului și sprijinului acordat copiilor.*

În principiu, toate programele recunosc aceste cinci dimensiuni ca fiind condiții necesare și care se consolidează reciproc pentru succesul unei școli prietenoase. O școală este prietenoasă copiilor, atunci când toate cele 5 elementele sunt abordate, iar capacitatea de a fi prietenoasă cu copiii în fiecare dimensiune este îmbunătățită prin acțiunea asupra celorlalte.” (UNICEF. (2006). Evaluarea școlilor prietenoase cu copiii:

Un ghid pentru managerii de programe din Asia de Est și Pacific. Bangkok: Biroul regional UNICEF Asia de Est/Pacific. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146823>

Scopul unui model de școală prietenoasă este acela de a transforma școlile și sistemele de învățământ în mod progresiv către standarde de calitate, abordând toate elementele care influențează bunăstarea și drepturile copilului ca elev și principal beneficiar al predării, îmbunătățind în același timp alte funcții școlare în acest proces.

Standardele de calitate ar trebui să permită accesul tuturor copiilor la școală, pentru ca aceștia să treacă clasa și să finalizeze ciclurile școlare la timp. Școala prietenoasă ar trebui să ofere, de asemenea, o experiență educațională îmbogățită prin care elevii să poată progresa, să se dezvolte și să își atingă întregul potențial. În acest scop, o școală prietenoasă are ca preocupare principală valorificarea deplină a implicării și sprijinului tuturor părților în măsură să faciliteze dreptul copiilor la o educație de calitate. Aceste părți, sau „purători de obligații”, includ părinții, comunitatea, profesorii, directorul de școală, cei care sunt implicați în planificarea educației, societatea civilă, precum și reprezentanții locali și naționali ai guvernelor și partenerii lor externi. Implicarea acestora permite școlilor și sistemelor de învățământ să ofere condițiile și resursele necesare pentru atingerea standardelor de calitate pe care modelele CFS le preconizează.

În ceea ce privește domeniul de aplicare, modelele CFS îmbrățișează un concept de calitate care depășește cu mult excelența pedagogică și rezultatele performanței. Accentul se pune pe nevoile copilului în ansamblu, nu doar pe elementele pentru care educatorii se simt responsabili în mod tradițional. Sfera de aplicare a unui model CFS include acoperirea multidimensională a calității și o preocupare holistică pentru nevoile copilului. (UNICEF. (2009).

Pentru mai multe informații: manualul școlilor prietenoase copiilor, <https://www.unicef.org/documents/child-friendly-schools-manual>)

Resurse adiționale:

1. UNICEF&UNICEF. (2009). *Child friendly schools programming: Global evaluation report*. New York: UNICEF <https://www.humanitarianlibrary.org/resource/unicef-child-friendly-schools-programming-global-evaluation-final-report-executive-0>
2. *Guiding Principles for Creating Safe, Inclusive, Supportive, and Fair School* U.S. Department of Education - Principii directe pentru crearea unei școli sigure, incluzive, suportive și echitabile Departamentul de Educație al S.U.A., <https://www2.ed.gov/policy/gen/quid/school-discipline/quiding-principles.pdf>

SESIUNEA 3: PARTICIPAREA COPILOR

Activitatea 1: Ce este participarea copiilor

Brainstorming: Ce este participarea copiilor?

Sugestii: Brainstorming pe tema participării copiilor

Brainstorming pentru a afla ce știi deja participanții și pentru a defini semnificația participării.

Sfaturi pentru formatori: Puneți în discuție următoarele două aspecte cu grupul – „Ce este participarea copiilor?” și „Ce nu este participarea copiilor?” A doua întrebare decurge firesc din prima.

Notați răspunsurile pe flipchart. Discutați și rezumați informațiile.

Discutați următoarea definiție: Participarea copiilor înseamnă angajarea copiilor (individual și/sau colectiv) și oferirea de oportunități de a-și forma și exprima opiniile și de a influența problemele care îi privesc direct și indirect. Participarea semnificativă implică un **transfer de putere** de la adulți la copii, care transformă statutul copiilor din receptori pasivi în agenți activi, care sunt informați și capabili să influențeze deciziile ce le influențează viața.

Pentru mai multe informații: Lansdown, G. (2009). *The realisation of children's participation rights: Critical reflections*. In *A handbook of children and young people's participation* (pp. 33-45). Routledge, https://nmd.bg/wp-content/uploads/2013/02/Routledge-A_Handbook_for_Children_and_Young_Peoples_Participation.pdf

Activitatea 2: Grade și forme de participare

Prezentare și reflecții asupra nivelului de participare

Fișă de resurse: Dreptul la participare

Mai multe prevederi din Convenția cu privire la drepturile copilului reflectă dreptul copiilor la participare. Participarea este unul dintre principiile directe ale Convenției, precum și una dintre provocările sale de bază. Articolul 12 din Convenția cu privire la drepturile copilului prevede că copiii au dreptul de a participa la procesele de luare a deciziilor care pot fi relevante în viața lor și de a influența deciziile luate în privința lor – în familie, școală sau comunitate. Principiul afirmă că copiii sunt persoane cu drepturi depline care au dreptul de a-și exprima opiniile în toate problemele care îi afectează și cere ca acele opinii să fie ascultate și să se acorde importanța cuvenită în conformitate cu vârsta și maturitatea copilului. Recunoaște potențialul copiilor de a îmbogăți procesele de luare a deciziilor, de a împărtăși perspective și de a participa ca cetățeni și actori ai schimbării. Semnificația practică a dreptului copiilor la participare trebuie luată în considerare în fiecare chestiune care privește copiii.

Fără presiune și manipulare

Participarea copilului este un drept și, prin urmare, copiii sunt liberi să-și exprime opiniile sau, dacă preferă, să nu facă acest lucru. Copiii nu ar trebui să fie presați, constrânși sau influențați în moduri care i-ar putea împiedica să-și exprime liber opiniile sau să-i facă să se simtă manipulați. Acest principiu se aplică în mod clar în unele proceduri judiciare, în care un copil este forțat să participe în calitate de martor, chiar dacă rezultatul legal poate contraveni interesului superior al copilului.

Capacitatea copiilor de a progresa

Convenția nu stabilește nicio vârstă minimă la care copiii își pot începe să-și exprime opiniile în mod liber și nici nu limitează contextele în care copiii își pot exprima opiniile. Convenția recunoaște că copiii își formează opinii de la o vârstă foarte fragedă și se referă la „capacitatea în evoluție” a copiilor de a lua decizii. Aceasta înseamnă, de exemplu, că părinții și, acolo unde este cazul, membrii familiei și ai comunității mai largi sunt așteptați să ofere copiilor îndrumări sau sfaturi adecvate. Dar îndrumarea și sfatul părinților capătă o valoare și un sens mai mare pe măsură ce copiii cresc și se dezvoltă, dobândesc maturitate și experiență, devin mai autonomi și mai responsabili.

Pentru mai multe informații: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/fact-sheet-right-participation>

Fișă de resurse: MODELUL LANSDOWN

MODELUL LUI LANSDOWN. Acest model conturează trei tipuri de participare, toate indicând niveluri de putere diferite pentru copii. Puterea are mai multe grade, mergând de la un nivel de participare

inferior către cel mai înalt, inclusiv o suprapunere naturală între categoriile: (1) Participare consultativă (2) Participare colaborativă (3) Participare condusă de copii. Primul grad este participarea consultativă, în care adulții recunosc că nu dețin toate informațiile. Ca urmare, ei trebuie să consulte copiii și tinerii pentru a le afla opiniile asupra unor probleme specifice. Această practică este inițiată, condusă și gestionată de adulți. Al doilea grad este participarea colaborativă, care implică angajamentul copiilor și tinerilor în dezvoltarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea proiectelor sau activităților. Acest proces este inițiat de adulți, dar include copiii și tinerii ca parteneri și le dă putere să influențeze deciziile. Al treilea grad este participarea condusă de copii, care recunoaște copiii și tinerii ca subiecți împuterniciți, capabili să întreprindă acțiuni și să gestioneze luarea deciziilor. În acest ultim grad de participare, adulții au mai degrabă un rol de facilitare decât unul directiv.

Pentru mai multe informații: Cuevas-Parra, P. (2017). *Children and young people's participation. An essential approach for ending violence against children.* World Vision <https://www.wvi.org/sites/default/files/WV-Children-and-Young-People-Participation-%20essential%20component%202017-09-11.pdf>

Activitatea 3: Cum să asiguri un spațiu participării

Prezentarea conceptului de Cercetare pentru acțiune Participativă (PAR) - pentru a înțelege pașii și principiile și pentru a explica implementarea acestuia în proiect.

Fișă de resurse: Cercetare pentru acțiunea participativă

Cercetarea pentru acțiunea participativă (PAR) este un proces în care cercetătorii (liderii de tineret) și participanții (participanții tineri) lucrează împreună pentru a înțelege punctele forte și provocările din comunitățile lor, apoi planifică și conduc proiecte care se bazează pe punctele forte și abordează provocările pentru a promova schimbări sociale pozitive. După ce pun în aplicare proiectele, pot reflecta la ceea ce au învățat pentru a face proiectele și mai bune în viitor.

Proiectul are în vedere organizarea de activități de grup cu tineri (1 grup de min. 10 persoane/școală) pentru a dezvolta și organiza propriile intervenții/inițiatives care vizează părinți, profesorii, colegii și comunitatea locală. Tinerii vor fi sprijiniți în acest proces de către facilitatori și formatori, precum și de părinți care vor fi invitați să li se alăture la mai multe întâlniri. Inițiativele conduse de copii vor lua diferite forme, de la biblioteci live, piese de teatru social până la scurtmetraje sau picturi murale. Liderii tinerilor vor facilita aceste întâlniri și le vor organiza pentru a lucra împreună la înțelegerea punctelor forte și a provocărilor din viața de zi cu zi a tinerilor, apoi vor planifica și implementa proiecte pentru a promova comportamente pozitive și egalitatea de gen. Comunitatea școlară ar trebui să asigure spațiu și să susțină aceste activități.

Există 5 etape în cercetarea pentru acțiune participativă (PAR) conform metodologiei YouCreate: (1) Mapare, (2) Explorare, (3) Planificare, (4) Acțiunea propriu-zisă, (5) Reflecție & Împărtășire (vezi Figura 1 de mai jos).

1. **Mapare:** Prima etapă este cea în care se construiește încrederea în grup și se face maparea persoanelor, organizațiilor, serviciilor, activităților de tip artistic (arte vizuale și ale spectacolului, meșteșuguri, dans, film, muzică, media digitală, arte culinare (alimentare), forme de artă tradițională și alte forme de acțiuni creative, cum ar fi arta spectacolului live și graffitti) precum și a altor resurse și puncte forte pe care grupul se poate baza.

2. Explorare: Este etapa în care grupul începe să exploreze punctele forte și dificultățile/provocările pe care le întâmpină în viața de zi cu zi și care au impact asupra stării lor de bine. După ce s-a realizat această etapă tinerii, împreună cu facilitatorul, identifică idei sau subiecte de intervenție care au reieșit din cele două etape de până acum. Intervenția are la bază Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului (UNCRC), unde sunt enumerate drepturile copiilor pentru a trăi, a fi în siguranță și a-și dezvolta întregul potențial. Cu alte cuvinte, intervenția ce se va pune în practică urmărește creșterea gradului de respectare a drepturilor copilului.

3. Planificare: Pe baza temelor-cheie identificate se prioritizează tematicile asupra cărora copii vor să intervină și se propun metode creative prin care se poate interveni. În această etapă se vor explora cauzele problemei și se va construi un plan pentru a iniția schimbarea dorită.

4. Acțiunea propriu-zisă: după ce s-a luat o decizie cu privire la tipul de intervenție, aceasta va fi prezentată colegilor și comunității pentru a le capta interesul și susținerea. Grupul, împreună cu facilitatorul, va implementa acțiunea. Se va identifica și o metodă de a măsura impactul.

5. Reflecție & Împărtășire: După încheierea proiectului urmează etapa de reflecție, în care grupul de tineri care a pus în practică acțiunea reflectează asupra a ceea ce s-a realizat (unde lucrurile au mers bine, unde s-au întâmpinat dificultăți, cum s-ar putea îmbunătăți demersul data viitoare și împărtășește aceste reflecții comunității, celebrând rezultatul împreună printr-un eveniment. Acest eveniment constituie cadrul discuțiilor pentru eventuale proiecte viitoare.

Pentru mai multe informații:

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/200325_tdh_youcreate_light.pdf

Resurse adiționale:

1. Instrument de evaluare a participării copiilor, Consiliul Europei, martie 2016, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806482d9>
2. Listen – Act – Change Council of Europe Handbook on children’s participation For professionals working for and with children, Council of Europe (Ascultă – Acționează – Schimbă: Manualul Consiliului Europei privind participarea copiilor Pentru profesioniștii care lucrează pentru și cu copii, Consiliul Europei), octombrie 2020, <https://rm.coe.int/publication-handbook-on-children-s-participation-eng/1680a14539>

5.3. MODULUL 3: SUPTOR COLEGIAL PENTRU PROFESORI ȘI PENTRU ADMINISTRAȚIA ȘCOLII

Rezumatul modului: Modulul dezvoltă competențele personalului școlii pentru identificarea și planificarea activităților de prevenire și intervenții în caz de violență. Pașii de schimbare sunt foarte importanți pentru implementarea practică. Această parte finală a formării explică modalitățile specifice de implementare a planului de acțiune și strategiile de schimbare a normelor sociale și de gen dăunătoare. Acest lucru îi va ajuta pe participanți să-și dezvolte propria cale de schimbare. Este important ca acest modul să includă reflecție și împărtășire, oferindu-le participanților ocazia de a evalua întregul training și de a planifica activități ulterioare la școală.

Modulul este adaptat din metodologia de formare a proiectului ACTIV pentru profesori cu privire la VBG³¹ și Manualul proiectului REVIS privind schimbarea normelor privind violența în școli.³²

³¹ https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEI-tL6WSzIG98ItNysVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

³² <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

Obiectiv: Dezvoltarea abilităților pentru crearea unor școli sigure și prietenoase copiilor și modificarea normelor sociale și de gen dăunătoare.

Rezultate așteptate: La sfârșitul acestui modul, participanții vor avea cunoștințe și abilități pentru:

- Prevenirea violenței la școală;
- Crearea unei școli sigure și realizarea unui plan de acțiune;
- Implementarea intervenției multisectoriale.

Ce cuprinde Modulul 3: Sprijin colegial pentru personalul educațional și pentru administrația școlii	Durata
Sesiunea 1: Prevenirea violenței în școli	90 min
Activitatea 1: Protecția copilului	60 min
Activitatea 2: Prevenirea violenței în școli	30 min
Sesiunea 2: Pași pentru schimbarea violenței de gen la școală	90 min
Activitatea 1: Câțiva pași pentru schimbare	10 min
Activitatea 2: Crearea unui spațiu sigur	40 min
Activitatea 3: Elaborarea și implementarea unui plan de acțiune pentru o școală sigură împreună cu copiii	40 min
Sesiunea 3: Intervenții în situații de violență în mediul școlar	90 min
Activitatea 1: Intervenții în situații de violență – identificarea celor mai frecvente cazuri de violență și planificarea intervențiilor multisectoriale	60 min
Activitatea 2: Reflecție și împărtășire	30 min

Materiale: Videoprojector, diapozitive Power Point, note post-it (sau insigne), flipchart, markere

SESIUNEA 1: PREVENIREA VIOLENȚEI ÎN ȘCOLI

Activitatea 1: Protecția copilului

Explorați sensul protecției copilului

Sugestii: jocuri de rol

Formați inițial 4 echipe, iar fiecare dintre ele va primi instrucțiuni pe echipă. Fiecare echipă va primi instrucțiuni diferite și nu trebuie să știe ce instrucțiuni au primit celelalte echipe.

Dați fiecărui grup fișele cu regulile exercițiului:

Echipa 1: Toată lumea va umfla un balon și îl va lega de picior (sub genunchi), fără să vorbească cu nimeni.

Echipa 2: Când spuneți „Începe!”, fără a folosi obiecte ascuțite, participanții trebuie să spargă baloanele, fără să vorbească cu nimeni.

Echipa 3: Când spuneți „Începe!”, participanții trebuie să protejeze baloanele să nu fie sparte, fără să vorbească cu nimeni.

Echipa 4: Când spuneți „Începe!”, participanții trebuie să observe tot ce se întâmplă, fără să vorbească cu nimeni.

Când toate echipele sunt pregătite, se dă „Start” și fiecare echipă execută instrucțiunea dată.

Sfaturi pentru formatori:

În timpul exercițiului trebuie să observați: reacțiile participanților, ceea ce se întâmplă în cameră.

Debriefing-ul activității:

- Cum te simți? Cum te-ai simțit în timpul exercițiului?
- Ce s-a întâmplat?
- Ce ai observat?
- Care sunt gândurile tale?
- Ce trebuie făcut pentru a proteja baloanele?
- Cine trebuie implicat? Cum? Când? Unde? De ce este nevoie ca toată lumea să fie implicată?
- Cu ce este asociat acest exercițiu?
- Cum pot fi împuterniciți copiii/adulții să prevină evenimentele violente în școală?

Sfaturi pentru formatori:

- Reflecții cu privire la jocul de rol: încurajați fiecare participant să raporteze ceea ce a simțit/observat/gândit din poziția rolului pe care l-a jucat (supus violenței, agresor, apărător sau martor). Ceea ce vor menționa participanții este și ceea ce simt copiii în situații de violență.
- Dacă este suficient timp și participanții doresc, propuneți-le să aplice o strategie pentru a-și proteja baloanele - exercițiul se repetă cu aceleași instrucțiuni, dar aplicând strategia discutată. La final, se analizează din nou experiența lor: Cum a fost? Cum au simțit că au reușit să protejeze toate baloanele? A durat mai mult simularea? Cum crezi că a reușit/eșuat? Ce ar îmbunătăți exercițiul?

Prezentare și reflecție

Fișă de resurse: Protecția copilului

Protecția Copilului este prevenirea și răspunsul la exploatarea, abuzul, neglijarea, practicile dăunătoare și violența împotriva copiilor. Conceptul este încorporat în Convenția cu privire la drepturile copilului și în Obiectivele de dezvoltare durabilă. Protecția copilului este universală: este pentru toți copiii de pretutindeni, din țările cu venituri mici până la cele cu venituri mari. (<https://www.unicef.org/documents/child-protection-strategy>)

Politica de protecție a copilului

O politică de protecție a copilului descrie:

- măsurile de garantare a siguranței copilului (safeguarding)
- regulile privind modul de comportare atunci când se lucrează direct cu copiii
- cum să protejăm copiii de abuz și de vătămări
- cui se raportează dacă apar probleme
- cum se poate răspunde la situație într-un mod adecvat.

O astfel de politică oferă copiilor/tinerilor și părinților informații utile despre modul în care o organizație va gestiona aceste probleme, îi îndrumă pe toți angajații săi în munca lor zilnică și responsabilizează organizația. De asemenea, o astfel de politică protejează personalul, inclusiv voluntarii și stagiarii. Trebuie să fie disponibilă public (pe site-ul web al organizației), scrisă în mod clar și să fie accesibilă și asumată de către conducere și de către toți angajații.

Dezvoltarea și implementarea politicii

- O politică de protecție a copilului ar trebui elaborată împreună cu copiii – sau cel puțin aceștia ar trebui să fie consultați – ei știu ce funcționează și ce nu pentru ei;
- Nu există o singură politică de protecție a copilului care să se potrivească tuturor cazurilor – organizațiile și proiectele diferă, iar politicile trebuie să reflecte aceste diferențe. Inspirați-vă din documente bine scrise și nu le preluați ca atare;
- Lucrați cu personalul relevant din organizația dvs. pentru a vă asigura că aceștia își asumă proprietatea asupra politicii;
- Gândiți-vă la ceea ce funcționează în organizația dvs., concentrați-vă mai întâi pe bunele practici existente;
- Stabiliți legături cu alții care lucrează în sistemul de protecție a copilului;
- Numiți persoane de încredere la diferite niveluri, nu numai în rândul conducerii;
- Creați o versiune a documentului pentru copii și puneți-o și online;
- O politică bună de protecție a copilului nu trebuie să fie foarte lungă;
- Revizuiți-vă politica în mod regulat – protejarea copiilor nu este un eveniment unic, este un proces;
- O politică de protecție a copilului nu este doar un document – principiile sale trebuie să facă parte integrantă din cultura organizației dumneavoastră și să fie aplicate de către tot personalul.

Pentru mai multe informații: <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/666497>

Activitatea 2: Prevenirea violenței în școli

Înțelegeți rolul fiecărui actor în prevenirea violenței școlare și identificați activitățile de prevenire a violenței în școli

Sugestii: Discuție

Inițiați discuții cu participanții despre conceptul de prevenire/prevenire a violenței școlare.

Sfaturi pentru formatori: Ghidați discuțiile, ținând cont de următoarele aspecte: ce înseamnă pentru participanți prevenirea, în special prevenirea violenței școlare; cum cred că trebuie făcută prevenirea în școală; cum trebuie efectuată prevenirea (când? unde? cum? cine? care este rolul fiecăruia? etc.); când prevenirea în școală are succes/când este mai puțin reușită; care sunt condițiile pentru prevenirea violenței în școli.

Prezentați informații despre conceptul de prevenire; condiții pentru prevenirea violenței școlare

Fișă de resurse: Prevenirea violenței la școală

Prevenirea violenței presupune efortul comun al tuturor actorilor implicați: copii, părinți, profesori, autoritate tutelară – întreaga comunitate și implică un set de politici, măsuri și tehnici care vizează reducerea violenței. Prevenirea este considerată eficientă atunci când dă putere copilului, oferind în același timp un mediu sigur și protector pentru dezvoltare. Programele de prevenire pot fi eficiente atunci când:

- În cadrul unei instituții se stabilesc reguli clare, ceea ce creează siguranță atât pentru copii/părinți, cât și pentru profesioniști. Reglementările bine definite oferă un indicator de stabilitate, mai ales atunci când sunt necesare sprijin și protecție. Regulile sunt eficiente atunci când domeniile de responsabilitate sunt clar definite; există spații de discuție; transparența este asigurată atât în interiorul instituției, cât

și în afara acesteia; Regulile precise contribuie la formarea deprinderilor sociale; monitorizare internă/externă.

- Acestea se adresează în primul rând adulților, atât părinților, cât și specialiștilor, așa că se va crea spațiu pentru a înțelege și clarifica mai bine lucrurile legate de creșterea și educarea copiilor. Doar adulții bine informați și motivați vor putea ajuta copiii aflați în situații stresante.
- Sunt realizate pentru o perioadă lungă de timp. Activitățile sporadice și inconsecvente de prevenire sunt ineficiente. Copiii au nevoie de timp, spațiu și oportunități pentru a se înțelege, pentru a învăța să se controleze, să-și rezolve problemele etc.
- Se desfășoară pe mai multe niveluri: copii, părinți și specialiști din întreaga instituție/comunitate. Este necesar să se ia în considerare toate resursele existente la toate nivelurile: personal, instituțional, comunitar.
- Nu evidențiază direct problemele, blamând și criticând situația, ci dimpotrivă, este necesară sublinierea aspectelor pozitive ale vieții prosociale și avantajelor acesteia.
- Sunt instituții bine pregătite, cu un concept clar de prevenire care răspunde nevoilor copiilor.
- Activitățile se desfășoară atât pentru copiii care inițiază violență, cât și pentru copiii care sunt supuși violenței sau martorilor.

Pentru mai multe informații: https://tdh.ro/en/activ-act-against-violence?fbclid=IwAR13QvPGT21LEl-tL6WSzIG98ltnYsVfzE_1Rtw-KCe1rldEQd1VKqaituY

Resurse adiționale:

1. School-based violence prevention. A practical handbook - Prevenirea violenței în școală. Un manual practic, Organizația Mondială a Sănătății 2019 <https://www.unicef.org/media/58081/file/UNICEF-WHO-UNESCO-handbook-school-based-violence.pdf>
2. Writing safeguarding policies and procedures, NSPCC learning – Conceperea politicilor și procedurilor de safeguarding: <https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection/writing-a-safeguarding-policy-statement>

SESIUNEA 2: PAȘI PENTRU SCHIMBAREA VIOLENȚEI PE BAZĂ DE GEN ÎN ȘCOLI

Activitatea 1: Câțiva pași pentru schimbare

Prezentare și reflecție

Fișa de resurse: Dacă dorim să schimbăm o normă socială, trebuie să parcurgem câțiva pași:

1. Gândiți-vă la norma socială pe care vreți să o schimbați și încercați să o schimbați direct.

- **Unele reguli pot fi transformate direct.** De exemplu, să presupunem că elevii tind să ignore bullying-ul, ei cred că mulți oameni îi agrează pe alții și că alții cred că este ok. Este importantă informarea oamenilor despre ceea ce fac sau nu semenii lor (de exemplu, cei mai mulți tineri din școala noastră nu au agresat niciodată un alt tânăr) sau ce gândesc sau nu gândesc semenii lor (de exemplu, cei mai mulți tineri cred că bullying-ul este ofensator și nu este ok). Oferind informații care provoacă ceea ce oamenii cred că este adevărat despre o problemă, putem schimba convingerile sociale.
- **Folosirea unui influencer (persoană cu impact asupra modului în care gândesc ceilalți).** Influencerii propun idei noi care ar putea fi preluate de un grup; atunci când suficienți oameni adoptă ideea, se poate produce schimbarea normelor sociale. Colaborați cu influenceri pentru a promova mesaje despre cât de multă violență există în școală, câți oameni sunt afectați și cât de des se recurge sau nu la violență și răspândiți mesajul.

- **Lobby.** Creați coduri de conduită și afișați-le în incinta școlii.

- O modalitate de a face acest lucru este să vă concentrați pe **schimbarea așteptărilor sociale**, să faceți publicitate schimbării și să creați noi norme de comportament.

- **Faceți tot posibilul pentru a ajunge la inimile și a influența gândirea oamenilor**, oferindu-le informații solide și făcând apel la simțul lor al dreptății.

2. Lucrați la schimbarea atitudinilor și convingerilor pentru a schimba norma socială pe care doriți să o schimbați.

În această strategie, bazată pe modele de sănătate, încercăm să schimbăm atitudinile și convingerile informând oamenii despre efectele adverse ale unui anumit comportament și beneficiile evitării acestui comportament. De exemplu, dacă oamenii sunt învățați că nu este sănătos să consumi zilnic alimente procesate, ei își pot schimba atitudinea și comportamentul față de acest consum.

Dacă suficienți oameni dintr-un grup social își schimbă atitudinea față de un comportament (mâncând alimente neprocesate), atunci și norma va începe să se schimbe. Funcționează de jos în sus, implicând copiii și tinerii din întreaga școală, precum și profesorii și personalul administrativ și de conducere, coordonând activități ori de câte ori este posibil.

3. Încercați să schimbați comportamentele oamenilor pentru a schimba norma socială.

În acest caz, folosim „intervenții structurale” pentru a schimba comportamentele oamenilor sau pentru a crea un cadru în care acestea sunt mai ușor de realizat. De exemplu, dacă se scumpesc alimentele la care am dori ca populația să renunțe, aceasta va deveni mai puțin accesibilă. Sau, dacă schimbați o politică a școlii privind hărțuirea cibernetică, devine mai greu pentru tineri să se agrezeze reciproc fără a fi trași la răspundere la școală.

Putem privi acest lucru în două moduri: putem introduce măsuri pentru a îngreuna lucrurile sau pentru a pedepsi acțiunile negative și/sau putem veni cu măsuri care să susțină sau să recompenseze comportamentele pozitive. De exemplu, o politică ar putea avea repercusiuni asupra hărțuirii online, iar o altă politică ar putea oferi resurse și oportunități pentru ca elevii să beneficieze de formarea împotriva hărțuirii.

Odată ce oamenii cred că schimbarea este în interesul lor, au informații din surse credibile și pot gândi din perspectiva schimbării, este mai probabil să simtă (atât individual, cât și colectiv) că schimbarea este în interesul lor. Colaborarea generează energie și motivație, iar oamenii pot identifica apoi alternative viabile și le pot urma împreună.

4. Creați spații pro-sociale sau pozitive.

Normele sociale influențează comportamentul. Acestea pot fi pozitive sau negative. Respectăm regulile pentru că vrem să câștigăm favoarea semenilor noștri sau ne temem de ce vor crede ei despre noi dacă nu o facem. Normele sociale apar din multe motive și în multe feluri, dar sunt legate de cine are putere și influență, credințele unei culturi despre gen și cultură și credințele factice. Spațiul este important și orice modificare trebuie să corespundă spațiului.

Sprrijiniți crearea de spații sigure care încurajează influențele sociale pozitive și răspunsurile inter-generaționale care combat violența între egali. Creați un spațiu sigur în care oamenii se simt bineveniți și nu excluși, marginalizați sau abuzați. Creați un spațiu în care oamenii sunt bine primiți, și unde li se recunosc meritele și sunt apreciați.

5. Concentrați-vă pe ceea ce funcționează pentru a schimba un comportament.

Unii autori sugerează că a face oamenii să se schimbe funcționează cel mai bine dacă nu forțați nota, ci mai degrabă vă faceți timp pentru a înțelege perspectiva lor și ce îi împiedică să se schimbe. Delimitarea barierei este esențială. Odată ce oamenii cred în mod colectiv că schimbarea este în interesul lor și au acces la informații din surse credibile, precum și oportunitatea de a gândi la

implicațiile acesteia, este mai probabil să simtă, în mod colectiv și individual, că schimbarea este în interesul lor, să identifice alternative viabile și să le urmeze activ.

Pentru mai multe informații: P. S. Lilleston, L. Goldmann, R. K. Verma și J. McCleary-Sills (2017) *Understanding social norms and violence in childhood: theoretical underpinnings and strategies for intervention*, *Psychology, Health & Medicine* - Înțelegerea normelor sociale și a violenței în copilărie: baze teoretice și strategii pentru intervenție, <https://doi.org/10.1080/13548506.2016.1271954>
https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Activitatea: 2 Crearea unui spațiu sigur

Descrieți locuri sigure din școală

Sugestii: Să descriem potențialele spații sigure (fizic, emoțional, psihologic, social și spiritual) din școala noastră.

Materiale: Foi de flipchart, markere, obiecte reciclate aleatoriu în număr egal pentru 5 grupuri (de exemplu, rolă de hârtie igienică, plastilină, pahare, farfurie de hârtie, recipiente, bețișoare, autocolante), sfoară (61 cm pentru fiecare grup), lipici (x5), foarfece (x5), scotch (30 cm pentru fiecare grup).

Întrebați participanții: Ce măsuri pot fi luate în sălile de clasă și în școală pentru a crea un spațiu mai sigur?

Împărțiți participanții în grupuri. Oferiți fiecărui grup 7 – 10 materiale reciclabile, foarfece, sfoară, lipici și bandă.

Spuneți fiecărui grup că au 20 de minute pentru a construi o structură care să reprezinte o clasă sigură cu materialele lor. Cereți-le să pună un nume clasei.

Aveți grijă ca numele ales să fie unul valorizator, cu o conotație pozitivă. Invitați-i să reflecteze „Care sunt elementele esențiale necesare pentru o clasă sigură? Cum previn tinerii și adulții din clasă violența și cum reacționează la violență? Ce resurse sunt disponibile (de exemplu, căsuța cu sfaturi pentru protecția copilului; lista cu locuri sigure de raportat și pe cine să contactați)?”.

După 20 de minute, cereți fiecărui grup să noteze unele dintre cele mai importante părți ale structurii lor pe o foaie de flipchart timp de 3-5 minute.

După 5 minute, invitați grupurile să se adune și fiecare grup să viziteze galeria, vizitând și discutând fiecare dintre structurile de clasă create.

Odată ce grupurile au vizitat toate structurile, invitați-le într-un cerc, folosind următoarea discuție ca punct de referință:

- Care sunt câteva idei pe care le-ați văzut și ați dori să le vedeți implementate în sălile de clasă?
- Care au fost unele asemănări între clase? Diferențele?
- Ce putem face pentru ca aceste săli de clasă sigure să devină realitate?
- Ce resurse avem deja pentru a face acest lucru realitate?
- Cui am putea cere ajutor în școala noastră și în afara școlii noastre?
- Anunțați participanții că în următoarea sesiune vor face un Plan de acțiune pentru o școală sigură, așa că încurajați-i să se gândească în continuare la măsurile pe care și-ar dori să le vadă implementate.

Activitatea 3: Elaborarea unui plan de acțiune pentru o școală sigură

Elaborați un plan de acțiune pentru o școală sigură și prietenoasă cu copiii

Sugestii: Dezvoltați un plan de acțiune pentru a aborda normele sociale dăunătoare și pentru a ajuta la crearea unei școli sigure pentru tineri. Se va lucra în aceleași grupuri ca în sesiunea anterioară și apoi se va raporta rezultatul în următorul tabel:

	Actions that allow or encourage GBV in our school	What should be done to reduce them	Factors that can affect the implementation of an anti-violence policy in school
Students			
Teachers			
Administration			
Community			

Resurse adiționale:

1. *Shifting social norms to tackle violence against women and girls - Schimbarea normelor sociale pentru a combate violența împotriva femeilor și fetelor (VAWG)*, https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG%20HELPDESK_DFID%20GUIDANCE%20NOTE_SOCIAL%20NORMS_JAN%202016.pdf
2. *Ending School-Related Gender-Based Violence A Series of Thematic Briefs, United Nations Girls' Education Initiative - Încetarea violenței bazate pe gen în școală O serie de briefuri tematice, Inițiativa Națiunilor Unite pentru Educația fetelor, UNGEI, 2019*, <https://www.ungei.org/sites/default/files/2020-09/Ending-school-related-gender-based-violence-A-series-of-thematic-briefs-2019-eng.pdf>

SESIUNEA 3: INTERVENȚII ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Activitatea 1: Intervenții în situații de violență

Identificarea celor mai frecvente cazuri de violență și planificarea intervențiilor multisectoriale

Sugestii: Lucru în grup pentru identificarea și planificarea intervențiilor

Împreună cu participanții, identificați cele mai frecvente cazuri de violență între copii și selectați un caz de analizat.

Participanții formează 2-3 echipe și sunt încurajați ca, în timp de 30 de minute, să stabilească schema de intervenție pentru a proteja mai bine copilul. Fiecare etapă va fi scrisă pe o coală A4 și vor arăta legăturile dintre etape și dintre instituții din diferite sectoare.

O echipă va prezenta rezultatele muncii în echipă, iar celelalte echipe vor completa cu elemente care nu au fost menționate. Fiecare etapă va fi apoi analizată, iar formatorul va oferi informații suplimentare dacă este necesar.

Sfaturi pentru formatori:

- Când vor fi prezentate informații suplimentare, acestea trebuie corelate cu cadrul normativ național și cu documente care trebuie completate;
- Dacă este timp, ar fi bine să faceți și exerciții despre metode și tehnici de lucru cu copiii.

Prezentare și reflecție

Fișă de resurse: Mecanismul de coordonare multidisciplinară (denumit în continuare „Mecanismul de coordonare”) în Bulgaria

Acest mecanism, care funcționează la nivel municipal, impune convocarea unei ședințe multidisciplinare în termen de 24 de ore ca răspuns la orice raport de violență împotriva unui copil. În urma adoptării Legii privind serviciile sociale, Legea privind protecția copilului a fost modificată pentru a acoperi Mecanismul de coordonare în caz de violență și pentru a prevedea că ar trebui creată o echipă multidisciplinară care să ofere protecție copilului expus riscului sau victimei violenței sau exploatării.

Echipa trebuie să includă asistentul social din cadrul Direcției pentru Protecția Copilului, care se ocupă de investigarea cazului raportat și care trebuie să anunțe membrii echipei multidisciplinare în termen de 24 de ore, stabilind o dată și o oră pentru întâlnirea echipei. Echipa multidisciplinară include reprezentanți ai autorității municipale și reprezentanți ai departamentului regional al MAI. În funcție de caz, echipa poate include și reprezentanți ai direcției regionale a Ministerului Sănătății, medicul de familie al copilului sau un reprezentant al departamentului spitalicesc relevant; reprezentanți ai inspectoratului regional pentru învățământ al Ministerului Educației și Științei MOES, directorul școlii copilului și profesorul copilului; un reprezentant al Comisiei Locale de Combatere a Delincvenței Juvenile; un judecător regional sau un procuror regional; un specialist de la serviciul social relevant sau managerul unui serviciu social rezidențial, dacă este cazul.

Primarul municipiului sprijină coordonarea activităților echipei multidisciplinare. Echipa multidisciplinară elaborează un plan de acțiune pentru protejarea copilului sau prevenirea violenței, subliniind serviciile de sănătate, sociale și educaționale necesare pentru protecție și reabilitare.

Pentru mai multe informații: UNICEF (2020) Studiu privind violența împotriva copiilor în Bulgaria <https://www.unicef.org/bulgaria/media/10841/file/BGR-VAC-Research-volume-2.pdf>

Activitatea 2: Reflecție și împărtășire

Pentru a reflecta asupra punctelor forte, provocărilor și ideilor formării

Sugestii: Trandafir, muguri și spini (adaptat din Currie, et al., 2019)

Înainte de începerea activității: Luați 3 culori diferite de hârtie și, înainte de activitate, tăiați „trandafiri”, „spini” și „muguri”. Faceți-le suficient de mari încât oamenii să poată scrie idei pe ele.

În timpul activității:

1. CE: Rezumați succesele, provocările și învățăturile cheie în câteva mesaje cheie.
2. CINE: Decideți cine trebuie să audă aceste mesaje cheie.
3. CUM / UNDE / CÂND /: Planificați cea mai bună metodă creativă de a împărtăși aceste mesaje cheie, inclusiv un forum pentru discutarea pașilor următori.
4. ÎMPĂRTĂȘIȚI!

Partea A) CE: Rezumați succesele, provocările și învățăturile cheie în câteva mesaje cheie

1. Explicați grupului că vor explora 3 categorii prin metafora unui trandafir - succese (trandafiri), provocări (spini) și învățături cheie (muguri). Activitatea este descrisă mai jos ca o activitate de realizare a unui colaj, dar puteți face acest lucru și prin teatru, cântec, poezie sau altă formă de artă la alegere.

2. Luați coli de flipchart și decupați o tufă de trandafiri - doar câteva ramuri care ies din pământ. Ca grup, veți adăuga trandafiri (reușite), spini (provocări) și muguri (învățare) cu o scurtă descriere scrisă a fiecărei categorii.

3. Întrebările care să ghideze fiecare categorie sunt următoarele: **TRANDAFIRI** - Succes: Ce a mers bine? Care este aspectul care te-a făcut mândru de ceea ce a realizat grupul tău? **SPINI** - Provocări: Cu ce provocări te-ai confruntat pe parcurs? De cine au fost experimentate aceste provocări în cea mai mare parte? Ce ai făcut pentru a încerca să faci față acestor provocări? **MUGURI** - Învățare: Ce ai învățat din acest training? Ce ai face diferit data viitoare? Cum ai putea planifica și face față provocărilor data viitoare? Ce oportunități au apărut prin curs? Ce posibilități necesită creștere și îngrijire?

4. Odată ce ați analizat toți trandafirii, spinii și bobocii, rezumați mesajele cheie pe care le puteți împărtăși școlii și comunității.

Partea B) **CINE**: Decideți cine trebuie să asculte aceste mesaje cheie.

Lucrați împreună ca grup pentru a explora cu cine ați dori să împărtășiți învățarea dvs.? Cine ar putea beneficia și/sau vrea să afle mai multe? Cum ar putea informația să susțină luarea deciziilor viitoare?

5. Cine ar beneficia dacă află despre procesul dvs?

6. Cine are nevoie de aceste informații pentru munca cu tinerii?

Partea C) **CUM / UNDE / CÂND**: Planificați cea mai bună metodă creativă de a împărtăși aceste mesaje cheie, inclusiv un forum pentru discutarea pașilor următori.

1. Care este cel mai bun format pentru partajarea mesajelor cheie (scrise, în persoană, creative)?

2. Ce metode creative am putea folosi pentru a împărtăși aceste informații?

3. Există întâlniri sau forumuri școlare la care ați putea cere să faceți prezentări?

4. Există comunități online care ar fi interesate să afle despre unele dintre acțiunile pe care le-ați întreprins în școlile dvs.?

5. Evaluați metodele prin care puteți ajunge la diferite tipuri de public-țintă într-un mod eficient.

Resurse adiționale:

1. Multiplier Collaboration Prevention Tool - Instrument multiplicare a colaborării pentru prevenție, <https://www.who.int/docs/default-source/documents/child-maltreatment/collaboration-multiplier-tool.pdf>
2. Protocol privind procedura în caz de abuz și neglijare a copiilor Croația [https://mup.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/red button//PROTOCOL%20ON%20THE%20PROCEDURE%20IN%20CASE%20OF%20ABUSE%20AND%20NEGLECT%20OF%20CHILDREN%20\(2\).pdf](https://mup.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/red%20button//PROTOCOL%20ON%20THE%20PROCEDURE%20IN%20CASE%20OF%20ABUSE%20AND%20NEGLECT%20OF%20CHILDREN%20(2).pdf)
3. Proceduri de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului. https://mecc.gov.md/sites/default/files/procedura_de_organizare_institutionala_si_de_interventie_a_lucratorilor_institutiilor_de_invatamant_in_cazurile_de_abuz_neglijare_exploatar_e_trafic_al_copilului.pdf

6. MANUAL PENTRU ELEVII

Manualul pentru elevii școlii cuprinde 3 module:

- Dezvoltarea unui mediu școlar protector și sigur;
- Norme sociale și de gen;
- Pași pentru organizarea unei activități pentru tineret.

Fiecare modul are un rezumat care explică logica subiectelor, obiectivelor și rezultatelor așteptate. O descriere a modulelor oferă informații despre cursul formării, subiecte ale celor 2 sau 4 sesiuni (în total 10-16 ore), durata și materialele necesare. Sesiunile includ un set de activități sugerate pentru formatori, sfaturi, fișe de resurse și informații suplimentare. Există comentarii despre cât de adecvate sunt activitățile propuse pentru diferite vârste. Fiecare modul are un formular de feedback (Anexa 7.1) care măsoară satisfacția copiilor și modificările care au apărut în ceea ce privește cunoștințele acestora.

Formatorii pot folosi activitățile propuse sau pot alege altele care sunt mai potrivite pentru grup, de asemenea pot folosi ice-breakere suplimentare pentru a ajuta participanții să se cunoască, energizare pentru a crește energia și motivația participanților și exerciții care îi ajută pe copii să reflecteze asupra problemelor și îi ajută în rezolvarea problemelor. Formatorii pot adapta timpul de implementare a activităților în funcție de specificul și vârsta participanților. În plus, ei pot elabora slide-uri Power Point și pot pregăti fișe pentru a utiliza diferite strategii de învățare.

6.1. MODULUL: 1 DEZVOLTAREA UNUI MEDIU ȘCOLAR PROTECTOR ȘI SIGUR

Rezumatul modului: Modulul pune formarea în contextul proiectului și prezintă întregul program și abordarea. Oferă informații de bază pentru formare, introduce idei-cheie și oferă participanților posibilitatea de a le explora împreună. Acest modul are în vedere pe de o parte creșterea coeziunii grupului, iar pe de alta punerea în discuție a principalelor concepte. Sesiunile au ca teme principale munca în echipă, înțelegerea conceptului de drepturi și de școală sigură și prietenoasă. Copiii vor fi familiarizați cu conceptul de "școală prietenoasă" și vor fi stimulați să se gândească la schimbările pe care le pot face în mediul școlar pentru a-și transforma școala într-o școală cât mai prietenoasă.

Modulul este adaptat din Metodologia CAB-urilor (Child Advisory Boards) din proiectul ACTIV.³³

Obiectiv: Să ofere cunoștințe și abilități liderilor de tineret pentru:

- Lucru în echipă;
- Recunoașterea drepturilor copilului;
- A schimba mediul școlar.

Rezultate așteptate: La sfârșitul acestui modul, participanții vor avea cunoștințe și abilități pentru:

- Lucrul în echipă
- Recunoașterea drepturilor copiilor
- Înțelegerea conceptului de școală prietenoasă pentru copii
- Conștientizarea necesității schimbării în mediul școlar

Ce este inclus în Modulul 1: Dezvoltarea unui mediu școlar protector și sigur	Durata
Sesiunea 1: Consolidarea echipei	90 min
Activitatea 1: Introducere	10 min

³³ https://www.tdh.ro/sites/default/files/2022-09/Metodologie%20Child%20Advisory%20Board%20-%20ACTIV_.pdf

Activitatea 2: Bingo uman	40 min
Activitatea 3: Contractul din mâna ta	40 min
Sesiunea 2: Lucrăm împreună	90 min
Activitatea 1: Desen în grup	90 min
Sesiunea 3: Drepturile copilului	90min
Activitatea 1: Conceptul de drepturi ale copilului	30 min
Activitatea 2: Mâna de ajutor	60 min
Sesiunea 4: Școală prietenoasă și sigură pentru copii	90 min
Activitatea 1: Școala prietenoasă	60 min
Activitatea 2: Luăm temperatura climatului școlar	30 min

Materiale: Videoproiector, slide-uri Power Point, note post-it (sau insigne), flipchart, markere, foi A4, creioane colorate, lipici și foarfece.

SESIUNEA 1: CONSOLIDAREA ECHIPEI

Activitatea 1: Introducere

Bun venit, detalii administrative, aspecte generale despre proiect.

Sugestii: Prezentați formatorul și urați bun venit participanților. Explicați contextul formării și introduceți obiectivele principale. În explicarea contextului, faceți referire la importanța participării tinerilor în crearea și garantarea unui mediu școlar prietenos. Scopul proiectului în școală este organizarea de activități de grup cu tineri (1 grup de min. 10 persoane/școală) care să elaboreze și să pună în practică propriile intervenții/inițiative de a crea o școală mai prietenoasă, activități care îi pot viza pe colegi, pe părinți, pe profesori sau chiar întreaga comunitate locală. Tinerii vor fi sprijiniți în acest proces de către facilitatori și formatori, precum și de părinți, care vor fi invitați să li se alăture la mai multe întâlniri. Inițiativele conduse de copii pot lua diferite forme, de la biblioteci vii, piese de teatru social până la scurtmetraje, sau picturi murale. Liderii tinerilor vor facilita aceste întâlniri și le vor organiza, lucrând împreună cu tinerii pentru a înțelege punctele forte și provocările cu care se confruntă zi de zi, apoi vor planifica și implementa proiecte pentru a promova comportamente pozitive și egalitatea de gen.

Activitatea 2: Bingo uman

Prezentați-vă unul celuilalt

Sugestii: Bingo uman:

Oferiți fiecărui participant un card cu pictograme

**Găsiți pe cineva care
GĂSIȚI O PERSOANĂ DIFERITĂ PENTRU FIECARE CĂSUȚĂ
PUTEȚI SĂ FACETI BINGO SAU LINIE?**

Are un os rupt	A fost în afara țării	A fost într-un parc național în această vară	Are o soră mai mică	Are un animal de casă care nu este câine sau pisică
Poate să cânte la un instrument muzical	Poartă aceeași mărime la pantofi ca tine	Poate vorbi două limbi	Mâncarea sa preferată este pizza	Este stângaci
S-a născut în aceeași lună ca tine	A fost în excursie cu cortul vara trecută	Poartă șosete neasortate	Poate fluiera	A citit toată seria Harry Potter
Face un sport	Are un frate mai mare	Are găuri în urechi	Culoarea sa preferată este roșu	Îi place sushi
Și-a vopsit părul	A fost într-un rollercoaster	A fost la o paradă	Își poate îndoi limba	Poate face o roată de cărucior

Explicați participanților că atunci când este dat semnalul START, ei vor începe să caute informații, pentru ca în fiecare pătrat să scrieți numele persoanei care corespunde enunțului scris acolo. Acest lucru necesită ca fiecare participant să interacționeze și să întrebe oamenii din joc dacă se potrivesc cu caracteristicile de pe foaie.

Comunicați că numele fiecărei persoane poate fi introdus o singură dată.

Când prima persoană are completate toate căsuțele, va striga „Bingo” și jocul se va opri.

- Adaptați conținutul fișei pentru a cuprinde caracteristici care se potrivesc copiilor din grup.
- Dacă există mai multe pictograme decât participanți, puteți modifica sarcina. De exemplu, scopul final este de a completa diagonalele.

Debriefing-ul activității

1. Cum te simți?
2. Care sunt lucrurile interesante pe care le-ai aflat?

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Totuși, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, afirmațiile din tabelul Bingo pot fi adaptate.

Activitatea 3: Contractul din mâna ta

Creiați și conveniți asupra regulilor grupului

Sugestii: Regulile grupului

Etapa A

1. Explicați participanților regulile care vor facilita activitatea în echipa dumneavoastră. Spuneți-le că regulile sunt deja în mâinile noastre și acesta este cel mai bun lucru.
2. Arătați participanților propria mână și explicați semnificația fiecărui deget folosind Fișa de resurse

Contractul din mâna ta

3. Întrebați participanții dacă ar dori să schimbe unele dintre reguli pentru a ajuta echipa să lucreze mai bine și faceți modificările de comun acord.

Etapa B

1. Rugați participanții să stea în jurul unei mese pe care se află o coală A0 de hârtie (un poster);
2. Puneți pe masă vopsele pentru degete de diferite culori, astfel încât ele să fie accesibile tuturor;
3. Pentru început, fiecare participant își va desena cele două inițiale (atingând marginea foii) cu un creion colorat și cu caractere cât mai mari. Inițialele desenate se vor suprapune, creând astfel un desen abstract;
4. Participanții își vor colora palmele cu guașă și le vor plasa peste inițialele lor. Asigurați-vă că fiecare are acces la șervețele umede pentru a se șterge pe mâini după activitate;
5. La început, se lucrează individual și în tăcere (toată lumea trebuie să se concentreze asupra activității);
6. După un anumit timp, în etapa următoare, participanții vor adăuga detalii și elemente care cred că le-ar caracteriza echipa;
7. Când compoziția este terminată, fiecare participant poate scrie pe o foaie de hârtie un titlu sau un cuvânt care îi vine în minte în legătură cu desenul obținut. În final, toate propunerile scrise vor fi adunate și se va întocmi un text, folosind aceste cuvinte sau fraze.

Sfaturi pentru formatori:

Activitatea în grup va fi însoțită de o discuție în grup. Scrierea inițialelor și așezarea palmelor pe hârtie va permite participanților să lase o urmă personală și să-și afirme individualitatea în cadrul grupului.

Această dihotomie a persoanei care se afirmă ca individ, pe de o parte și individul în relație cu ceilalți, pe de altă parte se va simți pe tot parcursul activității. Întregul proces pune accent pe două momente specifice ale procesului de socializare, la fel de importante – autoafirmarea în cadrul grupului și crearea de relații care să pună bazele cooperării. Un alt aspect important este modul în care se găsesc soluții, pentru lărgirea gamei de posibilități. Unii se simt foarte bine în timpul acestui exercițiu, alții mai puțin bine. Este important să faceți observații asupra comportamentelor și să discutați aceste momente în timpul feedback-ului.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea lua în considerare utilizarea doar a etapei A.

Fișa de resurse: Contractul din mâna ta

Prin acest exercițiu dorim să trecem în revistă câteva așteptări simple care – dacă sunt respectate – vor permite fiecăruia dintre noi să avem cea mai bună experiență posibilă în echipa noastră. Există câteva linii directoare/reguli pentru funcționarea eficientă a CAB-ului nostru și pentru a asigura o atmosferă prietenoasă și deschisă. **Există un contract în mâinile noastre.**

Nu vă faceți griji, nu este un truc – sunt doar linii directoare pe care toată lumea le poate urma, linii directoare care ne vor ajuta să devenim o echipă imbatabilă. Știți partea cea mai bună despre aceste reguli? Totul este deja în mâinile noastre.

DEGETUL MIC: SIGURANȚĂ

Degetul mic este cel mai vulnerabil. Nu este la fel de puternic sau la fel de agil ca celelalte degete, dar fără el este mult mai greu să ne folosim mâna. Poate nu-ți dai seama, dar celelalte degete sunt mereu acolo pentru a-l proteja. Având în vedere acest lucru, degetul mic ne reamintește să păstrăm întotdeauna siguranța în minte și lucrăm mereu pentru a păstra lucrurile în siguranță. Siguranța nu este doar fizică, deși și acesta este un aspect foarte important. Siguranța emoțională este la fel de importantă pentru noi toți ca și siguranța noastră fizică – vrem să ne străduim să creăm un mediu în

care fiecare membru al grupului să se simtă confortabil și în siguranță. Ce înseamnă siguranța pentru voi?

DEGETUL INELAR: ANGAJAMENT

Acest deget este locul în care oamenii din multe culturi își poartă în mod tradițional verighetetele. Inelul este purtat ca simbol al angajamentului față de un partener, iar angajamentul este ceea ce vrem să subliniem aici. Prin realizarea acestui grup, vă luați un angajament față de ceilalți membri ai grupului. Te angajezi să devii un membru util al grupului, chiar și în momente dificile. De asemenea, vă luați un angajament față de voi înșivă de a participa la ceva care are potențialul de a vă ajuta să creșteți. Ce înseamnă angajamentul pentru voi?

DEGETUL MIJLOCIU - RESPECT

În multe culturi, a arăta cuiva degetul mijlociu este un semn grav de lipsă de respect! Acest al treilea deget ne amintește cât de important este respectul într-un grup. Pentru a profita la maximum de această experiență, trebuie să-i respectați pe ceilalți membri ai grupului, chiar dacă ideile, personalitățile, corpurile, familiile și/sau cultura lor sunt diferite de ale voastre. Trebuie să te respecti păstrându-ți corpul sănătos și mintea concentrată pe activități sănătoase și pe starea ta de bine. Respectați-vă propria inteligență și respectați-vă propriile idei – dacă aveți o idee care credeți că ar putea ajuta grupul, vă rugăm să o împărtășiți! Respectul pentru liderii de grup este, de asemenea, important, ei își oferă timpul pentru a vă ajuta să deveniți mai buni. Ce înseamnă respectul pentru voi?

DEGETUL ARĂTĂTOR: RESPONSABILITATE

Degetul arătător este degetul pe care mulți oameni din întreaga lume îl folosesc pentru a arăta spre ceva sau spre cineva. Îndreptați degetul arătător spre dumneavoastră. Persoana spre care arătați cu degetul chiar acum – dumneavoastră – este persoana care poartă cea mai mare responsabilitate în ceea ce vă privește! Când ești într-un grup, trebuie să fii responsabil pentru tine. Aceasta înseamnă că ești responsabil în fața grupului pentru ceea ce spui și pentru ceea ce faci. Acum arătați cu degetul arătător către altcineva. Uitați-vă la mâna dumneavoastră... câte degete se îndreaptă în același timp către dumneavoastră? Probabil că celelalte trei, din palmă, sunt îndreptate către dumneavoastră. Acest lucru arată că, dacă fiecare dintre noi este responsabil pentru ceea ce spunem și ceea ce facem, întregul grup va beneficia de asta. Ce înseamnă responsabilitatea pentru voi?

DEGETUL MARE: DISTRAȚIE

Pentru noi, degetul mare este ridicat în sus... și asta înseamnă că este în regulă să te distrezi! Credem atât de mult în distracție încât o facem una dintre regulile noastre, chiar lângă alte aspecte precum siguranța și respectul. Dorim să aduceți o atitudine pozitivă grupului de fiecare dată când veniți. Dacă întâmpinați probleme să fiți pozitiv, încercați să lăsați pe unul dintre membrii grupului să vă înveselească. Amintiți-vă că există suficientă distracție în grupul dumneavoastră pentru a îmbunătăți orice sentimente negative. Chiar dacă aveți o perioadă dificilă în grup, o atitudine pozitivă îi ajută adesea pe oameni să depășească dificultățile și să se bucure de succes. Ce înseamnă pentru voi o atitudine pozitivă?

Adaptat din *Facilitators manual guidelines to enhance child participation and work with youth on child advisory boards* - Manualul facilitatorului pentru a crește participarea și a lucra cu copiii și tinerii din board-urile consultative ale copiilor din cadrul proiectului Away, 2018, <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/facilitators-manual>

SESIUNEA 2: LUCRĂM ÎMPREUNĂ

Activitatea 1: Desen în grup

Aduceți participanții să lucreze împreună

Sugestii: Desen în grup

Împărțiți grupul de participanți în echipe de câte trei. Cei trei membri ai echipei au, fiecare, câte un rol diferit.

- Unul dintre membrii echipei are în față un desen pe o coală de hârtie. Este singurul din grupul de trei care poate vedea desenul. Însă nu poate vorbi, ci trebuie să transmită într-un mod non-verbal desenul celui de-al doilea membru al echipei (nu are voie să facă desenul în aer).
- Al doilea membru al echipei este cel care poate vorbi. El este cel care va descrie desenul către al treilea membru al echipei bazându-se pe ce îi arată primul membru. El poate adresa întrebări persoanei care vede desenul.
- Al treilea membru al echipei este cel care desenează. El încearcă să reproducă desenul în funcție de explicațiile pe care le primește de la cel de-al doilea membru al echipei. El va sta cu spatele la vorbitor și la cel care vede desenul și nu are voie să vorbească.

Notă: Acest exercițiu poate fi utilizat cu succes pentru copii aparținând mai multor grupuri de vârstă.

Resurse adiționale:

1. 100 de moduri de a energiza grupurile: Jocuri pentru ateliere, întâlniri și comunitate <https://www.ndi.org/sites/default/files/Energisers.pdf>

SESIUNEA 3: DREPTURILE COPILULUI

Activitatea 1: Conceptul drepturilor copiilor

Călătorie în lumea drepturilor copilului

Sugestii: Călătoria

Copiii sunt împărțiți în grupuri de 3-4 folosind diverse metode: extrag o bomboană dintr-o pungă și apoi se împart în grupuri în funcție de culoarea ambalajului bomboanei; prin completarea a 3 sau 4 puzzle-uri simple (din 4 piese); prin extragerea unui dop de plastic de diverse culori dintr-o pungă, apoi prin potrivirea grupelor în funcție de culori sau prin metoda clasică: mere-pere-nuci-alune.

Notă: Alegerea metodei utilizate depinde de vârsta copiilor

Se face preambulul: facilitatorul le spune copiilor că vor pleca într-o călătorie în lumea reală, unde vor descoperi drepturile copilului. Inițial, asigurați-vă că știți ce înseamnă un copil în sensul ONU: „orice persoană sub 18 ani”. Le puteți spune că, deși majoratul este legiferat în diferite culturi la diferite vârste (le puteți da exemple), ONU a definit un copil drept „orice persoană sub 18 ani” pentru a se asigura că adulții sprijină copiii din întreaga lume, în conformitate cu particularitățile și dezvoltarea lor și nu în funcție de cultura locului. În această excursie, copiii vor lua cu ei un rucsac care conține tot ce au nevoie în timpul călătoriei.

Fiecare grup primește o geantă/rucsac plin cu bilete. Pe fiecare bilet este scris un drept al copilului, așa cum figurează în Convenția cu privire la drepturile copilului.

Grupurile sunt rugate să citească biletele cu atenție și să discute între ele la ce se referă fiecare bilet (eventual oferind exemple pentru ca colegii să înțeleagă mai bine). Acordați copiilor 10-15 minute pentru această activitate.

Apoi facilitatorul le spune că drumul este dificil. Au avut un deal de urcat și nu pot căra tot rucsacul, așa că li se cere să renunțe la 5 bilete. Acordați-le 5 minute pentru a dezbate la ce bilete să renunțe descrise în Convenția ONU.

Faceți un tur al camerei, unde grupurile spun pe rând la ce bilete au renunțat, eventual de ce au ales acele bilete.

Apoi le spuneți că soarele e fierbinte, se cățără de câteva ore și sunt și mai oboșiți. Cereți-le să renunțe la încă 5 bilete. Acordați-le 5 minute pentru a dezbate, apoi mergeți din nou prin sală și discutați cu ei.

Apoi le spuneți că a venit noaptea, că e frig și nu au cu ce să aprindă focul. Să renunțe la încă 5 bilete.

Când se întorc din călătorie, trebuie să plătească „vama”. Dumneavoastră, la întâmplare sau intenționat, le mai luați câteva bilete. Lăsați un drept unui grup, 2-3 altui grup, iar altui grup nu luați deloc „vamă”.

În acest moment, copiii rămân cu un singur drept (maximum 3). Cereți-le să spună ce părere au despre dreptul cu care au rămas, apoi se inițiază discuția despre modul în care au experimentat (emoțional) exercițiul.

- *Cum s-au simțit când au fost nevoiți să renunțe la drepturile lor?*
- *Când a fost mai greu? Prima dată? A doua oară? A treia oară sau când pur și simplu li s-au luat drepturile de către cineva în care ar fi trebuit să aibă încredere (adultul de lângă ei).*
- *Cum s-au simțit când au văzut că au rămas cu un singur drept?*
- *Ce drepturi, dintre cele de pe bilete, consideră că sunt respectate și care nu?*
- *Cine trebuie să lupte pentru drepturile lor?*
- *Ce pot face pentru a-și proteja drepturile?*
- *Ce pot face când văd o încălcare a drepturilor unui copil din preajma lor?*
- *Cum cred copiii că-i pot lua pe adulți ca aliați?*

Formatorul continuă cu alte explicații: cât de importante sunt TOATE drepturile, luate ca atare și cum ar trebui să luptăm pentru respectarea globală a drepturilor copiilor. Subliniați că fiecare copil are aceste drepturi pur și simplu pentru că este copil și nu datorită lucrurilor pe care le face sau a locului sau familiei în care s-a născut. Atrageți atenția copiilor asupra faptului că o societate în care drepturile unor copii nu sunt respectate și ale altora sunt nu este o societate corectă, ci o societate în care oricând, dintr-un motiv sau altul, în mod arbitrar, se poate trece de la o categorie la alta. De aceea este important ca toți să luptăm pentru ca TOATE drepturile tuturor copiilor să fie respectate.

Încheiați exercițiul cu un poster comun realizat de copii. Numiți posterul: O MÂNĂ DE AJUTOR. Pe o foaie A4, fiecare trebuie să-și deseneze conturul mâinii, apoi, pe fiecare deget, să scrie o persoană căreia ar putea să i se adreseze atunci când constată că li se încalcă un drept lor sau unui alt copil din jur. Este bine ca fiecare copil să scrie cât mai concret numele celui pe care se bazează. Scopul acestui exercițiu este ca sesiunea să se încheie într-o notă optimistă, astfel încât copiii să plece de la activitate cu ideea că pot și trebuie să facă ceva atunci când un drept este încălcat și nu cu ideea că lumea este un loc neprielnic, unde ți se încalcă drepturile și nu poți face nimic, pentru că totul depinde de ceea ce fac alții și nu de tine.

Fișă de resurse: Drepturile copiilor

Dreptul la viață.

Dreptul la identitate (nume, cetățenie, să-mi cunosc părinții).

Dreptul de a crește cu familia mea.

Dreptul de a afla informații despre membrii familiei de care am fost separat din orice motiv.

Dreptul la reîntregirea familiei.

Libertatea de exprimare (de a căuta, primi, disemina informații și idei de orice fel).

Libertatea de gândire, conștiință și religie.

Libertatea de asociere pașnică și de întrunire publică.

Dreptul la intimitate (să nu se amestece nimeni în viața privată) și acces la informații adecvate prin intermediul mass-media.

Dreptul la protecție socială (nevoia de plasament, adopție).

Dreptul la protecție specială (în caz de handicap).

Dreptul de a primi ajutor de la stat dacă părinții nu pot asigura bunăstarea mea.

Dreptul la îngrijire medicală.

Dreptul ca copil refugiat de a fi egal cu cei ce sunt cetățeni ai țării gazdă.

Dreptul la demnitate.

Dreptul la autonomie.

Dreptul la participarea activă la deciziile care mă privesc.

Dreptul la educație.

Dreptul la învățământ primar obligatoriu și gratuit.

Dreptul de a folosi limba mea maternă, de a fi crescut în valorile culturale ale minorității căreia îi aparțin.

Dreptul la agrement și recreere.

Dreptul de a nu fi exploatat economic/prin muncă.

Dreptul de a fi protejat împotriva traficului de persoane (răpire, vânzare).

Dreptul de a nu fi exploatat/abuzat sexual.

Dreptul de a fi protejat împotriva consumului de substanțe nocive (narcotice etc.).

Dreptul de a nu fi supus torturii, pedepselor sau tratamentelor crude.

Dreptul de a nu fi condamnat la pedeapsa capitală sau fără posibilitatea de eliberare.

Dreptul de a nu fi arestat, deținut sau închis în mod ilegal sau arbitrar.

În caz de detenție, dreptul de a fi tratat cu umanitate și de a avea acces la asistență juridică imediată.

În caz de conflict armat, dreptul de a nu participa direct la ostilități.

Dreptul de a primi asistență fizică și psihologică dacă am fost victimă a neglijenței, a relelor tratamente, a pedepselor crude sau a torturii.

Dreptul la prezumția de nevinovăție

Pentru mai multe informații: Convenția privind drepturile copilului, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

Activitatea 2: Mâna de ajutor

Încurajați tinerii să conștientizeze că pot și trebuie să facă ceva atunci când le este încălcat un drept

Sugestii: Mâna de ajutor

Scrieți următoarele afirmații pe post-it-uri (sau pe etichete):

1. Copiii au dreptul de a se asocia cu alții.
2. Fiecare copil are dreptul la hârtie igienică fină.
3. Copiii care intră în conflict cu legea vor beneficia de asistență juridică specială.
4. Copiii au dreptul de a-și practica propria religie.
5. Fiecare copil are dreptul la o hrană adecvată și sănătoasă.
6. Niciun copil nu ar trebui să-și curețe propria cameră.
7. Niciun copil nu ar trebui să fie victimă a abuzului sexual.
8. Copiii au dreptul să mănânce alimente cu valoare nutritivă scăzută.
9. Copiii cu dizabilități au dreptul la îngrijire specială.
10. Niciun copil nu trebuie să muncească.
11. Fiecare copil are dreptul la îngrijiri medicale.
12. Copiii au dreptul la informare.
13. Copiii care nu au frați sau surori au dreptul la protecție specială.
14. Copiii au dreptul de a-și exprima propriile opinii.
15. Orfanii au dreptul la protecție specială.
16. Fiecare copil are dreptul să aibă un vecin amuzant.
17. Copiii drăguți au dreptul la un tratament special.
18. Niciun copil nu trebuie supus abuzului.
19. Copiii au dreptul să își pună porecle unii altora.
20. Fiecare copil are dreptul să ia micul dejun în pat.
21. Fiecare copil are dreptul să se joace.
22. Niciun copil nu trebuie supus ororilor războiului.
23. Fiecare copil are dreptul la educație.
24. Niciun copil nu trebuie să spele vase.

Copiii se ridică pe rând, iau câte un post-it din bol, îl citesc cu voce tare și îl lipesc pe posterul corespunzător („adevărat” sau „fals”). Cereți copiilor să-și justifice alegerea.

Dacă nu aveți timp să pregătiți biletele, jocul se poate juca și prin desemnarea a două colțuri ale camerei: într-un loc pe podea sau pe perete o foaie A4 pe care scrie ADEVĂRAT, în celălalt colț așezați o foaie A4 pe jos sau pe perete pe care scrie FALS.

Citiți, pe rând, afirmațiile cu voce tare și spuneți copiilor să meargă în colțul pe care îl consideră corespunzător. Dacă unii consideră afirmația adevărată și alții falsă, discutați cu ei, rugați-i să-și justifice alegerea. Întrucât se referă la un document oficial, practic nu există afirmații care să fie adevărate din punctul de vedere al unora și false din punctul de vedere al altora. Continuați discuția și raționamentul până când toți copiii sunt așezați în același colț. Abia atunci puteți trece la următoarea afirmație.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au peste 14 ani, formatorii ar putea folosi un alt exercițiu precum „Avem un mesaj pentru tine”.

Sugestii: Avem un mesaj pentru tine

1. Participanții sunt împărțiți în grupuri, câte 3-4 participanți pe grup.
2. Formatorul dă o foaie de hârtie fiecărui grup: pe de o parte sunt enumerate drepturile fundamentale ale omului; pe de altă parte, se face un tabel cu mai multe categorii pentru a ajuta copiii să elaboreze un proiect: titlu; siglă; loc; obiective; țintă; implementare; impact.
3. Se dă timp grupului să elaboreze proiectul.
4. Grupul prezintă proiectul întregii clase.

Sfaturi pentru formatori:

Formatorul pregătește grupul pentru tema drepturilor fundamentale ale omului, explicând principalele repere ale dezvoltării lor.

Participanți:

Participanții pot propune subiecte apropiate de realitățile lor.

Evaluare: La sfârșitul activității, se folosesc următoarele întrebări pentru evaluarea activității:

- Ți-a plăcut să lucrezi în grup?
- Care au fost dificultățile?
- Ai învățat lucruri noi?
- Ce ți-a plăcut cel mai mult?
- Ce ți-a plăcut cel mai puțin?
- Care va fi impactul pe care ați dori să-l vedeți?

Resurse adiționale:

1. Națiunile Unite. 1989. Convenția cu privire la drepturile copilului. Seria de tratate 1577 (noiembrie)
2. Convenția cu privire la drepturile copilului, versiunea prietenoasă copiilor, <https://www.unicef.org/romania/documents/convention-rights-child>
3. Realising children's rights. A training manual for care professionals working with children in alternative care <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/94064fdf-41dd-4ca5-94fc-fac167857c2c/Realising-Childrens-Rights-Training-Manual-ENG-web.pdf>

SESIUNEA 4: O ȘCOALĂ PRIETENOASĂ ȘI SIGURĂ PENTRU COPII

Activitatea 1: O școală prietenoasă

Identificați condițiile și principiile unei școli prietenoase

Sugestii: O școală prietenoasă

1. Rugați participanții să se gândească câteva minute (2-3 min.) la elementele care fac o școală să fie prietenoasă pentru copii.
2. Oferiți fiecărui participant o foaie A4 și asigurați-vă că toți participanții au acces la pixuri și la creioane.
3. Fiecare participant va desena o școală prietenoasă folosind cât mai multe elemente sugestive. Timp de lucru: 10 min.
4. Propuneți participanților să formeze grupuri de câte 2 persoane fiecare. Dați fiecărui grup o coală A4, foarfece și lipici.
5. În cadrul grupului, fiecare participant își va prezenta produsul. Ulterior, vor decupa din foile lor acele elemente pe care le consideră relevante pentru școala lor prietenoasă. Apoi aceste elemente vor fi lipite, dar ținând cont de faptul că toate elementele trebuie să se încadreze în limitele noii foi A4 permise.
6. În etapa următoare, uniți grupurile două câte două și repetați sarcina. Dați fiecărui grup nou-format o coală A4.
7. În funcție de numărul de participanți, puteți continua unind grupurile sau, dacă numărul de participanți este mic, puteți ruga participanții să lucreze într-un singur grup. Oferiți o foaie A4 și cereți-le să păstreze elementele pe care le consideră relevante de la colajele individuale la dimensiunea A4.
8. Când timpul expiră, participanții își prezintă produsul și povestesc despre procesul de creație.

Sfaturi pentru formatori:

Adaptați timpul la nevoile grupului. Dacă grupul mai are nevoie de timp pentru a desfășura activități de lucru în echipă, este indicat să se mărească timpul pentru lucrul în grup.

Debriefing-ul activității:

- Cum a fost să desenezi o școală prietenoasă?
- Care sunt elementele unei școli prietenoase?
- Cum a fost să lucrezi în echipă?
- Când a decurs procesul mai rapid și când mai lent?
- Ce ai observat în timpul exercițiului?
- Ce obstacole ai întâmpinat?
- Există elemente de la fiecare participant în produsul grupului mare? Care crezi că este cauza?
- Care este funcția/rolul unei școli prietenoase cu elevii?
- Ce lucruri pozitive se întâmplă deja în școala ta?
- Ce lucruri ar putea fi îmbunătățite în școală?

La finalul activității, prezentați informațiile despre o școală prietenoasă.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea folosi exercițiul până la pasul 5 și ar putea adapta întrebările pentru debriefing.

Fișă de resurse: Ce este o școală prietenoasă?

„Școlile prietenoase cu copiii sunt un mijloc de a transpune conceptul Drepturilor Copilului în practica la clasă și în managementul școlii. Conceptul de **școală prietenoasă** este alcătuit din următoarele cinci dimensiuni:

- **Incluzivă în mod proactiv**, căutând și permițând participarea tuturor copiilor și în special a celor care sunt diferiți din punct de vedere etnic, cultural, lingvistic, socio-economic și din punct de vedere al abilităților;
- **Eficientă din punct de vedere academic** și relevantă pentru nevoile cognitive și de abilități de viață ale copiilor;
- **Sănătoasă și sigură pentru bunăstarea emoțională, psihologică și fizică a copiilor** și protectoare față de acestea;
- **Sensibilă cu privire la gen**, la crearea de medii și de abilități care încurajează egalitatea;
- **Angajată în mod activ** în participarea elevilor, familiei și comunității și permiterea elevilor să contribuie la toate aspectele legate de politica școlii, management și sprijin acordat copiilor.

În principiu, toate programele recunosc aceste cinci dimensiuni ca fiind condiții necesare și care se consolidează reciproc pentru succesul unei școli prietenoase pentru copii (CFS). O școală este prietenoasă cu copiii atunci când toate aceste elemente sunt prezente și capacitatea de a fi prietenoasă cu copiii în fiecare dimensiune este îmbunătățită prin acțiunea asupra celorlalte elemente.

Scopul unui model de școală prietenoasă pentru copii (CFS) este de a transfera școlile și sistemele de învățământ în mod progresiv către standarde de calitate, abordând toate elementele care influențează bunăstarea și drepturile copilului ca elev și principal beneficiar al predării, îmbunătățind în același timp alte funcții școlare în acest proces.

Standardele de calitate ar trebui să permită accesul tuturor copiilor la școală, să îi ajute pe aceștia să treacă clasa și să încheie ciclul de învățământ la timp (fără a repeta clasa); ele ar trebui să ofere, de asemenea, o experiență educațională îmbogățită prin care elevilor să le meargă bine, să se dezvolte și să își atingă întregul potențial. În acest scop, o școală prietenoasă pentru copii (CFS) este preocupată de valorificarea deplină a implicării și sprijinului tuturor părților în măsură să faciliteze dreptul copiilor la o educație de calitate. Aceste părți, sau „purtători de obligații”, includ părinți, comunități, profesori, directori de școală, planificatori educaționali și grupuri ale societății civile, precum și guvernele locale și naționale și partenerii lor externi. Implicarea acestora permite școlilor și sistemelor de învățământ să ofere condițiile și resursele necesare pentru atingerea standardelor de calitate pe care modelele școlilor prietenoase pentru copii (CFS) le preconizează.

În ceea ce privește domeniul de aplicare, modelele școlilor prietenoase pentru copii (CFS) îmbrățișează un concept de calitate care depășește cu mult excelența pedagogică și rezultatele performante. Accentul se pune pe nevoile copilului în ansamblu, nu doar pe partea academică, pentru care dascălii se simt responsabili în mod tradițional. Sfera de aplicare a unui model de școală prietenoasă pentru copii (CFS) include acoperirea multidimensională a calității și o preocupare holistică pentru nevoile copilului.

Pentru mai multe informații: UNICEF. (2006). Evaluarea școlilor prietenoase cu copiii: un ghid pentru managerii de programe din Asia de Est și Pacific, Bangkok: Biroul regional UNICEF Asia de Est/Pacific. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146823>

Activitatea 2: Luăm temperatura climatului școlar

Identificați cât de prietenoasă este școala cu copiii (nivelul)

Sugestii: Chestionar privind măsurarea climatului școlar

Citiți fiecare propoziție și decideți cât de bine vă descrie școala (nu uitați să luați în considerare toți membrii școlii: elevi, profesori, administrație, alții).

1 – nu/niciodată; 2 – rar; 3 – des; 4 – da/întotdeauna

La final, calculați totalul pentru a determina scorul final al școlii.

1. Școala mea este un loc în care toți elevii se simt în siguranță.
2. Nimeni din școala mea (elevi, profesori, administrație, personal) nu este discriminat, indiferent de stilul de viață, mod de a se îmbrăca, asociere cu anumite persoane și activități extrașcolare etc.
3. Școala mea asigură acces egal la tot ce se întâmplă în școală pentru toți elevii.
4. Toți cei din școala mea se vor opune acțiunilor, informațiilor sau observațiilor discriminatorii sau înjositoare în școală.
5. Când apar conflicte, noi, elevii, încercăm să le rezolvăm într-o manieră non-violentă și cooperantă.
6. În materie de disciplină, toți beneficiază de un tratament echitabil, nediscriminatoriu și imparțial în stabilirea vinovăției și în repartizarea sancțiunilor/consecințelor.
7. În școala mea, toți profesorii reacționează la fel de eficient în cazurile de violență între elevi.
8. Spațiul meu personal și bunurile sunt respectate.
9. Toți elevii, profesorii, personalul din medii și culturi diverse sunt acceptați în școala mea.
10. Toată lumea din școala mea are oportunitatea de a participa la luarea deciziilor în toate problemele legate de viața școlară.
11. În școala mea există obiceiuri și tradiții împărtășite de toți, care ne fac să ne simțim bine în incinta școlii.

„Temperatura” în grade pentru școala mea

Sfaturi pentru formatori:

1. Cereți participanților să evalueze situația din școala lor în ceea ce privește o școală prietenoasă, adică „să ia temperatura climatului școlar” completând chestionarul de mai sus (11 propoziții *4 puncte fiecare = 44 de grade - Temperatura maximă posibilă)
2. Pentru a le ușura munca, se pot împărți în grupuri de 3-4 persoane.
3. Pregătiți-vă pentru discuții cu participanții desenând o scară de la 1 la 4 pe tablă sau pe o bucată mare de hârtie.

Debriefing-ul activității:

Discutați datele din chestionare. Vă puteți ghida după întrebările de mai jos pentru a trece de la analiză la acțiune:

- În ce domenii școala noastră pare să aibă indicatori mai buni?
- În ce domenii par a fi situații mai problematice? Care dintre aceste domenii vă preocupă în mod deosebit?
- Tu sau unul dintre colegii tăi ai contribuit într-un fel la construirea sau continuarea climatului existent? – De exemplu, acționarea sau neacționarea în anumite moduri – ignorând abuzul sau neraportarea anumitor incidente.

- Ce trebuie făcut pentru a îmbunătăți climatul în școala noastră? Ce acțiuni puteți întreprinde voi și grupul vostru pentru a crea un mediu mai sigur și mai prietenos, în care valorile umane sunt promovate și se practică un comportament în spiritul respectării drepturilor omului?

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Totuși, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea adapta propozițiile.

Resurse adiționale:

1. UNICEF (2009), *Child friendly school for life*, <https://www.youtube.com/watch?v=6ksFagtQEK4>
2. *Guiding Principles for Creating Safe, Inclusive, Supportive, and Fair School* U.S. Department of Education - Principii directe pentru crearea unei școli sigure, incluzive, suportive și echitabile, Departamentul de Educație al SUA, disponibil la adresa <https://www2.ed.gov/policy/gen/guid/school-discipline/guiding-principles.pdf>
3. *Salvați copiii (2008), Evolving Child-friendly Schools through child-led processes*, Crearea de școli prietenoase cu copiii prin procese conduse de copii, <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/3137.pdf/>

6.2. MODULUL 2: NORME SOCIALE ȘI DE GEN

Rezumatul modului: Acest modul se concentrează pe explicarea principalelor concepte legate de normele sociale și de gen și a relațiilor acestora cu violența la școală. În acest sens, este esențial să oferim tânărului lider oportunitatea de a înțelege că acesta este un proces care pleacă de la cunoașterea normelor sociale și de gen, iar ulterior explorarea condițiilor și a mediului școlar, identificarea violenței, a formelor și motivelor acesteia. Este important ca tinerii să conștientizeze faptul că convingerile, atitudinile și valorile lor le influențează adesea comportamentul, uneori în moduri complexe. Comportamentul este, de asemenea, influențat de modul în care se comportă colegii și de modul în care cred aceștia că ceilalți ar trebui să se comporte, din cauza naturii sociale. Înțelegerea normelor sociale și de gen este o precondiție de bază în procesul de schimbare.

Modulul este adaptat din Manualul proiectului REVIS privind schimbarea normelor privind violența în școli.³⁴

Obiectiv: Să ofere cunoștințe și abilități liderilor de tineret pentru: Explorarea contextului și înțelegerea normelor sociale și de gen

Rezultate așteptate: La sfârșitul acestui modul, participanții vor avea cunoștințe și abilități pentru:

- Înțelegerea normelor sociale și de gen
- Realizarea diferențelor între normele dăunătoare și cele pozitive
- Conștientizarea cu privire la necesitatea schimbării normelor de gen dăunătoare.

Ce este inclus în Modulul 2: Norme sociale și de gen	Durata
Sesiunea 1: Studierea normelor sociale și de gen în școală	90 min
Activitatea 1: Stabilirea regulilor de lucru împreună	45 min
Activitatea 2: Ce sunt normele sociale și de gen	45 min
Sesiunea 2: Norme, violență, școală	90min
Activitatea 1: Cine ne influențează și cum	30 min

³⁴ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/shifting-norms-around-violence-schools-guide-trainers-and-facilitators-working-children-and-young-people>

Activitatea 2: Identificarea și contestarea normelor sociale și de gen dăunătoare	30 min
Activitatea 3: Ghemul de lână: pânza societății	30 min
Sesiunea 3: Schimbarea normelor sociale și de gen în școală	90 min
Activitatea 1: Cum putem crea o schimbare a normelor sociale	15 min
Activitatea 2: Norme suportive: colaje vizuale	60 min
Activitatea 3: Ajutați-i pe cei din jur să știe ce au de făcut	15 min

Materiale: Videoproiector, diapozitive Power Point, note post-it (sau insigne), flipchart, markere, coli A4, creioane colorate, lipici și foarfece, 2 bile de fire colorate (2 culori diferite), materiale de colaj: de exemplu, reviste, ziare, hartie colorata, frunze mici, flori sau alte materiale naturale, markere, suficiente pentru fiecare copil

SESIUNEA 1: STUDIAREA NORMELOR SOCIALE SI DE GEN IN SCOLI

Activitatea 1: Stabilirea regulilor de lucru împreună

Înțelegerea normelor sociale și de gen

Sugestii: Acord normativ

1. *Invitați participanții să se reunească într-un cerc, la o distanță fizică adecvată.*
2. *Explicați-le tinerilor că scopul grupului dumneavoastră este de a explora normele sociale care sunt legate de violența împotriva tinerilor în școală și de a lucra împreună pentru a crea o strategie sau un proiect pentru a face școala mai sigură.*
3. *Explicați cât de des vă veți întâlni, stabiliți o oră regulată și convenabilă pentru întâlnirile dvs.*
4. *Împărtășiți-le tinerilor că unele dintre discuțiile pe care le veți avea ar putea fi dificile și că dumneavoastră și ceilalți sunteți disponibili să îi susțineți, în cazul în care ar vorbi mai mult despre sentimentele lor. Distribuiți numere de telefon și alte detalii de contact ale persoanelor cu capacitate de asistență.*
5. *Facilitați o discuție de grup. Cereți tinerilor să împărtășească câteva norme sociale și de gen comune pe care le văd în școala lor. De exemplu, fetele folosesc baia fetelor, iar băieții folosesc baia băieților sau elevii ridică mâinile dacă doresc să pună o întrebare sau să împărtășească un gând în clasă. Explicați că aceasta este așteptarea sau norma și întrebați tinerii ce cred ei că face ca aceasta să fie o normă socială? Ce cred ei că s-ar întâmpla dacă ar fi împotriva acestei norme? De ce cred ei că normele sunt importante? Și când normele pot fi provocatoare?*
6. *Invitați participanții să împărtășească norme sociale și de gen importante pentru ca grupul lor să se simtă în siguranță, sprijinit și capabil să se implice și să-și împărtășească ideile împreună. Vă rugăm să rețineți: această activitate îi va ajuta pe participanți să înceapă să numească norme sociale și, de asemenea, îi va ajuta pe facilitatori să analizeze cu participanții ce sunt normele sociale și ce nu sunt.*
7. *Dacă tinerii se contrazic, dați câteva exemple (de exemplu, toți avem idei valoroase de împărtășit, ascultăm activ, puneți telefoanele mobile pe modul silențios în timpul întâlnirilor, respectați timpul și ideile fiecăruia, nu împărtășiți informații în afara grupului și distrați-vă!).*
8. *Cereți unui reprezentant să noteze ideile de reguli ale grupului pe o hârtie de flipchart cu markere colorate.*
9. *Dacă toți participanții sunt de acord, invitați participanții să semneze pe rând acordul (fiecare folosind propriul marker).*
10. *Puteți afișa Acordul pe un perete, în sala în care se întâlnește grupul sau îl puteți aduce la fiecare întâlnire pentru a fi afișat.*

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Totuși, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea folosi exercițiul Stabilirea normelor de grup.

Sugestii: Stabilirea normelor de grup

1. Împărțiți participanții în grupuri mici de patru până la șase. Cereți fiecărui grup să facă următoarele:

- *Reflecțați asupra modului în care avem tradiții care ne spun cum să ne comportăm și cum să interacționăm în ocazii speciale, cum ar fi nunți, înmormântări, festivaluri religioase și culturale. Alegeți una dintre aceste ocazii și faceți o listă de comportamente acceptabile/inacceptabile în acel moment.*
- *Imaginați-vă că cineva care nu vă vorbește limba și nu știe nimic despre cultura și educația voastră vă vizitează școala. Nu vreți ca acea persoană să se simtă jenată fiindcă are un comportament nepotrivit.*
- *Gândiți-vă cum îi veți arăta persoanei ce este un comportament acceptabil și ce este un comportament inacceptabil.*

2. Cereți membrilor grupului să joace un joc de rol pentru situația pe care au ales-o, fără să vorbească. Cereți câte unui membru al fiecărui grup să viziteze un grup vecin.

3. După câteva minute, reuniți întregul grup într-un cerc și adresați-le următoarele întrebări:

- *Cât de ușor este să identifici și să explici aceste „reguli”?*
- *De ce există aceste „reguli” pentru ocazii speciale?*
- *Ce beneficii provin de la aceste „reguli”?*
- *Ce se întâmplă dacă cineva încalcă aceste „reguli”?*
- *Ce s-ar putea întâmpla dacă nu am avea „reguli” de urmat în aceste momente speciale?*

Adaptare după: UNICEF (2021), Comunități – Îngrijire, <https://www.unicef.org/media/104221/file/Communities-Care-Part-1-Social-Norms-Training-Toolkit-2021.pdf>

Prezentare și reflecție

Fișa de resurse: Norme sociale

Ce sunt normele sociale?

Normele sociale sunt reguli de acțiune împărtășite de oamenii dintr-un grup, ele definesc ce este un comportament normal sau acceptabil pentru membrii grupului.

Trăim în structuri sociale modelate de noi. Normele sociale și de gen care influențează comportamentul în cadrul acestor structuri sociale dictează comportamentul individual în mare măsură. Aceste comportamente și norme sunt maleabile.

Normele sociale cuprind așteptările pe care ceilalți le au de la noi sau așteptările pe care noi credem că le au de la noi. Normele sociale se referă la regulile nerostite din grupurile sau din comunitatea noastră, pe care oamenii le consideră acceptabile sau inacceptabile. Normele sociale se referă la ceea ce este „normal”. De exemplu, atunci când o persoană strănută, norma socială cere să răspunzi într-un anumit mod (spui, celui care a strănutat, „Sănătate!”). În școala dumneavoastră, copiii pot decide să nu raporteze atunci când văd doi copii care se bat, de exemplu, pentru că spun „toată lumea o face”. Modul în care răspundeți este influențat de norma socială din grupul sau din comunitatea dvs.

Cum sunt legate normele sociale de atitudinea mea?

Oamenii iau decizii și se comportă într-un anumit fel datorită unui amestec de atitudini și puncte de vedere personale, convingeri despre fapte, norme și așteptări sociale. Atitudinile sunt personale, se bazează pe modul în care crezi că ar trebui să acționezi. Atitudinile afectează adesea comportamentul. **O normă socială este ceea ce crezi că alții cred că ar trebui să faci.** De exemplu, poate fi atitudinea ta personală că nu-ți place să fumezi, dar norma socială ar putea fi că prietenii tăi se așteaptă să fumezi.

Ce sunt normele de gen?

Credințele, atitudinile și valorile noastre ne spun adesea cum ar trebui să ne comportăm. Felul în care ne comportăm este influențat de credințele, valorile și atitudinile noastre, dar este influențat și de modul în care se comportă semenii noștri și de modul în care credem că ei cred că ar trebui să ne comportăm. Suntem ființe sociale și atracția noastră de a urma normele sociale este adesea mai puternică decât convingerile și atitudinile noastre. Acestea sunt și comportamente învățate. Acest lucru este valabil și pentru normele, credințele și atitudinile de gen.

Violența împotriva tinerilor este legată de normele sociale, de gen și culturale. „Comportamentele de gen se pot schimba înaintea ca atitudinile să se schimbe în mod conștient și viceversa”. Un exemplu obișnuit în care vedem normele de gen în acțiune este atunci când sunt încurajate manifestările agresive ale bărbaților față de femei și abordările nepotrivite. Normele de gen se dezvoltă în timp în moduri subtile, persistente și aproape imperceptibile.

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Exemple de stereotipuri de gen:

- Fetele sunt mai bune la citit, iar băieții sunt mai buni la matematică
- Fetele ar trebui să se comporte obedient; este de așteptat ca băieții să se comporte mai agresiv
- Fetele nu sunt la fel de interesate ca băieții de științele exacte
- Băieții ar trebui să facă sport și nu activități creative
- Este de așteptat ca băieții și bărbații să folosească violența și agresivitatea pentru a-și dovedi bărbăția
- Un băiat care nu folosește violența sau agresivitatea este o țintă ușoară pentru agresiune
- Fetele ar trebui să fie subțiri și frumoase pentru a fi atrăgătoare pentru bărbați.

Pentru mai multe informații: Gender equality law center, <https://www.genderequalitylaw.org/examples-of-gender-stereotypes>

Resurse adiționale:

1. UNICEF (2021), *Communities – Care*, <https://www.unicef.org/media/104221/file/Communities-Care-Part-1-Social-Norms-Training-Toolkit-2021.pdf>
2. *Shifting social norms to tackle violence against women and girls - Schimbarea normelor sociale pentru a combate violența împotriva femeilor și fetelor (VAWG)*, <https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG%20HELPDESK%20DFID%20GUIDANCE%20NOTE%20SOCIAL%20NORMS%20JAN%202016.pdf>

SESIUNE 2: NORME, VIolenȚĂ, ȘCOALĂ

Activitatea 1: Cine ne influențează și cum

Pentru a explora cine ne influențează și cum

Sugestii: Cartografierea rețelei

1. Explicați grupului că astăzi veți vorbi despre cine ne influențează. Acești oameni formează „grupul tău de referință”. Aceștia sunt oamenii din școala sau din comunitatea ta care ar putea influența modul în care gândești sau te comporți.
2. Grupurile de referință sunt importante atunci când ne gândim la normele sociale, deoarece, dacă vrem să schimbăm o normă, trebuie să ne gândim la cine sunt principalii influenceri, cât de puternică este influența lor și apoi să ne gândim cum putem aborda acest lucru.
3. Să luăm un exemplu: Lavinia are 12 ani, locuiește cu mama ei și cu cele 2 surori mai mici. Lavinia este de etnie romă. Laviniei nu-i place să meargă la școală, pentru că colegii ei o fac mereu să se simtă prost. Uneori îi pun porecle, alteori este îmbrâncită pe hol. Pentru a înrăutăți și mai mult lucrurile, profesorii ei nu o pun să răspundă atunci când are mâna ridicată. Lavinia nu spune nimic colegilor sau profesorilor despre cum se simte sau ce se întâmplă cu ea. Are o prietenă, o altă fată care este tot de etnie romă și are experiențe similare și împreună vorbesc despre cum le face această situație să se simtă.
4. Întrebați tinerii: Care credeți că este norma socială care determină comportamentul celor din grup? Câteva exemple ar putea include: Este în regulă să tratezi prost pe cineva dacă este o rasă/cultură diferită; Este în regulă ca elevii și profesorii să nu trateze pe toată lumea în mod egal; Bullying-ul este acceptabil pentru anumiți elevi, pe baza rasei/culturii.
5. Scrieți norma socială pe o hârtie de flipchart pentru ca toată lumea să o vadă.
6. Cereți tinerilor să formeze grupuri mici. Distribuți câte o hârtie mare de flipchart fiecărui grup, precum și niște markere colorate.
7. Cereți fiecărui grup să deseneze un cerc în mijlocul paginii, să o deseneze pe Lavinia în interiorul acestuia și să scrie pe pagină norma socială în baza căreia acționează ceilalți.
8. Explicați tinerilor că vom explora care sunt grupurile de referință ale unui copil, oamenii din jurul lui, atât ci apropiați (casa, școala, comunitatea) cât și cei care nu au legături directe cu el co-naționali, oameni din lumea largă.
9. Explicați că un grup de referință sunt oamenii la ale căror judecăți țineți mai mult și le urmați, oamenii care au cea mai mare influență asupra voastră.
10. Întrebați tinerii: Care sunt grupurile de oameni din jurul Laviniei? Ce grupuri întăresc mesajul că este în regulă să tratezi prost pe cineva din cauza rasei/culturii? Ce grupuri transmit un mesaj diferit?
11. Desenați aceste grupuri în cercuri concentrice în jurul Laviniei și a normei sociale, arătând cum sunt acestea conectate cu Lavinia.
12. De exemplu, profesori, lideri ai comunității, influenceri de pe rețelele sociale sau din emisiunile de televiziune. Cu cât mai specifice, cu atât mai bine.
13. Solicitați tinerilor să gândească mai în profunzime: Cine cred ei că influențează comportamentul elevilor? Cine cred că influențează comportamentul profesorului? Cine cred că influențează comportamentul Laviniei?
14. Rugați-i să aleagă 2 grupuri de referință care au influența cea mai mare asupra Laviniei și să le indice printr-o steluță.
15. Acum cereți grupului să se gândească din nou la Lavinia și la sprijinul pe care îl primește de la prietena ei și, probabil, de la comunitatea ei. Există și alte norme sociale care probabil există în comunitatea ei, care sunt diferite de comunitatea mai largă.

16. Cereți tinerilor să discute despre care cred ei că ar putea fi aceste norme.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Totuși, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea adopta exercițiul spunând o poveste despre un copil din școala lor care are probleme cu comunicarea, fără prieteni, cu rezultate școlare scăzute etc. Apoi formatorul ar putea rezuma întrebările, adică rămâneți la subiectele principale, cum ar fi normele sociale care influențează atitudinile și care sunt grupurile de oameni din jurul unui copil, astfel încât acesta poate include oameni de acasă, școală, comunitate. La sfârșit, cereți grupului să se gândească din nou la el/ea și la sprijinul pe care îl primește de la prietenii săi și, probabil, de la comunitatea sa.

Activitatea 2: Identificarea și stoparea normelor sociale și de gen dăunătoare

Explorarea normelor sociale și de gen pozitive și a celor dăunătoare

Sugestii: Acord sau dezacord

Am vorbit mult despre normele sociale și de gen și, în special, despre modul în care normele influențează atitudinile și comportamentele din școala noastră. Acum am dori să vorbim mai mult despre modul în care normele sunt legate de violența împotriva tinerilor în școli.

Scop: Să ne explorăm propriile atitudini și percepții asupra violenței în școlile și în comunitățile noastre pentru a reflecta critic asupra modului în care acestea sunt afectate de normele sociale și de gen.

1. Lipiți cu bandă adezivă semnele **SUNT DE ACORD** și **NU SUNT DE ACORD** de pe părțile opuse ale unui perete la 6 metri unul de celălalt.
2. Invitați fiecare participant să ia trei până la cinci bucăți de bandă adezivă de hârtie lungi de 5 centimetri pe care le-ați pregătit în prealabil.
3. Spuneți trei până la cinci afirmații legate de normele sociale și de gen și violența împotriva copiilor în școli (vezi mai jos).
4. Invitați fiecare copil să-și lipească bucata de bandă între **ACORD** și **DEZACORD** (dacă mai aproape de a fi de acord, lipiți banda mai aproape de semnul **ACORD**, dacă este neutru, plasați în mijloc, dacă nu sunteți de acord mai aproape de semnul **DEZACORD**).
5. Conduceți o discuție după fiecare întrebare invitând tinerii, care se simt confortabil să facă acest lucru, să împărtășească de ce și-au plasat banda acolo unde au făcut-o. **Explorați împreună cu tinerii ce cred ei că este „norma socială” și rugați-i să reflecteze asupra modului în care se simt cu adevărat. Încurajați-i să fie sinceri, pentru a înlătura concepțiile greșite despre normele sociale, deoarece aceasta este o parte importantă a schimbării normelor sociale.** Amintiți-vă, discuția este adesea cea mai importantă parte! Puteți modifica această activitate plasând semnele pe podea folosind pietre sau alte obiecte (nasturi, căpăcele de sticle) în loc de bandă adezivă.

Exemple de afirmații (vă rugăm să le adaptați la contextul dvs.):

1. Un băiat trebuie să întrebe o fată înainte de a posta o poză cu ea pe rețelele de socializare.
2. În această școală, elevii cred că este în regulă să agreseze alți elevi.
3. Fetele nu ar trebui să poarte fuste scurte deoarece atrag atenția negativ băieților.
4. Tinerii nu ar trebui să raporteze niciodată violența în școli, nu e cool.
5. Este de înțeles dacă profesorii țipă la tinerii din grupuri minoritare pentru că sunt diferiți și uneori trebuie să țipi la ei ca să înțeleagă.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au peste 14 ani, facilitatorii ar putea folosi exercițiul cu harta corpului.

Sugestii: Harta corpului

Se vor explora normele sociale și de gen pozitive și dăunătoare legate de violența împotriva tinerilor în școli.

- 1. Invitați tinerii să se împartă în grupuri de câte 2.*
- 2. Explicați că vreți să aflați ceea ce cred ei că sunt norme pozitive și dăunătoare în ceea ce privește violența în școli.*
- 3. Distribuți o copie tipărită (sau citiți) următoarele două situații grupului. Invitați jumătate din grupuri să se ocupe de situația 1 și cealaltă jumătate de situația 2.*

Situația 1: *Valentina are 11 ani. Are un grup bun de prieteni și își iubește foarte mult familia. Acasă, ea are grijă de frații ei mai mici pentru a-și ajuta mama, deoarece tatăl ei este bolnav și nu poate lucra, așa că mama ei este foarte ocupată. Este o elevă bună, dar munca suplimentară pe care o face acasă înseamnă că uneori Valentina este obosită la școală și adoarme pe bancă. Când se întâmplă acest lucru, profesorul ei țipă adesea la ea să o trezească și uneori chiar o lovește.*

Situația 2: *Martin are 16 ani. Este timid și are dificultăți în a vorbi cu semenii săi, în special cu fetele. La școală într-o zi, o fată mai mare îi cere numărul și seara fac schimb de mai multe mesaje. Își trimite mesaje timp de câteva zile și lui Martin începe să-i placă foarte mult. Apoi, în weekend, îi roagă să-i trimită o poză cu el gol. Martin încearcă să o ignore, dar ea îi spune că toți copiii mai mari o fac. Martin este în cele din urmă de acord și îi trimite o poză nud. Când se trezește a doua zi dimineață, vede poza pe rețelele de socializare.*

4. Lucrând în perechi de același sex, invitați grupul să deseneze un contur al corpului Valentinei sau al lui Martin.

5. Cereți fiecărei persoane să deseneze pe harta corpului lucruri care simbolizează unele dintre normele pozitive care ar putea să o protejeze sau să îi susțină pe Valentina sau Martin. Explicați că tinerii ar trebui să se simtă liberi să-și folosească imaginația pentru a explora cum ar putea fi viața Valentinei/Martin, pe baza vieții tinerilor pe care îi cunosc în școala/comunitatea lor. Dacă participanții preferă să scrie, oferiți-le opțiunea de a scrie.

6. Acum cereți fiecărui grup să deseneze pe harta corpului lucruri care simbolizează norme dăunătoare care ar putea răni inima, mintea, corpul sau sufletul Valentinei/lui Martin.

7. Invitați fiecare grup să scrie un mesaj pozitiv în partea de jos a hărții corpului, comunicând ceva ce ar dori să-i spună lui Martin sau Valentinei.

8. După ce fiecare grup și-a terminat desenul, invitați-i să împărtășească (dacă se simt confortabil) grupului. Invitați participanții să împărtășească, de asemenea, mesajul lor pozitiv grupului, dacă doresc.

9. Facilitați o discuție cu grupul, folosind următoarele întrebări ca ghid:

- Care sunt normele sociale care îi ajută pe tineri să se simtă în siguranță sau protejați de violență în școala dumneavoastră, dacă ar experimenta o situație precum Martin sau Valentina? (De exemplu, întrebați-vă prietenii dacă sunt bine, dacă par speriați, sau triști.)

- Care sunt principalele norme sociale dăunătoare în jurul violenței împotriva tinerilor din școala dumneavoastră, dacă aceștia ar experimenta o situație similară cu Martin sau Valentina? (De exemplu, adulții care lovesc tinerii când nu ascultă.)

- De ce credeți că există aceste norme? Ce le creează sau ce le mențin?

- Cum credeți că am putea lucra împreună pentru a începe să întărim unele dintre normele pozitive și să le schimbăm pe unele dintre cele dăunătoare?

Activitatea 3: Ghemul de lână: pânza societății

Identificarea normelor dăunătoare legate de violența la școală

Sugestii: Ghemul de lână

Pentru a selecta o normă dăunătoare legată de violența în școală pe care dorești să o abordezi, precum și o normă socială pozitivă pe care o poți construi și explora contextul în care există aceste norme.

1. Explică-le tinerilor că astăzi veți selecta o normă socială sau de gen legată de violența împotriva copiilor pe care dorești să o abordezi. Amintiți-le despre toate conversațiile pe care le-ați purtat împreună despre normele din școala lor.

2. Cereți unui reprezentant din grup să noteze norma pe care dorești să o schimbe pe o coală de flipchart în fața sălii.

3. Acum cereți tinerilor să stea într-un cerc, distanțați corespunzător.

4. O persoană responsabilă cu luarea notițelor ar trebui să fie poziționată lângă grup pentru a nota pe flipchart tot ce se spune în timpul activității cercului.

5. Stați cu ei într-un cerc ținând un ghem în mână. Explicăți că dvs veți ține capătul firului și veți transmite ghemul oricărui copil sau tânăr care dorește să vorbească. Pe măsură ce fiecare persoană prinde ghemul, trebuie să țină firul ajuns la el și să arunce ghemul mai departe altui vorbitor, construind o pânză pe măsură ce ghemul este aruncat de la un copil la celălalt în cercul format.

6. Cereți tinerilor să spună care sunt **cauzele principale sau motivele pentru care există norma pe care au selectat-o**. Treceți prin cerc de câteva ori, până când toată lumea a avut șansa de a împărtăși de ce crede că există această normă. La puteți solicita să spună lucruri precum:

a. Pe cine ajută/protejează această normă?

b. Cui îi face rău această normă?

c. De ce continuă și astăzi? Ce ne face să o menținem în comunitatea noastră?

d. Ce se întâmplă la școală?

7. Acum cereți tinerilor să facă o pauză, dacă se simt confortabil, pot închide ochii. Cereți-le să se gândească la ce norme, credințe, atitudini sau comportamente există deja care contestă norma dăunătoare pe care au selectat-o. Cereți tinerilor să deschidă ochii și să **înceapă să-și împărtășească ideile fie despre normele sociale pozitive pe care le pot construi, fie despre alte credințe, atitudini sau comportamente, pe care le puteți construi împreună pentru a aborda sau schimba norma dăunătoare pe care ați ales-o ca grup**. Tinerii își pot arunca un ghem de lână de altă culoare atunci când ce împărtășesc cu grupul normele sociale pozitive.

8. Acordați un moment pentru a privi rețeaua încâlcită a normelor, credințelor, atitudinilor și comportamentelor pe care le-ați creat atât pentru protecție/sprijin, cât și pentru a privi rețeaua normelor dăunătoare, reprezentate de cele 2 culori diferite de fire. Explicăți că aceasta este o reprezentare vizuală a tuturor șirurilor de idei din societate și evidențiați cât de complicată poate fi.

9. Cereți tinerilor să reflecteze cu privire la pânza din fața lor.

10. Revenind, întrebați grupul, pe baza pânzei pe care tocmai au construit-o împreună, dacă are cineva gânduri sau idei pentru acțiuni cu privire la care norme sociale dăunătoare ar dori să le abordeze mai întâi?

11. Întrebați-i: Cum putem construi pânza pe baza normelor pozitive pe care le-ați explorat împreună pentru a contracara norma dăunătoare?

12. Asigurați-vă că notați toate ideile, astfel încât să puteți reveni la acestea împreună în următoarea activitate.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea adapta întrebările.

Resurse adiționale:

1. Alexander-Scott, M. Bell, E. J. H. (2016). Schimbarea normelor sociale pentru a combate violența împotriva femeilor și fetelor (Vawg). Notă de orientare DFID. https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG_HELPDESK_DFID_GUIDANCE_NOTE_SOCIAL_NORMS_JAN_2016.pdf
1. Petit, V. & Salk, T. M. (2019). Everyone Wants to Belong: A practical guide to tackling and leveraging social norms in behavior change programming - Toată lumea vrea să aparțină: un ghid practic pentru abordarea și valorificarea normelor sociale în programarea schimbării comportamentului. <https://www.unicef.org/mena/media/4716/file/MENA-C4DReport-May2019.pdf>

SESIUNEA 3: SCHIMBAREA NORMELOR SOCIALE ȘI DE GEN ÎN ȘCOALĂ

Activitatea 1: Cum putem schimba normele sociale

Prezentare și reflecție

Fișă de resurse: Cum putem schimba normele sociale?

Schimbarea normelor sociale poate dura mult timp, așa că este important să fim realiști cu privire la ceea ce putem realiza cu tinerii. Ar fi de folos să alegeți un loc specific, cum ar fi școala, unde tinerii din CAB ar putea avea mai multă influență.

Acum știm mult mai multe despre normele sociale. Care sunt cele mai bune modalități de a schimba normele?

Dacă vrem să prevenim violența împotriva tinerilor în școală, trebuie să consolidăm normele sociale pozitive și să lucrăm împreună pentru a schimba normele sociale care acceptă sau susțin această violență. Aceasta înseamnă că trebuie să schimbăm modul în care gândim și vorbim despre motivul pentru care se întâmplă violența împotriva tinerilor și să ne concentrăm pe prevenirea acesteia.

De exemplu, „Este în regulă să lovesc un copil când mă enervează cu adevărat sau îl pot împinge pe acel băiat, pentru că nu seamănă cu mine, nu se aseamănă cu mine. Familia lui nici nu ar trebui să fie aici.”

„Normele sociale influențează modul în care gândim, vorbim și acționăm” în ceea ce privește violența împotriva tinerilor, iar acest lucru este important de înțeles dacă vrem să încercăm să schimbăm normele sociale.

Știm că normele sociale pot fi dificil de schimbat, deoarece implică schimbarea modului în care gândim (atât ca indivizi, cât și ca grupuri). De asemenea, este important să ne concentrăm asupra punctelor forte și pozitive mai degrabă decât doar asupra comportamentelor negative.

Ită câteva sfaturi pro privind schimbarea normelor sociale (adaptat din P. S. Lilleston, L. Goldmann, R. K. Verma & J. McCleary-Sills (2017), Înțelegerea normelor sociale și a violenței în copilărie: baze teoretice și strategii de intervenție, Psihologie, Sănătate & Medicină, 22:sup1, 122-134, DOI:10.1080/13548506.2016.12719541.

- **Gândește-te la norma socială pe care vrei să o schimbi și încearcă să o schimbi direct**
- **Unele norme pot fi abordate direct.** De exemplu, să presupunem că elevii tind să ignore agresiunea, ei cred că mulți oameni îi agrează pe alții și că alții cred că acest lucru este în regulă. În acest caz, poți verbaliza (spune celorlalți) ce fac sau ce nu fac colegii lor (de exemplu, cei mai mulți tineri din școala noastră nu au agresat niciodată un alt tânăr) sau ce gândesc sau ce nu gândesc (de exemplu,

majoritatea tinerilor cred că bullying-ul este rău și nu este ok). Oferind informații care contracarează ceea ce oamenii cred că este adevărat despre o problemă, putem schimba convingerile comune.

- **Folosirea „influencerilor” sau a celor care au un impact asupra modului în care gândesc oamenii.** Acești oameni pot introduce idei noi unui grup care ar putea fi preluate de grup și, atunci când suficienți tineri preiau ideea, se poate produce schimbarea normelor sociale. Colaborați cu influenceri pentru a împărtăși mesaje despre cât de multă violență există în lume și cât de des tinerii se descurcă și fără a folosi violența.

- **Transmiteți informații.** Creați coduri de conduită și postați-le în jurul școlii; creați picturi murale cu mesaje privind tipul de comportament pe care doriți să îl încurajați; creați spații sigure în școală, unde tinerii îi pot vedea pe alții tratând oamenii cu respect și non-violent; faceți exerciții prin care tinerii să se pună în locul altcuiva, să privească lucrurile dintr-o altă perspectivă.

- O modalitate de a face acest lucru este să vă concentrați pe **schimbarea așteptărilor sociale**, să faceți publicitate schimbării și să creați noi norme de comportament .

- **Apelați la mintea și la inimile oamenilor**, oferindu-le informații bune și apelând la sentimentul lor de bine.

Pentru mai multe informații:

https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Shifting%20Norms%20around%20VAC%20in%20Schools%20Guide-%20REVIS-FINAL%20Participant%20Version_3Aug2021.pdf

Activitatea 2: Norme de susținere: colaje vizuale

Explorați viziuni pentru norme sociale și de gen pozitive și de susținere

Sugestii: Explorați viziunile privind normele sociale și de gen pozitive și de susținere care pun capăt violenței împotriva tinerilor.

1. Invitați participanții să stea împreună într-un cerc, respectând distanțarea fizică.

2. Spuneți-le tinerilor: „Acum vom explora împreună viziunea noastră pentru o școală prietenoasă și sigură pentru copii. Să ne imaginăm un spațiu sigur pentru tineri, în care normele sociale și de gen pozitive pun capăt violenței împotriva tinerilor.”

3. Invitați participanții să închidă ochii (dacă se simt confortabil să facă acest lucru) și invitați-i după cum urmează: „Imaginați-vă o școală care respectă cu adevărat copiii și tinerii, unde nu trebuie să se teamă de violență. Când ajungi, ești atât de entuziasmat de tot ce vezi și auzi. Aruncă o privire în jurul tău. Ce spun oamenii? Ce fac ei? Ce faci tu? Fă-ți timp să te plimbi prin școală. Ce spun și ce fac tinerii din școală? Ce spun și ce fac adulții? Cum te simți?”

4. Invitați participanții să deschidă ochii.

5. Rugați-i să se așeze, la o distanță fizică adecvată, în grupuri de 2-4 și să vorbească despre ceea ce văd ca fiind cele mai importante părți ale școlii pe care le-au văzut în viziunile lor.

6. În grupuri mici, cereți tinerilor să vorbească despre cum pot aduce în realitate o parte din viziunile lor. Ce au văzut? Cum s-au simțit? Facilitați o discuție în care tinerii își împărtășesc viziunile. Acest lucru poate fi emoționant, așa că faceți-vă timp pentru asta și, dacă tinerii au nevoie, faceți un joc amuzant sau energizant.

7. Explicați-le că vor avea 15 minute pentru a crea un colaj al viziunii lor. Tinerii pot adăuga text în jurul colajului lor pentru a explica ce se întâmplă dacă doresc.

8. Invitați grupurile mici să găsească un loc liniștit unde să stea și împărțiți-le materiale: reviste, markere colorate, hârtie, foarfece, lipici și alte materiale naturale.

9. Scrieți următoarele pe o pagină de flipchart și postați sau puneți întrebările cu voce tare:

- A. Ce norme sociale pozitive au existat în viziunea voastră care au ajutat la protejarea tinerilor?
- B. Ce norme sociale negative sau dăunătoare nu au mai existat?
10. Cereți tinerilor să numească normele la care lucrează în colajul lor.
11. Invitați grupurile să-și pună colajele pe jos într-un cerc. Invitați grupurile să se plimbe și să privească colajele colegilor lor.
12. După câteva minute, invitați fiecare grup să explice normele pozitive și dăunătoare pe care le-au prezentat în colajele lor. Scrieți-le pe hârtie de flipchart în fața sălii, astfel încât toată lumea să poată vedea ce norme sunt discutate.
13. Invitați-i pe toți să adauge idei suplimentare și/sau să pună întrebări.
14. Conduceți o discuție folosind întrebările de mai jos ca ghid.
- A. Care sunt normele comune pe care le-am discutat în viziunile noastre?
- B. Au existat diferențe? A ieșit ceva în evidență?
- C. Să ne gândim la unele dintre normele pozitive sau de susținere pe care le-am discutat. Se întâmplă deja așa ceva în școală? Dacă da, am putea duce mai departe demersul?
- D. Dacă nu se întâmplă așa ceva, ce trebuie să facem pentru a împământeni această regulă?
15. Cereți tinerilor să se gândească în continuare la lucrurile la care doresc să lucreze în școala lor și amintiți-le că vom lucra împreună în acest sens.
16. Încheiați activitatea printr-un joc distractiv, respectând distanțarea fizică, pentru a reflecta asupra viziunilor și a pașilor următori.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea adapta întrebările.

Activitatea 3: Ajutați-i pe cei care sunt martori la violență să știe ce să facă

Ajută la oprirea agresiunii cu bunătate și respect

Sugestii: Creați un climat pozitiv în clasă menit să contribuie la oprirea cercului violenței în clasă

Adaptat de la: <https://www.cfchildren.org/resources/bullying-prevention-resources/>

- Înainte de a începe activitatea, oferiți o foaie de hârtie fiecărui grup de doi copii și creioane colorate, pixuri sau carioci.
- Spuneți: Bullying-ul este problema tuturor. Este responsabilitatea noastră să nu lăsăm agresiunea să se întâmple și să încercăm să o oprim atunci când se întâmplă. Astăzi vom crea postere care să ne amintească să ne tratăm unii pe alții cu bunătate și respect și să ajutăm la oprirea agresiunii.
- Rugați fiecare grup de elevi să facă brainstorming și să adune o listă de lucruri amabile și respectuoase pe care le pot face pentru alți oameni în fiecare zi, pentru a ajuta la prevenirea violenței.
- Rugați fiecare grup să creeze un poster pe coala de hârtie primită, poster numit: „Fii bun și respectuos”. Includeți pe poster cel puțin trei moduri în care puteți face ceva amabil și respectuos.
- Rugați elevii să-și decoreze posterele cu creioane colorate, pixuri, creioane colorate sau orice alte materiale disponibile.
- Afișați posterele într-un loc unde le pot vedea toți elevii. Acordați timp elevilor să își studieze posterele unii altora. Ca alternativă, cereți elevilor să creeze postere electronice utilizând procesare de text, grafică sau software de design simplu. Proiectați afișele electronice pentru clasă.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii.

Resurse adiționale:

1. Pentru mai multe informații despre înființarea și susținerea unui club sau grup de copii care lucrează la protejarea și protejarea copiilor împotriva violenței în școli, vă rugăm să consultați acest ghid prietenos pentru copii și util: <https://www.end-violence.org/sites/default/files/paragraphs/download/Safeguarding-%20A%20Guide%20for%20Children%27s%20Clubs%20%28Final%20Mar%208%29.pdf>
2. Alexander-Scott, M. Bell, E. J. H. (2016). *Shifting Social Norms to tackle Violence Against Women and Girls - Schimbarea normelor sociale pentru a combate violența împotriva femeilor și fetelor (Vawg). Notă de orientare DFID.* https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG_HELPDESK_DFID_GUIDANCE_NOTE_SOCIAL_NORMS_JAN_2016.pdf

6.3. MODULUL 3: PAȘI PENTRU ORGANIZAREA UNEI ACTIVITĂȚI DE TINERET

Rezumatul modului: Acest modul oferă informații despre participarea copiilor, precum și despre diferite niveluri și forme ale acesteia. În plus, vor fi dezvoltate abilitățile de deveni un bun lider. În aceste sesiuni, tinerii lideri vor trece prin procesul de a iniția schimbări pozitive în comunitățile lor. Ei vor dobândi abilități necesare facilitării de activități cu un grup de tineri și de adulți, necesare elaborării unui proiect axat pe schimbarea normelor sociale și de gen în jurul violenței și pe transformarea mediului școlar.

Modulul este adaptat după metodologia Consiliului Consultativ al Elevilor și pe metodologia YouCreate.³⁵

Obiectiv: Oferirea de cunoștințe și abilități liderilor de tineret legate de înțelegerea nivelurilor de participare a copiilor și a pașilor în explorarea și planificarea schimbărilor în context.

Rezultate așteptate: La sfârșitul acestui modul, participanții vor avea cunoștințe și abilități pentru:

- Înțelegerea participării copiilor
- Obținerea de cunoștințe despre cercetare-acțiune participativă
- Obținerea de abilități pentru a organiza o activitate pentru tineret

Ce este inclus în Modulul 3: Pași pentru organizarea unei activități pentru tineret	Durata
Sesiunea 1: Participarea și împuternicirea copiilor	90 min
Activitatea 1: Beneficiile participării copiilor	10 min
Activitatea 2: Nivelurile de participare	20 min
Activitatea 3: Cum particip	30 min
Activitatea 4: Forme de participare a copiilor	30 min
Sesiunea 2: Cercetare-acțiune participativă – hartă și explorare	90min
Activitatea 1: Ce este cercetarea pentru acțiune participativă	30 min
Activitatea 2: Faza de hartă și explorare	60 min
Sesiunea 3: Cercetare-acțiune participativă – planificare și Reflecție	90 min
Activitatea 1: Faza de planificare – pentru a crea o viziune legată de bunăstare și schimbare socială pozitivă	45 min
Activitatea 2: Reflecție și împărtășire	45 min

³⁵ <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/youcreate-toolkit-participatory-arts-based-action-research-well>

Materiale: Videoproiector, diapozitive Power Point, note post-it (sau insigne), flipchart, markere, coli A4, creioane colorate, lipici și foarfece, vopsele, markere colorate, bandă, frânghie

SESIUNEA 1: PARTICIPAREA ȘI ABILITAREA COPILOR

Activitatea 1: Beneficiile participării copiilor

Brainstorming despre ceea ce este participarea copiilor

Sugestii: Brainstorming pe tema participării copiilor

Brainstorming pentru a afla ce știu deja participanții și pentru a defini semnificația participării. Pentru a facilita discuția, puteți folosi imagini cu copii de la școală, familie, locuri de joacă etc.

Sfaturi pentru formatori: Discutați următoarele două întrebări cu grupul – „Ce este participarea copiilor?” și „Ce nu este participarea copiilor?”. A doua întrebare decurge firesc din prima.

Notați răspunsurile pe flipchart. Discutați și rezumați informațiile.

Discutați următoarea definiție: Participarea copiilor poate fi definită ca fiind copiii (individual și/sau colectiv) care se angajează în oportunități de a-și forma și exprima opiniile și de a influența problemele care îi privesc direct și indirect. Participarea semnificativă implică un transfer de putere de la adulți la copii, care transformă statutul copiilor din receptori pasivi în agenți activi, care sunt informați și capabili să influențeze deciziile care le afectează viața.

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea adapta întrebările.

Activitatea 2: Niveluri de participare

Prezentare și reflecții asupra nivelului de participare

Fișă de resurse: Dreptul la participare

Mai multe prevederi din Convenția cu privire la drepturile copilului reflectă dreptul copiilor la participare. Participarea este unul dintre principiile directe ale Convenției, precum și una dintre provocările sale de bază. Articolul 12 din Convenția cu privire la drepturile copilului prevede că copiii au dreptul de a participa la procesele de luare a deciziilor care pot fi relevante în viața lor și de a influența deciziile luate în privința lor – în familie, școală sau comunitate. Principiul afirmă că copiii sunt persoane cu drepturi depline care au dreptul de a-și exprima opiniile în toate problemele care îi afectează și cere ca acele opinii să fie ascultate și să se acorde importanța cuvenită în conformitate cu vârsta și maturitatea copilului. Recunoaște potențialul copiilor de a îmbogăți procesele de luare a deciziilor, de a împărtăși perspective și de a participa ca cetățeni și actori ai schimbării. Semnificația practică a dreptului copiilor la participare trebuie luată în considerare în fiecare chestiune care privește copiii.

Fără presiune și manipulare

Participarea copilului este un drept și, prin urmare, copiii sunt liberi să-și exprime opiniile sau, dacă preferă, să nu facă acest lucru. Copiii nu ar trebui să fie presați, constrânși sau influențați în moduri care i-ar putea împiedica să-și exprime liber opiniile sau să-i facă să se simtă manipulați. Acest principiu se aplică în mod clar în unele proceduri judiciare, în care un copil este forțat să participe în calitate de martor, chiar dacă rezultatul legal poate contraveni interesului superior al copilului.

Capacitatea copiilor de a progresa

Convenția nu stabilește nicio vârstă minimă la care copiii pot începe să-și exprime opiniile în mod liber și nici nu limitează contextele în care copiii își pot exprima opiniile. Convenția recunoaște că copiii își pot forma și își formează opinii de la o vârstă foarte fragedă și se referă la „capacitatea în evoluție” a copiilor de a lua decizii. Aceasta înseamnă, de exemplu, că părinții și, acolo unde este cazul, membrii

familiei și ai comunității mai largi sunt așteptați să ofere copiilor îndrumări, îndrumări sau sfaturi adecvate. Dar îndrumarea și sfatul părinților capătă o valoare și un sens mai mare pe măsură ce copiii cresc și se dezvoltă, câștigă maturitate și experiență, devin mai autonomi și mai responsabili.

Pentru mai multe informații: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/fact-sheet-right-participation>

Fișa de resurse: MODELUL LANSDOWN

Acest model conturează trei tipuri de participare, toate indicând diferitele niveluri de putere pentru copii. Puterea se bazează pe grade între un nivel de participare inferior și cel mai înalt, inclusiv o suprapunere naturală între categoriile: (1) Participare consultativă (2) Participare colaborativă (3) Participare condusă de copii. Primul grad este participarea consultativă, care pornește de la adulții care recunosc că nu ei dețin toate informațiile. Ca urmare, ei trebuie să consulte copiii și tinerii pentru a obține opiniile lor asupra unor probleme specifice. Această practică este inițiată, condusă și gestionată de adulți. Al doilea grad este participarea colaborativă, care implică angajamentul copiilor și tinerilor în dezvoltarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea proiectelor sau activităților. Acest proces este inițiat de adulți, dar include copiii și tinerii ca parteneri și le dă putere să influențeze deciziile. Al treilea grad este participarea condusă de copii, care recunoaște copiii și tinerii ca subiecți împuterniciți, capabili să întreprindă acțiuni și să gestioneze luarea deciziilor. În acest ultim grad de participare, adulții au mai degrabă un rol de facilitare decât unul directiv. (Cuevas-Parra, P. (2017). Participarea copiilor și tinerilor. O abordare esențială pentru a pune capăt violenței împotriva copiilor. Viziunea lumii, <https://www.wvi.org/sites/default/files/WV-Children-and-Young-People-Participation-%20essential%20component%202017-09-11.pdf>)

Activitatea 3: Cum particip

Crearea condițiilor pentru participarea activă a elevilor

Sugestii: director de școală

Adaptat după: EDUC'ACTION Un catalog despre metode de educație non-formală, <https://drop-in.eu/media/drop-in-io2-en.pdf>

1. Tinerii sunt împărțiți în grupuri, de preferință folosind o anumită activitate.
2. În primele 3-5 minute participanții scriu cel puțin 6 factori care le plac cel mai mult la școală.
3. Fiecare grup este de acord asupra celor mai importanți 3 factori și răspunde la întrebarea „De ce?” scriind cel puțin 3 răspunsuri pentru fiecare.
4. Același proces trebuie făcut în legătură cu lucrurile care nu le plac la școală.
5. Fiecare grup ia o coală de hârtie și desenează școala discutând – ce ar păstra dacă ar fi director sau facilitator al școlii și ce ar schimba, ținând cont de lucrurile care au fost menționate în acțiunile anterioare.
6. Fiecare grup scrie regulile școlii visate – ceea ce ar face din școala lor o școală prietenoasă și ar contracara factorii negativi pe care i-au menționat anterior.
7. Prezentări.
8. În timpul prezentărilor, facilitatorul grupează toate aspectele și ideile/soluțiile pozitive și negative pe o coală de flipchart.

Sfaturi pentru formatori:

Formatorul trebuie să fie flexibil și receptiv pentru a ajuta grupurile la formularea ideilor și la exprimarea gândurilor. Este o idee bună să invitați o persoană total necunoscută ca facilitator, deoarece acest lucru ajută la dezvoltarea ideilor și revelațiilor adevărate. Formatorul îi motivează pe

elevi să nu caute soluția cea mai ușoară. Lucrul în grup este cel mai eficient atunci când există 3-4 participanți într-un grup.

După prezentări se efectuează o evaluare și o reflecție prin discutarea unor întrebări precum: Care sunt lucrurile pe care putem începe să le facem imediat și fără ajutor extern? Cu ce să încep? De ce ajutor și sprijin avem nevoie? Cu ce sunt pregătit personal să ajut și ce pot să fac? Sunt ideile și soluțiile realiste? Chiar sunt necesare?

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii.

Activitatea 4: Forme de participare

Prezentare și reflecție

Fișa de resurse: Consiliul elevilor

Există diferite forme de participare în funcție de reglementările și practicile naționale și școlare. Unul dintre ele este Consiliul Elevilor.

Consiliul Elevilor este o structură reprezentativă a elevilor la nivel instituțional implicată în identificarea și rezolvarea problemelor care îi privesc, în parteneriat cu echipa de conducere, personalul didactic și părinții, în beneficiul elevilor și al comunității (școală și/sau teritorială).

În fiecare școală ar trebui să existe un Consiliu al Elevilor, pentru că acesta este o modalitate de organizare a copiilor care le permite acestora să-și exercite dreptul de participare, proces de care beneficiază atât copiii, cât și adulții.

Consiliul Elevilor este:

- *Consultat și luat în considerare ori de câte ori se iau decizii cu privire la școală și la elevi;*
- *Teren al dialogului dintre elevi și profesori;*
- *Cel care face cunoscute nevoile și interesele elevilor;*
- *O formă de organizare prin care copiii învață să participe activ în societate, să gândească și să implementeze acțiunile, proiectele pe care le consideră necesare pentru a transforma în bine mediul în care trăiesc și învață;*
- *Modul în care copiii se pot afirma, pot fi apreciați pentru ideile și acțiunile lor.*

Pentru a desfășura acțiuni cât mai eficiente, Consiliul Elevilor trebuie să plece de la nevoile și interesele elevilor, de la viziunea lor asupra modului în care ar trebui să fie școala în care învață, la relația eficientă cu profesorii, cu părinții etc. În primul rând, elevii trebuie să decidă ce este cel mai important pentru ei în acel moment și ce vor să schimbe prin acțiunile lor.

Scopul *consiliului este de a acționa ca un organism reprezentativ al elevilor în problemele importante pentru viața lor școlară, în strânsă legătură cu echipa de conducere, cu cadrele didactice și cu părinții.*

Obiectivele consiliului elevilor:

- *să ofere elevilor o modalitate organizată, reprezentativă și instituționalizată de comunicare între elevi, echipa de conducere și organul de conducere;*
- *să contribuie la organizarea de activități școlare și extrașcolare pe baza nevoilor și intereselor copiilor și tinerilor;*
- *să îmbunătățească înțelegerea și cooperarea dintre elevi, personalul didactic, echipa de conducere și organul de conducere;*
- *să prezinte un studiu asupra stării de spirit a mediului școlar pentru echipa de conducere și organul de conducere;*
- *să faciliteze schimbări în mediul școlar și în relațiile cu comunitatea.*

Funcțiile Consiliului Elevilor

Funcțiile și activitățile Consiliului Elevilor îi susțin scopul și obiectivele și contribuie la dezvoltarea școlii și la bunăstarea elevilor săi. În planificarea și desfășurarea activităților, Consiliul:

- consultă în mod regulat elevii din școală (teritoriu);
- lucrează în strânsă colaborare cu echipa de conducere, profesori și părinți;
- implică cât mai mulți elevi în activități.

Notă: Formatorul ar trebui să includă mai multe informații despre contextul național.

Resurse adiționale:

1. *Terre des hommes, Manual on children's participation - Manual de participare a copiilor*, <https://www.tdh.de/was-wir-tun/arbeitsfelder/kinderrechte/meldungen/manual-on-childrens-participation/>
2. *Instrument de evaluare a participării copiilor, Consiliul European, martie 2016, disponibil la adresa* <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806482d9>
3. *Listen – Act – Change Council of Europe Handbook on children's participation For professionals working for and with children (Ascultă – Acționează – Schimbă: Manualul Consiliului European privind participarea copiilor Pentru profesioniștii care lucrează cu și pentru copii)*, Consiliul European, octombrie 2020, disponibil la <https://rm.coe.int/publication-handbook-on-children-s-participation-eng/1680a14539>

SESIUNEA 2: CERCETAREA PENTRU ACȚIUNEA PARTICIPATIVĂ – MAPARE ȘI EXPLORARE

Activitatea 1: Ce este cercetarea pentru acțiune participativă (PAR)

Prezentare și reflecție

Fișă de resurse: Ce este cercetarea pentru acțiune participativă (PAR)?

Cercetarea pentru acțiune participativă (PAR) este un proces în care cercetătorii (liderii de tineret) și participanții (participanții tineri) lucrează împreună pentru a înțelege punctele forte și provocările din viața de zi cu zi a tinerilor și apoi planifică și implementează proiecte care promovează schimbarea socială pozitivă. Prin PAR, tu și colegii tăi veți reflecta la viața de zi cu zi și veți iniția schimbarea pozitivă pe care doriți să o vedeți. „Liderii tinerilor” sunt și „cercetători”.

Care sunt pașii în călătoria PAR?

Există 5 etape în cercetarea pentru acțiune participativă (PAR) conform metodologiei YouCreate: (1) Mapare, (2) Explorare, (3) Planificare, (4) Acțiunea propriu-zisă, (5) Reflecție & Împărtășire (vezi Figura 1 de mai jos).

1. **Mapare:** Prima etapă este cea în care se construiește încrederea în grup și se face maparea persoanelor, organizațiilor, serviciilor, activităților de tip artistic (arte vizuale și ale spectacolului, meșteșuguri, dans, film, muzică, media digitală, arte culinare (alimentare), forme de artă tradițională și alte forme de acțiuni creative, cum ar fi arta spectacolului live și graffitti) precum și a altor resurse și puncte forte pe care grupul se poate baza.

2. **Explorare:** Este etapa în care grupul începe să exploreze punctele forte și dificultățile/provocările pe care le întâmpină în viața de zi cu zi și care au impact asupra stării lor de bine. După ce s-a realizat această etapă tinerii, împreună cu facilitatorul, identifică idei sau subiecte de intervenție care au reieșit din cele două etape de până acum. Intervenția are la bază Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului (UNCRC), unde sunt enumerate drepturile copiilor pentru a trăi, a fi în siguranță și

a-și dezvolta întregul potențial. Cu alte cuvinte, intervenția ce se va pune în practică urmărește creșterea gradului de respectare a drepturilor copilului.

3. **Planificare:** Pe baza temelor-cheie identificate se prioritizează tematicile asupra cărora copii vor să intervină și se propun metode creative prin care se poate interveni. În această etapă se vor explora cauzele problemei și se va construi un plan pentru a iniția schimbarea dorită.

4. **Acțiunea propriu-zisă:** după ce s-a luat o decizie cu privire la tipul de intervenție, aceasta va fi prezentată colegilor și comunității pentru a le capta interesul și susținerea. Grupul, împreună cu facilitatorul, va implementa acțiunea. Se va identifica și o metodă de a măsura impactul.

5. **Reflecție & Împărtășire:** După încheierea proiectului urmează etapa de reflecție, în care grupul de tineri care a pus în practică acțiunea reflectează asupra a ceea ce s-a realizat (unde lucrurile au mers bine, unde s-au întâmpinat dificultăți, cum s-ar putea îmbunătăți demersul data viitoare și împărtășește aceste reflecții comunității, celebrând rezultatul împreună printr-un eveniment. Acest eveniment constituie cadrul discuțiilor pentru eventuale proiecte viitoare.

Informații suplimentare pot fi găsite la:
https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/200325_tdh_youcreate_light.pdf

Activitatea 2: Faza de hartă și explorare

Pentru a afla mai multe despre propria bunăstare și pentru a-și dezvolta viziunea

Sugestii: picturi murale – viziunea noastră

1. Invitați participanții să stea împreună într-un cerc. (Puteți utiliza banda elastică Cercul încrederii pentru această parte a activității.)
2. Spuneți-le tinerilor „Să explorăm cum ar arăta un mediu pozitiv ideal pentru ca tinerii să-și susțină bunăstarea prin creativitate, arte și cultură.”
3. Invitați participanții să închidă ochii (dacă se simt confortabil să facă acest lucru) și invitați-i să-și imagineze că tocmai se întorc de la o plimbare cu covorul magic. Când ajung, sunt entuziasmați de ceea ce au văzut și au auzit. Punctele forte care erau înainte sunt încă prezente, dar e loc de multe îmbunătățiri. Tinerii rătăcesc prin comunitate. Ce vezi? Ce auzi? Ce fac tinerii? Cum te simți?
4. Invitați participanții să deschidă ochii.
5. Rugați-i să se așeze și, în grupuri de 2-4, să discute despre cele mai importante părți ale comunității pe care le-au văzut în viziunile lor.
6. Dați fiecărui grup o coală de flipchart cu vopsele și markere colorate.
7. Explicați că fiecare grup va avea 15 minute pentru a crea un desen al viziunii sale pentru comunitate. Grupurile pot adăuga text în jurul desenului pentru a explica ce se întâmplă dacă doresc.
8. Scrieți următoarele pe o pagină de flipchart și postați sau puneți întrebările cu voce tare:
 - Cum arată comunitatea ta?
 - Cum te simți să fii acolo?
 - Ce fac tinerii? Ce fac adulții?
 - La ce tipuri de artă, activități creative și culturale fac parte tinerii?
 - Unde au tinerii oportunități de a participa la activități artistice, culturale și creative?
 - Cine sprijină tinerii și participarea tinerilor la activități artistice, culturale și creative?
 - În ce altceva sunt implicați tinerii?

9. După 15 minute, cereți grupurilor să deseneze inimi lângă zonele în care simt că acest lucru se întâmplă deja, stele (*) lângă punctele în care consideră că acest lucru s-ar putea îmbunătăți și X-uri în locurile în care simt că îmbunătățirile nu se întâmplă încă.

10. Invitați o persoană din fiecare grup să-și posteze desenul pe perete și să-și explice viziunea într-un minut.

11. Invitați toate grupurile să adauge orice idei suplimentare și/sau să pună întrebări.

12. Cereți grupului mare să aranjeze hârtiile de flipchart pe perete într-un mod care să aibă sens pentru ei și să le conecteze viziunea. Folosind acuarele sau markere, lăsați grupul 5 minute pentru a „conecta” viziunile între ele.

13. Conduceți o discuție folosind întrebările de mai jos ca ghid.

- Care sunt elementele comune în viziunile noastre?
- Care sunt diferențele?
- Ce se întâmplă deja pozitiv în comunitatea ta?
- Ce nu se întâmplă și ai vrea să vezi înfăptuindu-se? (de exemplu, ce fel de oportunități ați dori ca tinerii să aibă pentru a participa la acțiuni de artă, cultură și creativitate?)
- Ce idei aveți pentru diferite tipuri de activități artistice, creative și culturale în care pot fi implicați tinerii? Cine i-ar sprijini? Ce impact ar avea?

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Totuși, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea folosi activitatea Covorul Magic.

Sugestii: Covorul magic

Adaptat din: Setul de instrumente pentru evaluarea participării copiilor, <https://resourcecentre.savethechildren.net/collection/toolkit-monitoring-and-evaluating-childrens-participation/>

1. Încurajați copiii să stea împreună pe covor (Un covor sau ceva pe care îl puteți folosi ca și covor magic). Explicați că acesta este un covor magic care va călători într-o lume în care copiii vorbesc adesea despre ceea ce gândesc, iar adulții îi ascultă întotdeauna.

2. Faceți niște zgomote care să sugereze zborul și bateți covorul cu mâinile pentru a spori imaginația copiilor și senzația că se află pe un covor magic zburător.

3. Explicați că covorul dvs. zburător a aterizat într-un ținut nou. Poate că arată la fel ca locul din care ați plecat, dar în locul în care ați ajuns, adulții ascultă mereu copiii.

4. Acum că se află în țara în care adulții vor mereu să asculte copiii, adulții de aici ar dori să asculte părerile fetelor și ale băieților. De exemplu, în acest ținut există o persoană numită Dna Joy (dna Bucurie). Doamna Joy încurajează întotdeauna copiii să se exprime și este bucuroasă să asculte copiii. Doamna Joy ar dori să știe:

– Cum vrei să-ți schimbi școala?

– Ce decizii crezi că pot lua copiii de vârsta ta? (de exemplu, poți decide ce jocuri joci tu și prietenii tăi)? Poți decide ce haine porți? Ce alte lucruri poți decide?

– Cum ar trebui adulții să sprijine fetele și băieții ca tine în școli și în comunități? De exemplu, ce poate face profesorul tău pentru a arăta că îi plac ideile tale?

5. Acum covorul nostru magic ne va duce înapoi. Faceți niște „zgomote de zbor” și bateți cu mâinile covorul la fel ca la ”plecare”.

6. Acum ne-am întors în lumea noastră.

- Este aceasta o lume în care copiii pot schimba școala? Dacă da, cum? Dacă nu, de ce nu?
- Încurajați copiii să-și împărtășească opiniile și experiențele.

SESIUNEA 3: ACȚIUNE PENTRU CERCETARE PARTICIPATIVĂ – PLANIFICARE ȘI REFLECȚIE

Activitatea 1: Faza de planificare

Pentru a crea o viziune legată de bunăstare și schimbare socială pozitivă

Sugestii: Arborele Planificării

1. În această activitate, vom desena un arbore care să ne ajute să venim cu idei pentru a iniția o schimbare.
2. Se face un brainstorming cu privire la **Punctele forte** și la **Dificultăți** plecând de la discuțiile despre viziunile avute în activitatea anterioară. Dacă tinerii își clarifică ce subiecte (unul sau două) să aleagă pentru a pune în practică proiectele, puteți merge mai departe, dar dacă există dezbateri mai aprinse, discutați cu tinerii despre primele 2-4 subiecte prioritizate. Încercați să decideți asupra unui subiect la care ar fi cel mai realist să lucrați. Întrebați tinerii ce este cel mai important pentru ei și asupra ce simt că ar putea avea un impact real. (Dacă există un dezacord, puteți cere tinerilor să voteze din nou după discuție.) Dacă tinerii decid asupra a 2 provocări, va trebui să faceți 2 arbori ai planificării separați. Lucrați mai întâi la un arbore, apoi treceți la următorul.
2. Desenați o imagine a unui arbore cu rădăcini, cu trunchi, cu frunze și cu fructe pe o hârtie mare de flipchart. Explicați că este un „Arbore al planificării” și explicați ce reprezintă fiecare parte:
 - Trunchiul (Provocările): provocările-cheie la care grupul a ales să lucreze;
 - Rădăcinile (Cauzele): cauzele provocărilor-cheie;
 - Frunzele (puncte forte): punctele forte și resursele pe care tinerii le-au identificat în activitățile anterioare.
 - Fructele (Ideile): posibile strategii bazate pe artă pentru a aborda cauzele fundamentale.
3. Cereți tinerilor să se împartă în grupuri mici de 3-5 persoane fiecare. Distribuți o foaie mare de hârtie și markere colorate fiecărui grup.
4. Cereți grupurilor să deseneze un arbore similar pe hârtie. Tinerii pot apoi să scrie provocările pe care le-au selectat pe trunchiul copacului lor (10 minute).

(Toate grupurile ar trebui să se concentreze pe aceeași „provocare”. Acest lucru va genera și stimula discuțiile atunci când își împărtășesc Arborii planificării, deoarece astfel reies mai multe idei pe aza cărora pot construi.)
5. Încurajați tinerii să discute în cadrul grupurilor mici despre care sunt cauzele provocării (rădăcinile copacului) (5-10 minute). Îndemnați-i cu întrebarea „de ce” pentru a-i încuraja să reflecteze mai profund.
6. Când tinerii au identificat unele dintre cauzele principale ale provocării, le pot nota pe rădăcini. Dacă există dezacorduri cu privire la cauzele fundamentale, reamintim tinerilor că împărtășim idei și fiecare are dreptul la opinia sa.
7. Consultați tabelul „Puncte forte” atârnat pe perete. Cereți tinerilor să discute și să noteze punctele forte care ar putea ajuta la abordarea provocării pe care au selectat-o, pe frunzele copacului.
8. Facilitați o discuție despre cum pot lucra împreună pentru a aborda cauzele principale ale provocării pe care au identificat-o, bazându-se pe punctele forte pe care le-au identificat (10-15 minute). Puneți următoarele întrebări:
 - Ce „idei” sau „strategii” îi vor ajuta să se apropie de „viziunea” sau „visul” lor pentru viitor?

9. Rugați-i să scrie posibile idei creative (Acțiuni artistice sau creative) ca fructe ale copacului. Dacă resursele nu sunt disponibile, spuneți-le că este totuși în regulă să scrieți ideile, dar să vă asigurați că unele dintre idei sunt posibile de realizat.

10. Cereți fiecărui grup să ofere o scurtă prezentare (2-3 minute) despre Arborele planificării și să discute pe baza lui.

Mai multe informații despre întregul proces de discuții în jurul fazei de planificare pot fi găsite pe: https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/200325_tdh_youcreate_light.pdf

Notă: Acest exercițiu poate fi folosit cu succes pentru diferite grupe de vârstă de copii. Cu toate acestea, dacă în grup majoritatea copiilor au sub 14 ani, formatorii ar putea folosi exercițiul Pași.

Sugestii: Pași

Adaptat din: Setul de instrumente pentru evaluarea participării copiilor, <https://resourcecentre.savethechildren.net/collection/toolkit-monitoring-and-evaluating-childrens-participation/>

Înainte de a prezenta activitatea copiilor, tăiați o hârtie sau o diagramă în formă de pas. Instrumentul poate avea nevoie de 10-15 astfel de pași.

1. Prezentați activitatea copiilor. Rugați-i să ia în considerare de ce ar dori să participe la un program, pentru a reduce bullying-ul la școală. Care ar fi scopul principal al unui astfel de program?

2. Odată ce s-au hotărât asupra scopului, unui copil i se cere să scrie asta ca o declarație a obiectivului pe o coală de hârtie. Această coală este așezată pe jos, undeva mai departe de copii.

3. Copiii vor trebui acum să pună pașii pe rând, fiecare pas corespunzând unei etape în calea lor pentru a-și atinge scopul. Întrebați copiii ce pași practici au făcut sau în care au fost implicați pentru a lucra la atingerea scopului.

4. Primul „pas” decupat este plasat pe pământ. Un copil pune piciorul pe el.

Aceasta înseamnă prima etapă către atingerea scopului lor. Acum toți copiii discută despre ce este această primă etapă. Cum vor fi implicați inițial în acest program? Ce vor face ei mai întâi? Acest lucru este apoi notat pe o foaie de hârtie și plasat lângă primul pas.

5. Acest exercițiu se repetă până când toate etapele cheie ale implicării și acțiunii copiilor în vederea atingerii scopului au fost finalizate.

6. Copiii și tinerii pot fi încurajați să reflecteze și să discute următoarele:

- În ce măsură este necesar să se implice încă din primele etape (de exemplu, în ce măsură este important ca fetele și băieții să fie implicați în identificarea și evaluarea problemelor/preocupărilor?)

- Cred ei că este necesară implicarea adulților și dacă da, atunci cum?

- Care sunt câteva idei la care se pot gândi pentru a aborda problema bullying-ului în școală având în vedere pașii pentru atingerea obiectivului?

Activitatea 2: Reflecție și împărtășire

Să înțeleagă că pot împărtăși rezultatele muncii lor cu comunitatea și să sărbătorească succesul împreună

Sugestii: Pictură pe piatră celebrativă

1. Pregătiți un bol sau o cutie cu numele fiecărui copil scris pe o bucată mică de hârtie. Invitați tinerii să aleagă un nume din bol. Dacă își primesc propriul nume, îl pot pune înapoi și pot alege alt nume.
2. Invitați participanții să acorde zece minute pentru a se gândi la un premiu pentru persoana al cărei nume l-au desenat.
3. Spuneți-le tinerilor că vor avea la dispoziție 1 minut pentru a prezenta premiul și modul în care acesta reprezintă persoana pe care a selectat-o.
4. Cereți participanților să fie specifici și să împărtășească lucruri speciale pe care le-au apreciat la persoana respectivă în timpul atelierelor.

Exemplu:

- Eu îi dau lui marele premiu al ascultătorului. El a ascultat mereu ce aveam de spus alții. De exemplu, când eram nervos în timpul unei activități, el mi-a ascultat preocupările și mi-a oferit sprijin.
- Eu îi dau lui premiul de pictură. Când nu știam să obțin diferite culori cu acuarelele mele, ea mi-a arătat cu amabilitate cum să amestec roșu și albastru pentru a face violet, fără să mă facă să mă simt prost pentru că nu știu.

5. După zece minute de pregătire, invitați toți tinerii să se reunească într-un cerc.
6. Invitați un participant să înceapă procesul.
7. Invitați persoana care a primit premiul să-și prezinte apoi premiul următoarei persoane.
8. Odată ce toți tinerii au dat și au primit premii, invitați participanții să aleagă o piatră dintr-o grămadă de pietre de pe o masă. Asigurați-vă că fiecare persoană are acces la vopsele.
9. Rugați oamenii să ia în considerare următoarele întrebări în timp ce își pictează piatra: „Ce ați câștigat din acest training?” „Ce luați cu voi din el pe mai departe?”
10. Acordați tinerilor 5-10 minute pentru a reflecta la întrebări și a-și picta pietrele.
11. După ce toată lumea a terminat, invitați-i să-și aducă pietrele la masă și rugați-i să găsească o formă în care să-și așeze pietrele care să reflecte sentimentele lor despre formare (de exemplu, un semn de exclamare, un soare, o inimă, o pensulă).
12. Încurajați grupul să-și împărtășească gândurile și sentimentele și ceea ce au pictat pe piatra lor. Tinerii își pot lua piatra acasă pentru a-și aminti călătoria lor.
13. Mulțumim tuturor tinerilor pentru participare.
14. Închideți activitatea cu Cercul încrederii.

Resurse adiționale:

1. Child Fund International, Child- and Youth-friendly Participatory Action Research Toolkit, https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/child_friendly_par_toolkit_small.pdf/

7. ANEXE

7.1. CHESTIONAR DE FEEDBACK PENTRU ELEVII

Modulul 1 Formular de feedback

- Vă rugăm să încercați pe care dintre următoarele sentimente le-ați experimentat pe parcursul cursului de formare.

Fericit	Provocat	Nesatisfăcut	Mulțumit
Surprins	Dezamăgit	M-am distrat	Intrigat
Abilitat (Împuternicit)	Mi-am reevaluat opiniile și pozițiile avute anterior	Plictisit	Implicat / Angajat
Interesat	Stresat	Inspirat	Dezinteresat, grăbit
Presat de timp	Entuziast	Obosit și fără energie	Relaxat

- Vă rugăm să ne spuneți cât de mulțumit(ă) ați fost de formare, notând gradul în care sunteți de acord (sunt de acord / nu sunt de acord) cu următoarele afirmații. Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă NU SUNT DELOC DE ACORD și 5 înseamnă SUNT COMPLET DE ACORD.

Formarea mi-a îndeplinit așteptările	1	2	3	4	5
Subiectele discutate au fost interesante	1	2	3	4	5
Subiectele discutate au abordat probleme care mă preocupă în viața mea de zi cu zi	1	2	3	4	5
Metodele de formare folosite în curs au promovat implicarea activă	1	2	3	4	5
Activitățile de formare mi-au stimulat învățarea					
Formarea a încurajat participarea activă și exprimarea ideilor cu succes					
Mi-au plăcut activitățile la care am participat					
Formatorii au fost bine pregătiți					
Fiecărei sesiuni i s-a acordat suficient timp					
A fost alocat timp suficient pentru discuții / întrebări					
Aspectul teoretic al cursului a fost satisfăcător					

3. Vă rugăm să ne spuneți cum s-a modificat nivelul cunoștințelor și înțelegerii dumneavoastră în legătură cu următoarele subiecte? Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă A SCAZUT; 2 – A RĂMAS LA FEL; 3 – A CRESCUT; 4 – NU ȘTIU și 5 înseamnă PREFER SĂ NU SPUN

Teme	1	2	3	4	5
Consolidarea echipei					
Lucrăm împreună					
Drepturile copilului					
Școală prietenoasă și sigură pentru copii					

4. Care este cel mai important lucru legat de dezvoltarea unui mediu școlar sigur pe care îl veți implementa în viitor?

.....

.....

.....

5. Vă rugăm să încercuiți scorul corespunzător pentru a indica în ce măsură Modulul 1...? (Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă FOARTE PUȚIN și 5 înseamnă FOARTE MULT)

Te-a ajutat să lucrezi cu colegii tăi	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să recunoști importanța lucrului în echipă	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să dobândești mai multe cunoștințe despre drepturile copilului	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să evaluezi gradul în care școala ta este o școală prietenoasă	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să te motivezi pentru a iniția schimbări în școala ta	1	2	3	4	5

6. Vă rugăm să împărtășiți în ce subiecte și domenii aveți nevoie de mai multe cunoștințe și abilități.

.....

.....

.....

Modulul 2 Formular de feedback

- Vă rugăm să încercați pe care dintre următoarele sentimente le-ați experimentat pe parcursul cursului de formare.

Fericit	Provocat	Nesatisfăcut	Mulțumit
Surprins	Dezamăgit	M-am distrat	Intrigat
Abilitat	Mi-am reevaluat opiniile și pozițiile anterioare	Plictisit	Implicat / Angajat
Interesat	Stresat	Inspirat	Dezinteresat, grăbit
Presat de timp	Entuziast	Obosit și fără energie	Relaxat

- Vă rugăm să ne spuneți cât de mulțumit(ă) ați fost de instruire, notând nivelul dumneavoastră sunt de acord / nu sunt de acord cu următoarele afirmații. Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă NU SUNT DELOC DE ACORD și 5 înseamnă SUNT COMPLET DE ACORD.

Formarea mi-a îndeplinit așteptările	1	2	3	4	5
Subiectele discutate au fost interesante	1	2	3	4	5
Subiectele discutate au abordat probleme care mă preocupă în viața mea de zi cu zi	1	2	3	4	5
Metodele de instruire folosite în curs mi-au promovat implicarea activă	1	2	3	4	5
Activitățile de formare mi-au stimulat învățarea					
Formarea a încurajat participarea activă și exprimarea ideilor cu succes					
Mi-au plăcut activitățile la care am participat					
Formatorii au fost bine pregătiți					
Fiecărei sesiuni i s-a acordat suficient timp					
A fost alocat timp suficient pentru discuții / întrebări					
Aspectul teoretic al cursului a fost satisfăcător					

- Vă rugăm să ne spuneți cum s-a modificat nivelul cunoștințelor și înțelegerii dumneavoastră în legătură cu următoarele subiecte? Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă A SCAZUT; 2 – A RĂMAS LA FEL; 3 – A CRESCUT; 4 – NU ȘTIU și 5 înseamnă PREFER SĂ NU SPUN.

Teme	1	2	3	4	5
Studierea normelor sociale și de gen în școală					
Norme, violență, școală					
Schimbarea normelor sociale și de gen în școală					

4. Care este cel mai important lucru legat de normele sociale și de gen pe care îl veți implementa în viitor?

.....

.....

.....

.....

5. Vă rugăm să încercuiți scorul corespunzător pentru a indica în ce măsură Modulul 2...? (Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă FOARTE PUȚIN și 5 înseamnă FOARTE MULT)

Te-a ajutat să înțelegi normele sociale și de gen	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să înțelegi modul în care normele sociale sunt legate de atitudine					
Te-a ajutat să distingi normele sociale pozitive și negative	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să conștăți și să combați normele sociale dăunătoare	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să deprinzi abilități pentru a opri bullying-ul	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să te motivezi pentru a iniția schimbări în școala ta	1	2	3	4	5

6. Vă rugăm să împărtășiți în ce subiecte și domenii aveți nevoie de mai multe cunoștințe și abilități.

.....

.....

.....

.....

Modulul 3 Formular de feedback

- Vă rugăm să încercați pe care dintre următoarele sentimente le-ați experimentat pe parcursul cursului de formare.

Fericit	Provocat	Nesatisfăcut	Mulțumit
Surprins	Dezamăgit	M-am distrat	Intrigat
Abilitat	Mi-am reevaluat opiniile și pozițiile anterioare	Plictisit	Implicat / Angajat
Interesat	Stresat	Inspirat	Dezinteresat, grăbit
Presat de timp	Entuziast	Obosit și fără energie	Relaxat

- Vă rugăm să ne spuneți cât de mulțumit(ă) ați fost de instruire, notând nivelul dumneavoastră sunt de acord / nu sunt de acord cu următoarele afirmații. Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă NU SUNT DELOC DE ACORD și 5 înseamnă SUNT COMPLET DE ACORD.

Formarea mi-a îndeplinit așteptările	1	2	3	4	5
Subiectele discutate au fost interesante	1	2	3	4	5
Subiectele discutate au abordat probleme care mă preocupă în viața mea de zi cu zi	1	2	3	4	5
Metodele de instruire folosite în curs mi-au promovat implicarea activă	1	2	3	4	5
Activitățile de formare mi-au stimulat învățarea					
Formarea a încurajat participarea activă și exprimarea ideilor cu succes					
Mi-au plăcut activitățile la care am participat					
Formatorii au fost bine pregătiți					
Fiecărei sesiuni i-a fost dedicat suficient timp					
A fost alocat timp suficient pentru discuții / întrebări					
Aspectul teoretic al cursului a fost satisfăcător					

- Vă rugăm să ne spuneți cum se modifică nivelul cunoștințelor și înțelegerii dumneavoastră în legătură cu următoarele subiecte? Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă A SCĂZUT; 2 – A RĂMAS LA FEL; 3 – A CRESCUT; 4 – NU ȘTIU și 5 înseamnă PREFER SĂ NU SPUN.

Teme	1	2	3	4	5
Participarea și împuternicirea copiilor					
Cercetare prin acțiune participativă – Hartă și explorare					
Cercetare-acțiune participativă – Planificare și reflecție					

- Care este cel mai important lucru legat de organizarea de activități pentru tineret pe care îl veți implementa în viitor?

.....

.....

.....

.....

5. Vă rugăm să încercuiți scorul corespunzător pentru a indica în ce măsură Modulul 3...? (Vă rugăm să rețineți că 1 înseamnă GRAD SCĂZUT și 5 înseamnă GRAD RIDICAT)

Te-a ajutat să recunoști importanța participării copiilor	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să înțelegi gradele de participare ale copiilor					
Te-a ajutat să te familiarizezi cu diferitele forme de participare	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să afli despre Cercetarea pentru acțiunea participativă	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să deprinzi abilități pentru a implementa unele dintre etapele cercetării pentru acțiunea participativă	1	2	3	4	5
Te-a ajutat să te motivezi pentru a iniția schimbări în școala ta	1	2	3	4	5

6. Vă rugăm să împărtășiți în ce tematici și domenii aveți nevoie de mai multe cunoștințe și abilități.

.....

.....

.....

.....

7.2. UN MIC GHID PENTRU COACHING (MENTORAT) LA LOCUL DE MUNCĂ

Mentoratul sau coaching-ul (îndrumarea și consilierea pedagogică) este o formă de dezvoltare profesională continuă. Este oferit de un mentor sau un coach care facilitează participarea activă și reflecția și se caracterizează printr-un accent ridicat pe învățarea bazată pe practică, care are loc în dialogul constant purtat cu colegii, părinții și comunitățile locale.³⁶

Ghidul pentru coaching la locul de muncă include strategii și sfaturi pentru formatorii naționali pentru a sprijini facilitatorii în procesul de implementare a Curriculum-ului.

Strategii de sprijinire a facilitatorilor ale formatorului național	Cum să le aplicați în procesul de coaching
Construiți relații cu facilitatorul/facilitatorii	Stabilirea de relații de încredere cu facilitatorii va permite motivarea și dezvoltarea profesională.
Definiți obiectivele și așteptările de coaching	Puneți-vă de acord cu privire la: <ul style="list-style-type: none"> • rolurile și responsabilitățile coach-ului și a celui mentorat • frecvența și forma sesiunilor de coaching (întâlnire față în față, observarea sesiunii; corespondență scrisă; completarea formularelor de reflecție asupra sesiunii etc.) • durata sesiunilor.
Concentrați-vă pe punctele forte și pe oportunități	Ajutați facilitatorii: <ul style="list-style-type: none"> • să-și descopere punctele forte și oportunitățile și încurajați-i să treacă la acțiune • să accepte și să înțeleagă feedback-ul. • să identifice și să depășească orice provocări sau bariere cu care se pot confrunta.
Oferiți suport și monitorizare continuă	Oferiți suport și monitorizare continuă facilitatorilor în ceea ce privește: <ul style="list-style-type: none"> • abordarea conținutului formărilor • abordarea procesului de grup • identificarea strategiilor pentru a gestiona participanții dificili • nivelul flexibilității implementării • monitorizarea progresului și a rezultatelor.
Încurajați auto-formarea și reflecția	Încurajați facilitatorul: <ul style="list-style-type: none"> • să își dezvolte aptitudini de auto-formare și reflecție • să preia controlul asupra învățării și dezvoltării proprii. <p>Dați facilitatorilor exemple de întrebări de auto-reflecție:</p>

³⁶ Peeters, J., Alayli, A., Hyson, M., & Chen Lin, H. (2019). Căi de consolidare a forței de muncă pre-primare în țările cu venituri mici și medii: foaie de parcurs.

	<ul style="list-style-type: none">• Ce a mers bine?• Ce a fost dificil?• Ce mi-ar plăcea să schimb următoarea dată?• Ce mi-ar plăcea să învăț?• Ce lucruri știu acum pe care nu le știam înainte? Cum am dobândit aceste cunoștințe?• Ce trebuie să fac astăzi pentru a concretiza această învățare?
--	---

Sugestii pentru întrebări generale de coaching:

1. Care a fost cel mai important lucru care a avut loc în timpul acestui Modul de grup?

.....
.....
.....

2. Cum vă ajută cunoștințele și abilitățile de formator la obținerea rezultatelor așteptate în sesiune/modul?

.....
.....
.....

3. Ce cunoștințe și abilități dobândesc cursanții dumneavoastră? După ce v-ați dat seama? Vă rugăm să oferiți exemple.

.....
.....
.....

4. Ce dificultăți ați întâmpinat în legătură cu conținutul?

.....
.....
.....

5. Ce dificultăți ați întâmpinat în legătură cu procesul de grup?

.....
.....
.....

6. Ce v-a inspirat în timpul sesiunii/modulului?

.....

.....

.....